

**T.C.
ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANABİLİM DALI
2015-YL-047**

**EĞİTİMDE BAŞARIYI ETKİLEYEN MİKRO
EKONOMİK FAKTÖRLER: YGS NAZİLLİ ÖRNEĞİ**

**HAZIRLAYAN
Fuat ŞENOL**

**TEZ DANIŞMANI
Prof. Dr. Sacit Hadi AKDEDE**

AYDIN-2015

T.C.
ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE
AYDIN

İktisat Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı öğrencisi Fuat ŞENOL tarafından hazırlanan Eğitimde Başarıyı Etkileyen Mikro Ekonomik Faktörler: YGS Nazilli Örneği başlıklı tez, 01.07.2015 tarihinde yapılan savunma sonucunda aşağıda isimleri bulunan jüri üyelerince kabul edilmiştir.

	Ünvanı, Adı Soyadı	Kurumu	İmzası
Başkan :	Prof. Dr. Celal KÜÇÜKER	PAÜ	.....
Üye :	Prof. Dr. Sacit Hadi AKDEDE	ADÜ	.....
Üye :	Doç. Dr. İsmet ATEŞ	ADÜ	.....

Jüri üyeleri tarafından kabul edilen bu Yüksek Lisans tezi, Enstitü Yönetim Kurulunun .....Sayılı kararıyla ..... tarihinde onaylanmıştır.

Prof. Dr. Recep TEKELİ

Enstitü Müdürü

T.C.
ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE
AYDIN

Bu tezde sunulan tüm bilgi ve sonuçların, bilimsel yöntemlerle yürütülen gerçek deney ve gözlemler çerçevesinde tarafımdan elde edildiğini, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce, sonuç ve bilgilere bilimsel etik kuralların gereği olarak eksiksiz şekilde uygun atıf yaptığımı ve kaynak göstererek belirttiğimi beyan ederim.

...../...../2015

Fuat ŞENOL

ÖZET

EĞİTİMDE BAŞARIYI ETKİLEYEN MİKRO EKONOMİK FAKTÖRLER: YGS NAZİLLİ ÖRNEĞİ

Fuat ŞENOL

Yüksek Lisans Tezi, İktisat Anabilim Dalı
Tez Danışmanı: Prof. Dr. Sacit Hadi AKDEDE
2015, 103 sayfa

Bu araştırmada eğitim başarısını etkileyen mikro ekonomik faktörler incelenmiştir. Araştırmadaki veri seti, anket yapılarak toplanan bilgilerden oluşturulmuştur. Bu kapsamda Nazilli ilçe merkezindeki 1227 tane 12. sınıf öğrencisine anket formu uygulanmıştır.

Çalışmamızda nicel değişkenler, nicel olmayan değişkenler ve yatay kesit kullanılmıştır. Bağımsız değişkenlerin fazla olması nedeniyle çoklu regresyon analizi uygulanmıştır. Analiz sonucunda elde edilen bulgulara göre, anne-babanın geliri ve eğitim düzeyinin artması, öğrencinin dershaneye gitmesi ve günlük ders çalışma süresinin artması, eğitim başarısını arttırmaktadır. Buna karşın bilgisayar, internet ve sosyal ağların kullanım sürelerinin artmasının, eğitim başarısını düşürdüğü tespit edilmiştir. Bu nedenle bilişim teknolojisi araçlarının doğru kullanılmasını sağlayarak, bu araçlardan alınacak verimin ve eğitim başarısının artırılması bir öneri olarak sunulmuştur.

ANAHTAR KELİME: Eğitim, Eğitim Başarısı, Mikro Ekonomik Faktörler, Başarıyı Etkileyen Faktörler, Nazilli YGS Örneği

ABSTRACT

MICROECONOMIC FACTORS AFFECTING SUCCESS IN EDUCATION: AN EXAMPLE OF NAZILLI YGS

Fuat ŞENOL

Master Thesis, Department of Economics

Thesis Advisor: Prof. Dr. Sacit Hadi AKDEDE

This study investigates the microeconomic factors affecting educational achievement or success. In the research, data set has been composed of data gathered from student surveys. In this context , survey has been applied to 1227 12th graders in Nazilli city center.

In view of the usage of cross-sectional analysis and the number of non quantitative variables ,multiple regression analysis has been applied. According to the indications acquired as the result of analysis , the income of parents has a positive effect on educational achievement. The increase in educational level of parents also boosts success. Besides , attending private courses and studying longer hours at home stimulate success. On the other hand , the increase in the hours of using computers , internet and social media decrease educational success. By enabling the proper usage of IT tools , efficiency obtained from these tools and the promotion of educational success has been made as policy recommendations.

KEYWORDS: Education, Educational Success, Micro Economic Factors, Factors Affecting Success , Nazilli YGS Sample

ÖNSÖZ

Eğitimde başarıyı etkileyen faktörlerin analizi konulu çalışmamızda, öğrencilerin akademik başarısını arttıran değişkenlerin belirlenmesi, bu değişkenlerin öğrenme ortamında daha aktif kullanılmasının sağlanması ve öğrencilerin başarısızlığının mikro ekonomik düzeyde araştırılarak başarıya dönüştürülmesi hedeflenmektedir.

Eğitim hayatım süresince yakın, ilgi ve yardımlarını gördüğüm tüm hocalarıma ayrıca bu çalışmanın hazırlanması süresince yardımlarını ve anlayışını hiç esirgemeyen danışmanım Sayın Prof. Dr. Sacit Hadi AKDEDE' ye çok teşekkür ediyorum.

Sahip olduğum başarıların mimarı olan sevgili anne ve babama, eğitim hayatım boyunca bana gösterdikleri ilgi, sabır ve anlayıştan dolayı ablalarım Bedriye ŞENOL İSPARTALI ve Feruzan ŞENOL'a teşekkürlerimi bir borç bilirim.

Fuat ŞENOL

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY SAYFASI.....	iii
BİLİMSEL ETİK BİLDİRİM SAYFASI	v
ÖZET.....	vii
ABSTRACT	ix
ÖNSÖZ	xi
KISALTMALAR VE SİMGELER DİZİNİ.....	xvii
TABLolar DİZİNİ	xix
GRAFİKLER DİZİNİ	xxi
EKLER DİZİNİ.....	xxiii
GİRİŞ	1
1. ARAŞTIRMA HAKKINDA AÇIKLAMALAR	4
1.1. Çalışmanın Konusu	4
1.2. Çalışmanın Amacı	4
1.3. Çalışmanın Önemi.....	4
1.4. Çalışmanın Varsayımları.....	4
1.5. Materyal ve Yöntem.....	4
1.6. Kaynak Özetleri (Literatür Özeti)	5
1.7. Kapsam ve Sınırlılıklar.....	7
2. KURAMSAL VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	8
2.1. Eğitim ve İlgili Kavramlar	8
2.1.1. Eğitim Kavramı	8
2.1.2. İlgili Kavramlar	11
2.1.2.1. Kültürleme.....	11
2.1.2.2. Öğretim	14
2.1.2.3. Program.....	14

2.2. Eğitim Türleri ve Türk Eğitim Sistemi.....	16
2.2.1. Eğitim Türleri.....	16
2.2.1.1. Formal Eğitim (Formal Education)	16
2.2.1.2. İnfomal Eğitim (Informal Education)	16
2.2.1.3. Yaygın Eğitim (Non-formal Education).....	16
2.2.2. Türk Eğitim Sistemi	17
2.2.2.1. Örgün Eğitim.....	19
2.2.2.2. Yaygın Eğitim	22
2.3. Eğitimin Amaç ve İşlevleri.....	23
2.3.1.Eğitimin Amaçları	23
2.3.2. Eğitimin İşlevleri.....	25
2.3.2.1. Eğitimin Açık İşlevleri	25
2.3.2.2. Eğitimin Gizli İşlevleri.....	27
2.4. Eğitim Başarısı	28
2.4.1. Genel Olarak Başarı Kavramı	28
2.4.2. Eğitim Başarısı ve Akademik Başarı.....	29
2.4.3. Eğitimde Başarının Ölçülmesi ve Değerlendirilmesi	31
2.4.4. Ekonomik Açıdan Eğitim Başarısı	34
2.4.4.1. Eğitim Hizmetinin Üretim Süreci.....	34
2.4.4.2. Eğitim Üretimi Fonksiyonu.....	36
2.4.5. Eğitim Başarısını Etkileyen Mikro Ekonomik Faktörler.....	39
2.4.5.1. Aile Geliri.....	40
2.4.5.2. Ailenin Sosyokültürel Yapısı	45
2.4.5.2.1. Ebeveynlerin Eğitim Düzeyleri	45
2.4.5.2.2. Ebeveynlerin İstihdam Durumu.....	46
2.4.5.2.3. Ebeveynlerin Çocuğun Eğitimine Katılımları	50

2.4.5.2.4. Aile Yapısı	51
2.4.5.2.5. Kültürel Olanaklar	52
3. EKONOMETRİK ANALİZ.....	55
3.1. Giriş.....	55
3.2. Veri Seti ve İstatistiksel Analiz.....	62
3.3. Veri Toplama Araçları	70
3.4. Model	73
TARTIŞMA VE SONUÇ.....	81
KAYNAKLAR	85
EKLER.....	97
ÖZGEÇMİŞ	103

KISALTMALAR VE SİMGELER DİZİNİ

AB	: Avrupa Birliği
ATAUM	: Ankara Üniversitesi Avrupa Toplulukları Araştırma ve Uygulama Merkezi
BT	: Bilişim Teknolojileri
C	: Kapital
EA	: Eşit Ağırlık Puan Türü
EARGED	: Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı
ISEF	: Uluslararası Bilim ve Mühendislik Fuarı
İL MEM	: İl Millî Eğitim Müdürlüğü
İLÇE MEM	: İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü
L	: Emek
LYS	: Lisans Yerleştirme Sınavı
MEB	: Millî Eğitim Bakanlığı
MEM	: Millî Eğitim Müdürlüğü
MF	: Sayısal Puan Türü
N	: Doğal kaynaklar
OBP	: Ortaöğretim Başarı Puanı
OKS	: Ortaöğretim Kurumları Sınavı
ÖBBS	: Öğrenci Başarı Belirleme Sınavı
ÖSS	: Öğrenci Seçme Sınavı
ÖSYM	: Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi
ÖSYS	: Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sistemi
ÖYS	: Öğrenci Yerleştirme Sınavı
PISA	: Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı
Q	: Çıktı Miktarı

TDK	: Türk Dil Kurumu
TL	: Türk Lirası
TS	: Sözel Puan Türü
TÜBİTAK	: Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
UNESCO	: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü
ÜSYM	: Üniversitelerarası Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi
YGS	: Yükseköğretime Geçiş Sınavı
YGSPuan	: Yükseköğretime Geçiş Sınavından Alınan Puan
YÖK	: Yükseköğretim Kurulu
Y-YGS	: Yerleştirme Puanı

TABLolar DİZİNİ

Tablo 3.1. YGS Test ve Kapsamları	56
Tablo 3.2. Puan Türlerine Göre Testlerin Ağırlıkları.....	57
Tablo 3.3. Aydın İli 2012 Ve 2013 Ösys Sınav İstatistikleri	58
Tablo 3.4. 2013/2014 Eğitim Öğretim Yılı Aydın İli Ortaöğretim Verileri.....	62
Tablo 3.5. Anket Uygulama Alanı ve Katılımcı Sayısı.....	63
Tablo 3.6. Anketin Uygulandığı Ortaöğretim Kurumları ve Öğrenci Bilgileri.....	64
Tablo 3.7. Ankete Katılan Öğrencilerin Puan Türleri ve Cinsiyet Dağılımı.....	64
Tablo 3.8. Sınava Ait Genel Bilgiler.....	65
Tablo 3.9. Ankete Katılan Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Yaş Dağılımı.	65
Tablo 3.10. Ankete Katılan Öğrencilerden Dershaneye Giden Veya Özel Ders Alanların Ortalama Saatleri ve Dershaneye Ödedikleri Ortalama Miktar.	66
Tablo 3.11. Ankete Katılan Öğrencilerin Çalışma Odası Durumu ve Cinsiyete Göre Dağılımı.....	66
Tablo 3.12. Öğrencilerin Ortalama Harcamalarına İlişkin T1 Cinsinden Veriler... ..	67
Tablo 3.13. Öğrencilerin Ortalama Dershane ve Özel Ders Saatlerine İlişkin Veriler.....	68
Tablo 3.14. Öğrencilerin Günlük ve Haftalık Aktivitelerinin Ortalama Süresi.	68
Tablo 3.15. Teknoloji Kullanımına İlişkin Veriler.....	69
Tablo 3.16. Çoklu Regresyon Analizine İlişkin Veriler	78

GRAFİKLER DİZİNİ

Grafik 3.1. YGS-1 İlçe Karşılaştırması	59
Grafik 3.2. YGS-2 İlçe Karşılaştırması	59
Grafik 3.3. YGS-3 İlçe Karşılaştırması	60
Grafik 3.4. YGS-4 İlçe Karşılaştırması	60
Grafik 3.5. YGS-5 İlçe Karşılaştırması	61
Grafik 3.6. YGS-6 İlçe Karşılaştırması	61
Grafik 3.7. Meb Ve Anket Verilerine Göre Okul Ortalamalarının Karşılaştırılması.	70

EKLER DİZİNİ

EK 1. Adnan Menderes Üniversitesi Rektörlüğü İzin Belgesi	97
EK 2. Nazilli İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü İzin Yazısı	98
EK 3. Eğitim Başarısını Etkileyen Ekonomik Faktörler Anketi	99

GİRİŞ

Eğitim, hem tüketime hem de yatırım faydası sağlanması sebebiyle tüm dünyada en büyük sektörlerden birisidir. Günümüzde ülkelerin milli gelirlerinden eğitime ayırdıkları pay, gelişmişlik düzeyinin göstergesidir. Milli gelirden eğitime ayrılan pay arttıkça ülkelerin sosyal refah düzeyi yükselmekte, ekonomik büyüme ve kalkınma gerçekleşmekte ve ekonomik istikrar sağlanmaktadır. Bu nedenle eğitim harcamaları, uzun vadede potansiyel bir gelir kaynağı olduğu için eğitim de bir yatırım malı olarak kabul edilmektedir. (Gölpek, 2012: 45)

II. Dünya Savaşı sonrasında teknik ve bilimsel bilginin, teknolojik yeniliklerin ve modern üretim tekniklerinin ön plana çıkmasıyla ülkeler arasındaki ekonomik rekabette insan faktörü daha da önem kazanmaya başlamış ve insan sermayesi kuramı ortaya çıkmıştır. Bilim ve teknolojideki ilerleme ve bunun ekonomiye olan etkisi, eğitimin önemini arttırmıştır. (Uçkaç, 2009: 57) Ekonomik kalkınmanın temel unsuru olan insan sermayesi ya da beşeri sermaye, bireysel, sosyal ve ekonomik refahın oluşumuna katkı sağlayan bireyin doğuştan sahip olduğu bilgi ve becerileri ile sonradan eğitim ve öğretim yolu ile kazandığı niteliklerin değeri olarak tanımlanmaktadır. (Tunç, 1998: 84; Ayrangöl ve Tekdere, 2014: 5; Keeley, 2007: 29) İnsan sermayesinin mikro ekonomik özelliği, çocuklara yapılan bireysel eğitim harcamalarının artmasına bağlı olarak ileride elde edilecek gelir artışıdır. Makro ekonomik özelliği ise insana yapılan eğitim yatırımının ulusal geliri arttırması ve kalkınma sürecini hızlandırmasıdır. (Tunç, 1998: 86)

Eğitim harcamaları ile kişisel kazanç arasında doğrudan bir ilişki vardır. Eğitim, bir meslek kazandırma alanı olarak değerlendirildiğinde, eğitim süreci sonunda elde edilen mesleki bilgi ve beceri, bireye yaşam boyu gelir sağlayacaktır. (Uçkaç, 2009: 56) Her eğitim kademesinin aşılması, bir öncekine göre ücret farkı oluşturarak kişinin elde edeceği ömür boyu net gelirini arttırmaktadır. (Ayrangöl ve Tekdere, 2014: 4) Bu nedenle eğitim sürecini daha verimli kılmak ve eğitim yatırımlarının getirilerini yükseltmek amacıyla sosyal bilimlerin farklı branşları, eğitim başarısını etkileyen faktörlerin neler olduğu ve eğitim başarısını arttırmak için mikro ve makro düzeyde ne tür girişimlerde bulunulması gerektiğini araştırmıştır.

Eğitim başarısı; meslek, gelir d¼zeyi ve belli davranış ve yaşam durumları ile ilişkilendirilerek ¼l¼lmektedir. (Haveman & Wolfe, 1995: 1832) Bu konuya ilişkin ilk çalışmalar sosyoloji alanında yapılmıştır. ¼zellikle Amerikalı sosyolog ve araştırmacı James S. Coleman tarafından yapılan eğitimde fırsat eşitliği ¼zerine geniş kapsamlı araştırma, ulusal eğitim politikalarının değişmesine yol açmış ve yeni araştırmalara y¼n vermiştir. Amerika'daki yaklaşık 4 bin okul ve altı farklı ırk ve etnik k¼keni kapsayan araştırmanın sonuçlarını içeren 1966 tarihli Coleman Raporu, eğitim başarısını etkileyen en ¼nemli fakt¼r¼n, çocuğun ailesi ve okuldaki diğer akranları olduğunu g¼stermiřtir. Sanılanın aksine ¼đretmen ¼zellikleri ve okul kalitesinin eğitim başarısında çok da etkili olmadığı, okullar arasındaki farklılığın sadece y¼zde 10'luk bir etki yaptđıđı, esas belirleyici olanın okul içindeki bireysel farklılıklar olduğu tespit edilmiştir. (Loh, 1984: 141)

Eğitim başarısına ilişkin sosyoloji alanındaki çalışmaları, ekonomistlerin çalışmaları takip etmiştir. Bu alışmalar sonucunda ailenin ekonomik kaynaklarının ve bunların kullanımına ilişkin tercihlerinin, çocukların eğitime erişimini ve başarılarını etkilediği ortaya konmuştur. Bu sebeple literat¼rde aile gelirinin ve ailenin sosyok¼lt¼rel ¼zelliklerinin değişken olarak kullanıldığı çok sayıda regresyon analizi yapılarak elde edilen bulgular karşılaştırılmıştır. Sonuçlar arasında k¼¼k farklılıklar olsa da, aile ¼zelliklerinin eğitim başarısında değişmeyen bir fakt¼r olduğu konusunda g¼r¼ř birliği vardır.

Literat¼rde eğitim başarısına etki eden fakt¼rler, genel olarak bireyden kaynaklı kişisel fakt¼rler, okuldan kaynaklı fakt¼rler ve sosyoekonomik fakt¼rler olarak ¼ grupta incelenmektedir. Bireyden kaynaklı fakt¼rler, zeka ve ¼đrenme kapasitesi, sağlık durumu, aileden gelen kalıtsal ¼zellikler, motivasyon, benlik saygısı, kaygı d¼zeyi gibi çoğunlukla fiziksel ve psikolojik temelli fakt¼rlerdir. Okul kaynaklı fakt¼rler ise ¼đretmenlerin tutum ve davranışları ile okul imkanları çerçevesinde incelenmektedir.

Çalışmamızda ¼ncelikle eğitim ve eğitim başarısı kavramlarının kuramsal erevesi çizilmiş, eğitim başarısına etki eden fakt¼rler, sadece gelir ve gelirlere ilişkili olduğu d¼ř¼n¼len sosyok¼lt¼rel ¼zellikler kapsamında, mikro ekonomik d¼zeyde ele alınmıştır. Eğitimin bireysel fayda ve dışşallıkları ile ilişkili olduğu için eğitimin amaç ve işlevlerine değinilmiştir. Anket araştırmasından elde edilen bulgulara yer verdiğimiz ¼¼nc¼ b¼l¼m ¼ncesinde T¼rk Eğitim Sisteminin genel yapısına ve ¼niversite giriş sınavlarına ilişkin açıklamalara yer verilmiştir. Son

olarak, eğitim başarığı çok yönlü bir kavram olmasına karşın bulgularını analiz ettiğimiz araştırmamızın konusu akademik başarıdır. Bu nedenle başarıya etki eden mikro ekonomik faktörler, sosyalleşme başarığı ve olumlu kişilik özelliklerinden ziyade akademik başarı çerçevesinde incelenmiştir.

1. ARAŞTIRMA HAKKINDA AÇIKLAMALAR

1.1. Çalışmanın Konusu

“Eğitim başarısını etkileyen mikro ekonomik faktörlerin analizi: YGS Nazilli Örneği” isimli çalışmamızda eğitim başarısı kavramı açıklanmış ve başarıya etki eden mikro ekonomik faktörler analiz edilmiştir.

1.2. Çalışmanın Amacı

Anket çalışmamız ile eğitimde başarıyı etkileyen mikro ekonomik faktörlerin analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda eğitim başarısını etkileyen faktörlerin belirlenmesi amaçlanmıştır. Belirlenecek olan faktörler, adayın eğitim başarısını arttırmada önemli rol oynayacağından, eğitim öğretim ortamında, bu faktörlerin üzerinde daha çok durulmasını sağlamak amaçlanmaktadır.

1.3. Çalışmanın Önemi

Daha önce yapılan çalışmalarda genellikle kısıtlı anket soruları kullanılarak başarı ölçülmeye çalışılmış ya da belli bir ders üzerinden eğitim başarısı araştırılmıştır. Bu çalışmada ise tüm dersleri kapsayacak bir başarı durumu ele alınmıştır. Öğrencilerin yanıtladıkları anket, birkaç soru ile atlanmamış, ekonomi ve eğitim alanlarında uzman görüşleri alınarak oluşturulan 52 soruluk anketle öğrenciler hakkında detaylı bilgiler toplanmıştır. Nazilli gibi büyük bir ilçede 12.sınıfların çoğunluğuna ulaşıp 1227 öğrenciye anket uygulanması da önem taşımaktadır.

1.4. Çalışmanın Varsayımları

Araştırma verileri ankete verilen cevaplardan alınmıştır. Öğrencilerin anket sorularına samimi cevaplar verdikleri ve gerçek bilgilerini yansıttıkları varsayılmıştır.

1.5. Materyal ve Yöntem

Araştırmanın materyalini ortaöğretim kurumlarında uyguladığımız anket çalışması aracılığıyla topladığımız veriler oluşturmaktadır. Anketten alınan verilere göre analiz gerçekleştirilmiştir.

Bağımsız değişken sayısının çok fazla olması çalışmamızı Eviews programında çoklu regresyon analizine yönlendirmiştir. Analiz sonucunda başarıyı etkileyen faktörlerin anlamlılıkları tablo halinde ifade edilmiştir.

1.6. Kaynak Özetleri (Literatür Özeti)

Eğitim başarısını etkileyen bireysel özellikler, okul ve öğretmen kaynaklı faktörler ve ailenin sosyoekonomik ve sosyokültürel özellikleri üzerine yapılmış araştırmaları içeren kaynaklar mevcuttur. Çalışmamızın kapsamı dikkate alınarak bu kaynaklardan, eğitim başarısında aile özelliklerinin etkisini incelemiş olanlar şöyle sıralanabilir:

1. Gelbal'ın “Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Sosyoekonomik Özelliklerinin Türkçe Başarısı Üzerinde Etkisi” isimli araştırması.

Araştırma, ilköğretim okulları 8. sınıflarında okuyan öğrencilerin Türkçe dersindeki öğrenme düzeylerinin, evdeki eğitim olanakları, cinsiyet, anne eğitim düzeyi ve kardeş sayısına göre değişip değişmediğini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Araştırma verileri, MEB Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı (EARGED) tarafından yapılan Öğrenci Başarı Belirleme Sınavı (ÖBBS) 2005 verilerinden alınmış; araştırma örnekleme, 81 ilin tamamından tabakalı örnekleme yöntemi ile belirlenmiş olup 829 okuldan 16.612 erkek ve 14.102 kız olmak üzere toplam 30.714 öğrenciyi kapsamaktadır. Araştırma bulgularına göre; evdeki olanaklar arttığında, ortalama başarıda artış görülmektedir. Cinsiyete göre, kızlar erkeklere göre daha başarılıdır. Annelerinin eğitim düzeylerinin artmasıyla da başarıda artış gözlenmektedir. Kardeş sayısının artmasıyla başarıda düşüş gözlenmiştir.

2. Ekmekyermezoğlu'nun “İlköğretim Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin İngilizce Dersindeki Akademik Başarı Durumlarına Etki Eden Sosyo-Kültürel Faktörler” isimli araştırması.

Ankete katılan öğrencilerin ailelerinin geliri ile akademik başarı durumu arasında anlamlı farklılıklar vardır. Aile geliri artan öğrencilerin akademik başarılarının da arttığı gözlenmiştir. Öğrencilerin akademik başarısı anne ve babanın eğitim düzeyine göre değişiklik göstermektedir. Ebeveynlerin eğitim düzeylerindeki artış öğrencinin akademik başarısına da pozitif yönde etki yapar.

Çalışma ortamına da değinilen araştırmada çalışma odasına sahip bireyin akademik başarısı, çalışma odası olmayanlara göre daha yüksek bulunmuştur.

3. Gündüver ve Gökdaş'ın “İlköğretim Öğrencilerinin Seviye Belirleme Sınav Başarılarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi” isimli araştırması.

2009–2010 eğitim-öğretim yılında, Van ilinin Gürpınar ilçesinde 7. ve 8. sınıf düzeyinde öğrenim gören ve Seviye Belirleme Sınavına (SBS) katılan toplam 393 öğrencinin SBS başarıları karşılaştırılmıştır. Normal öğretim uygulamasına katılan öğrencilerin taşınmalı ve yatılı öğrenim gören öğrencilere göre daha başarılı oldukları, okunan kitap sayısının başarı puanını arttırdığı, ailenin verdiği “azarlama” cezasının akademik başarı üzerinde etkili olduğu, okul öncesi eğitim alan öğrencilerin akademik başarılarının daha yüksek olduğu belirlenmiş; buna karşın annenin eğitim düzeyi, kardeş sayısı ve okulda düzenlenen sosyal etkinliklere katılım düzeyinin akademik başarıyı etkilemediği tespit edilmiştir.

4. Öksüzler ve Sürekçi'nin “ İlköğretimde Başarıyı Etkileyen Faktörler: Bir Sıralı Lojit Yaklaşımı” isimli araştırması.

Bandırma'da Ortaöğretim Kurumları Sınavı (OKS)'na girmiş 9. sınıf öğrencilerine uygulanan anket sonucunda, sınava giren öğrencilerin ailelerinin eğitim ve gelir düzeyinin öğrencilerin OKS sınavındaki başarılarını etkileyen en önemli faktörler olduğu; bunun yanında kitap okuma alışkanlığı, planlı çalışma alışkanlığı, dershaneye gitme gibi faktörlerin başarı üzerinde olumlu etkisi olduğu tespit edilmiştir.

5. Savaş, Taş ve Duru'nun “Factors Affecting Students' Achievements In Mathematics” isimli araştırması.

Van İlinde 1 özel ve 2 devlet okulundan 6. 7. ve 8. sınıfa devam eden 275 öğrenciden elde edilen verilerin incelendiği araştırmada, özel okul öğrencilerinin, devlet okuluna giden öğrencilere göre matematik başarılarının daha yüksek olduğu, ailenin geliri arttıkça öğrencinin matematik başarısının da arttığı, özel derslerin ve öğrencinin matematik dersine karşı pozitif algı ve tutumlarının da başarıyı arttırdığı tespit edilmiştir.

6. Özabacı'nın “Demografik Özellikler İle Okul Başarısızlığına Neden Olan Faktörler Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” isimli araştırması.

İstanbul İlinde bulunan özel ve devlet liselerinde 1. 2. ve 3. sınıflarda okuyan 142 öğrenci, 94 veli ve 118 öğretmen ile yapılan araştırmada, ergenlerin okul başarısızlığına ilişkin tutumlarının veli ve öğretmenlerin okul başarısızlığına ilişkin tutumlarına göre farklılık gösterdiği ancak cinsiyet, lise 1. 2. ve 3. sınıf düzeyi, yaş, anne babanın öğrenim düzeyi, anne ve baba mesleği ve ailenin aylık geliri değişkenlerinden etkilenmediği tespit edilmiştir.

7. Altuğ, Gencer ve Ersöz'ün “Ortaöğretim Öğrencilerinin Hayatında Bilgisayarın Yeri” isimli araştırması.

Ankara'da Beypazarı Kız Teknik ve Meslek Lisesi, Beypazarı Anadolu Öğretmen Lisesi ve Beypazarı Lisesi'nde okuyan farklı sınıflardaki kız ve erkek öğrenciler arasından rastgelen seçilen 300 öğrenciye uygulanan anket çalışmasının yapılan analizi sonucunda, internet servislerini daha az kullanan öğrencilerin, daha sık kullananlara göre zayıfsız geçme oranının daha yüksek olduğu tespit edilmiş, buna bağlı olarak, öğrencilerin bilgisayar ve interneti okul başarılarını olumlu yönde etkileyecek şekilde kullanmadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

1.7. Kapsam ve Sınırlılıklar

Çalışmanın süresi 2013/2014 eğitim öğretim yılı ile sınırlıdır. Araştırmanın evreni, Nazilli ilçe merkezindeki ortaöğretim kurumlarının 12.sınıfından mezun olabilecek öğrencileri kapsamaktadır. Araştırmada Nazilli ilçesindeki 2 Anadolu öğretmen lisesinin öğrencileri ile Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Kurumlarının Anadolu Lisesi, Teknik Lise ve Anadolu Teknik Lisesi dışında kalan öğrenciler örnekleme dahil edilmemiştir. 2014 YGS puanı ÖSYM tarafından açıklanmadığı için öğrencilerin YGS puanları, ankette belirttikleri puanlar olarak alınmıştır.

2. KURAMSAL VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Eğitim ve İlgili Kavramlar

2.1.1. Eğitim Kavramı

İnsan, varoluşundan bu yana sürekli bir değişim içerisinde ve sadece kendisini değil, çevresini de değiştirmektedir. Temel varoluş amacımız olan hayatta kalma dürtümüz, değişimi zorunlu kılar. İlk insanlar kendilerini korumayı ve hayatta kalmayı deneyimleyerek öğrenmişler ve elde ettikleri bilgi ve becerileri çocuklarına ve sonraki nesillere aktarmışlardır. Avcılık-toplayıcılık, beslenme, barınma, hayvanları evcilleştirme, yabancı bitkileri tanıma, alet kullanımı, tarım ve yerleşik hayata geçme, tüm bu öğrenme ve öğretme faaliyetlerinin bir sonucudur. Başka bir deyişle, insanın var olduğu ilk günden bu yana eğitim de vardır. Tarih boyunca inşa ettiğimiz uygarlıklar, sahip olduğumuz bilgi ve teknoloji eğitim sürecinin bir ürünüdür.

Eğitim, yaşamın tüm alanlarını kapsayan, eşitlik, adalet, özgürlük, barış gibi evrensel insanlık ideallerinin oluşturulmasında bir araç olan, bireylere insana özgü değerleri aşılayarak onları olgunlaştıran, yetenek ve yaratıcılık potansiyellerini ortaya çıkararak ve geliştirerek hem bireysel hem de toplumsal yarar elde etmeye yönelik bir etkinliktir. (Yılmaz ve Sarpkaya, 2010: 4) Eğitim almış olmak ya da “eğitilmiş insan” ifadeleri, genellikle olumlu bir çağrışım yapsa da, her çeşit eğitimin bir ilerleme sürecini kapsadığını söylemek zordur. Eğitim, insanı kesin olarak değiştirir, ancak her zaman ileriye götürmez. Bu bakımdan insanları etkileme anlamında, özgürce düşünüp sorgulayabilen ve böylece kendini gerçekleştirebilme imkanına sahip bireyler yetiştiren çağdaş eğitimden ve mevcut otoriteye itaat eden, gözetim ve denetim altında tutularak özgür iradede yoksun, sisteme uyumlu bireyler yetiştiren muhafazakar eğitimden bahsedilebilir. (Altunya, 1976: 9) Bu durum, eğitimin aynı zamanda etik kavramlar ile nitelendirilebilecek ahlaksal bir etkinlik olduğunu ortaya koymaktadır. (Yayla, 2014: 2)

Öte yandan eğitim, aynı zamanda bilimsel bir etkinliktir. Bilim, sistematik araştırma yöntemleri ile elde edilen bilgiler bütünü ve teknik bir yöntem olarak kabul edilirse; eğitim bilimi, eğitimle ilgili olgu, olay ve problemleri bilimsel yöntemlerle çözmeye çalışan ve bu konuda kuramlar geliştiren bir sosyal bilim

olarak tanımlanabilir. (Menteşe, 2007: 233) Eğitim biliminin tarih, sosyoloji, psikoloji, hukuk, ekonomi ve felsefe bilimleri ile yakın ilişki içinde olması, eğitimi farklı açılardan tanımlanabilen çok boyutlu bir kavram haline getirmektedir.

Batı dillerinde eğitime karşılık gelen “education” sözcüğü, Latince kökenli olup “educare” ve “educere” olarak iki farklı anlama sahiptir. Educare, kişiyi özel bir beceri ile donatmak, daha çok bir iş ya da meslek alanında beceri kazandırmak anlamına gelirken; Educere, yetkinleştirme, düzey kazandırma, iş ve meslek gibi dışsal güdülenimden öte kişisel fikir ve becerileri içsel güdülenimle keşfetme anlamlarını içerir. (Yayla, 2014: 3)

Literatüre bakıldığında eğitimin birçok farklı tanımının yapıldığı görülmektedir. Bu tanımlarda eğitim, farklı bilim alanları ile ilişkili olarak ele alınmaktadır. Bu tanımlamalar şöyle sıralanabilir :

Türk Dil Kurumu Sözlüğüne göre eğitim;

“Çocukların ve gençlerin toplum yaşayışında yerlerini almaları için gerekli bilgi, beceri ve anlayışları elde etmelerine, kişiliklerini geliştirmelerine okul içinde veya dışında, doğrudan veya dolaylı yardım etme, terbiye.”

“Yeni kuşakların, toplum yaşayışında yerlerini almak için hazırlanırken, gerekli bilgi, beceri ve anlayışlar elde etmelerine ve kişiliklerini geliştirmelerine yardım etme etkinliği.”

“Önceden saptanmış amaçlara göre insanların davranımlarında belli gelişmeler sağlamaya yarayan planlı etkiler dizgesi.”

“İnsanın yeteneklerinin, özellikle ahlak yetilerinin geliştirilmesi için ona yön ve biçim verilmesi; bu yolda yapılan bilinçli ya da bilinçsiz etkilerin tümü.”

“Her kuşağa, geçmişin bilgi ve deneylerini düzenli bir biçimde aktarma ya da kazandırma işi.” anlamlarında kullanılmaktadır. Öğretide yer alan diğer tanımlamalara bakılacak olursa, eğitim;

“Bir insan varlığının yetişmesi ve gelişmesini sağlamak üzere, kendine özgü tüm imkanların onlar üzerinde kullanılması ve her birinin bizatihi kendisidir.” (Değirmencioğlu, 1997: 3)

“Bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme sürecidir.”

“İnsan davranışlarında bilgi, beceri, anlayış, ilgi, tavır, karakter ve önemli sayılan kişilik nitelikleri yönünden belli değişmeler sağlamak amacıyla yürütülen düzenli bir etkileşimdir.”

“Bireyin davranış örüntülerini değiştirme sürecidir.” (Filiz, 2006: 5)

Good’a göre; “Kişinin toplumsal yeteneklerinin ve üst düzeyde kişisel gelişmesinin sağlanması için seçkin ve kontrollü bir çevreyi ve okul etkinliklerini içine alan sosyal bir süreçtir.” (Varış, 1994: 21; Tezcan, 1985: 4)

Kneller’a göre; “belli bilgi, beceri ve görüşleri, okullar gibi kurumlar yoluyla kuşaktan kuşağa aktarmadır.” (Yücel, 2009: 9)

Yukarıdaki tanımlamalar, eğitimin “süreç”, “davranış” ve “yaşantı” olmak üzere üç unsuru olduğunu göstermektedir. (Şahin, 2006: 12; Filiz, 2006: 5)

Süreç; belli bir hedefe varmak için birbirini izleyen olayların ya da durumların akışıdır. Bu bakımdan süreç, “hedef”, “eğitim durumları (öğrenme ve öğretme etkinlikleri)” ve “değerlendirme” olmak üzere üç aşamadan oluşur. Başka bir deyişle, eğitim süreci, hedef ile başlar, öğrenme ve öğretme etkinliği ile devam eder ve değerlendirme ile son bulur. (Filiz, 2006: 6) Sürecin ilk aşaması olan hedef, yetiştirilen bireyin kazanmasını istediğimiz özelliklerini, davranışlarında meydana gelmesini istediğimiz farklılaşmaları ifade eder. Öğrenme-öğretme etkinliği, hedef olarak belirlenen özelliklerin bireye kazandırılabilmesi için gerçekleştirilen edimlerin bütünüdür. Eğitim, öğrenme yolu ile gerçekleşir. Öğrenme, bireyin yaşantı ve çevresiyle etkileşimi sonucu davranışlarında oluşan kalıcı değişmelerdir. (Özdemir, 1997: 122; Uluğ, 2012: 98) Öğretme ise, öğrenmeyi ifade eden davranışlardaki kalıcı değişmeleri meydana getirmek amacıyla çevrenin düzenlenmesidir. Önceden belirlenmiş hedeflere etkin biçimde ulaşmak için uygun materyal, personel ve araçları kullanma süreci olarak da ifade edilebilir. (Alkan, 1987: 210) Esasen öğrenme ve öğretme kavramları aynı süreci ifade etmektedir. Farklı olan, eğitim sürecine hangi süje açısından bakıldığıdır. Davranış değişimini sağlayan açıdan bakıldığında öğretme, davranışı değişen birey açısından bakıldığında öğrenme sözkonusu olur. (Filiz, 2006: 10) Son olarak değerlendirme, eğitim süreci sonunda bireyin davranışlarında meydana gelen

değişikliklerin ölçülmesidir. Değerlendirmede birinci amaç, bireyde meydana gelen davranış değişikliğinin hedef olarak belirlenen değişiklik olup olmadığının belirlenmesidir. İkinci amaç, bu değişikliğin kalıcı olup olmadığının, bireye ve topluma olumlu bir kazanım sağlayıp sağlamadığının ortaya konmasıdır. (Şahin, 2006: 16)

Davranış, organizmanın dışarıdan gözlenebilen veya hissedilebilen tepki ve hareketlerinin bütünüdür. İnsan davranışları, doğuştan gelen davranışlar, geçici davranışlar ve sonradan kazanılmış davranışlar olarak üç grupta değerlendirilebilir. (Helvacı ve Şahin, 2007: 8) Doğuştan gelen davranışlar, göz kırpmak gibi refleks türünde ve öğrenmeyle değiştirilemeyen davranışlardır. Geçici davranışlar, hastalık, alkol, uyuşturucu madde gibi etkilerle ortaya çıkan ve bu etkiler ortadan kalktıktan sonra kaybolan davranışlardır. Sonradan kazanılmış davranışlar, doğuştan getirilmeyen, öğrenme ürünü olan davranışlardır. Okuma-yazma gibi. Sonradan kazanılmış davranışlar, istedik ve istenmedik davranışlar olarak ikiye ayrılır. İstedik davranışlar, bireyin planlı eğitim ile kazandığı davranışlardır. İstenmedik davranışlar ise informal yaşantı yoluyla elde edilen olumsuz davranışları ifade eder. Doğuştan gelen davranışlar ve geçici davranışlar, eğitim kapsamına girmez. Eğitim, sonradan kazanılmış davranışları hedefler. (Helvacı ve Şahin, 2007: 8; Yılmaz ve Sarpkaya, 2010: 16; Filiz, 2006: 8)

Yaşantı, çevreyle etkileşimin bireyde bıraktığı izlerdir. Yaşantı, kazanılmış yaşantı ve yaşanılmış yaşantı olarak iki grupta değerlendirilir. Kazanılmış yaşantı, belirli bir etkileşim durumunda yer alan etkinliklerin tümü; yaşanılmış yaşantı ise sözkonusu etkileşim durumunda yer alan etkinliklerden sadece bireyde kalıcı iz bırakan ve bireyde davranış değişikliği oluşturan etkinliklerdir. Yaşantı zenginliği, davranış değişikliklerini hızlandırarak kalıcılık sağlar. (Şahin, 2006: 17; Helvacı ve Şahin, 2007: 5; Filiz, 2006: 6)

2.1.2. İlgili Kavramlar

2.1.2.1. Kültürleme

Gelecek kuşakları toplumun istek ve beklentilerine uygun olarak yetiştirme ve çağa uygun yeni bir değerler sistemi oluşturarak toplumsal kurumları yenileme, kültür ve eğitim ilişkisi ile yakından ilgilidir. Eğitim, toplumun kültürünü yeni yetiştirilen bireylere aktarmasının temel aracıdır. Ayrıca yeni

kültürel değerler üreterek toplumsal normları yenilemek ve bunların yaşama geçirilmesini sağlamak, eğitimin işlevlerinden birisidir. Eğitim kültürü etkilediği gibi toplumun kültürel yapısı da eğitimi etkiler ve eğitimin içeriğini, amacını ve yöntemini belirler. (Babaoğlu, 2007: 66)

Kültür, bir toplumun maddi ve manevi değerlerinin tümünü ifade eder. Dil, din, sosyal roller, selamlaşma ya da yemek yeme gibi davranış şekilleri, sanat, spor, ahlaki normlar, sosyal değerler, teknoloji vb. kültürün unsurlarıdır. Kültür, “Bir önceki kuşaktan devralınan ya da karşılıklı ilişki ve etkileşimler sonucu oluşturulan, geliştirilen ve aktarılan tüm ekonomik, dinsel, siyasal, sosyal kurumları; sanat, dil, felsefe, töre, yöntem ve işlevleri, inanç, tutum ve idealleri içeren maddi ve manevi değerler toplamından oluşan karmaşık bir bütündür.” (Er, 1997: 59) Kültür, bir toplumu diğerlerinden ayıran, o topluma özgü toplumsal kişiliği oluşturur ve toplumu oluşturan bireyler arasında dayanışmayı sağlar. (Tezcan, 1985: 82). Greverus’a göre “kültür; insanın bir organizma ve bir tür olarak hayatta kalabilmek için, değiştirerek ve biçimlendirerek dış ve iç doğaya dahil olma potansiyeldir. İnsan, bu süreç içerisinde kendi çevresinden hareketle ve bu çevreyle ilgili olarak araçlar ve değerler yaratır. Bu araç ve değerler, değişen dünya koşullarına göre bunlardan uzaklaşmak gerekinceye kadar, kurumsallaşmalarla ve geleneklerle bağıntılıdır. Kültür, insanın icra ettiği tüm alanları kapsar. Yani, materyallerle ilgili yaşam güvencesinden hareket ederek, sosyal yaşam düzenleri üzerinden geçip, estetik ve değerlere uyumlandırılmış çevre şartlarına kadar uzanır.” (Ültanır, 2003: 296)

Çocuklar, doğdukları andan itibaren toplumun ve buna bağlı olarak ailelerinin kültürel değerlerini benimseyerek yetiştirilirler. Eğitimin insan yaşamı boyunca sürdüğü dikkate alınır, yetişkinliğe adım atan birey, kendi ilgi alanları ve tercihleri doğrultusunda farklı kişilik özellikleri, bilgi - beceri ve bakış açısı geliştirebilir. Bu da bireylerin farklı kültürel düzeylerini ortaya çıkarır.

Yemek çeşitleri, giyim eşyaları, yapılar gibi araç ve teknikler, maddi kültürü; inançlar, gelenekler, örf ve adetler gibi değerler ise manevi kültürü oluşturur. Maddi kültür, manevi kültürden daha hızlı şekilde değişir. Bu sebeple ikisi arasında bir boşluk doğabilir. Buna “kültürel boşluk” denmektedir. Örneğin, kırsal kesimde ya da gecekondularda beslenme ve giyim alışkanlıkları kolaylıkla değiştirilebildiği halde, toplumsal cinsiyete ilişkin değer yargıları ancak çok uzun bir zaman dilimi içerisinde değiştirilebilmektedir. (Tezcan, 1985: 83)

Kültürleme, toplumun, bireylerine kendi kültürünü aktararak toplumca istenen kişiler olarak yetiştirilmesi sürecidir. Kültürleme sonucunda yaşadığımız toplumun norm ve değerlerini, alışkanlıklarını kazanırız. (Yılmaz ve Sarpkaya, 2010: 20; Şahin, 2006: 7) Eğitim, bir kültürleme sürecidir. Bu süreç, kendiliğinden oluşabileceği gibi planlı bir şekilde de gerçekleşebilir. İlk durumda “kendiliğinden kültürleme”, ikinci durumda “kasıtlı kültürleme” sözkonusudur. Bunların yanı sıra kültürel değerlerin bireylere zorla kabul ettirildiği durumlarda da “zoraki kültürleme” den sözedilir. Kasıtlı kültürlemede bireyin davranışları, eğitim amacıyla düzenlenmiş bir ortamda belli bir plan ve program çerçevesinde değiştirilmektedir. (Şahin, 2006: 8; Yücel, 2009:7) Bu bağlamda okul ve öğretmen, kasıtlı kültürleme fonksiyonunu icra eder. Öğretmenlerin branş derslerine ilişkin bilgilerini öğrencilerine aktarmalarının yanı sıra milli ve manevi değerleri de aşılayarak kültürleme görevini yerine getirmeleri gerekmektedir. (Çelikkaya, 2007: 28) Nitekim 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu’nun 2 nci maddesinde de; Türk Milli Eğitiminin genel amacı, Türk Milletinin bütün fertlerini, ...Türk Milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren yurttaşlar olarak yetiştirmek... milli birlik ve bütünlük içinde iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak ve nihayet Türk Milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı, seçkin bir ortağı yapmak olarak ifade edilmiştir.

Farklı kültürlerle sahip bireylerden oluşan grupların doğrudan temasları sonucunda, her birinin orijinal kültür kalıplarında meydana gelen değişiklikler kültürleşme kavramı ile ifade edilmektedir. Kültürleşme, farklı kültürlerin sürekli teması ile oluştuğu için dinamik bir süreçtir. Aynı zamanda kültürleşme ile karşı karşıya kalan bireylerin kişisel ve sosyal deneyimlerinden etkilenen ve yaşamlarının farklı alanlarında ortaya çıkabilen çok boyutlu bir uyum sürecidir. (Organista, Marin & Chun, 2010: 104-105) Kültürleme, insanın içinde yaşadığı toplumun kültüründen etkilenerek uğradığı değişimleri ifade ederken; kültürleşme, insanın başka kültürlerden etkilenmesini ve etkileşimde bulunanların tümünde meydana gelen değişimleri ifade eder. (Yılmaz ve Sarpkaya, 2010: 21) Kültürleşme yolu ile öğrenme, bireylerarası ve kitle iletişimi yolu ile sağlanan; eğitim, turizm, ticaret vb. amaçlarla ortaya çıkan bir olgudur. AB öğrenci değişim programları kapsamında ülkemize gelen yabancı uyruklu öğrenciler ile Türk öğrencilerin birbirlerinin geleneklerinden ve yaşam tarzından etkilenmeleri, eğitim amacıyla ortaya çıkan kültürleşmeye örnek olarak verilebilir. (Gülner, 2011)

2.1.2.2. Öğretim

Öğretim, genel olarak, belli bir amaca göre bilgi verme işi anlamında kullanılmaktadır. Eğitim bilimi açısından, eğitim kurumlarında gerçekleştirilen planlı, denetimli ve örgütlenmiş etkinlikler olarak tanımlanır. (Filiz, 2006: 9) Eğitim ve öğretim kavramları çoğu zaman birbirleri yerine kullanılmasına karşın anlamları farklıdır. Eğitim, öğretimi de içine alan bir üst kavramdır. Eğitim, bireyin yaşamı boyunca devam eder. Yaşam boyu devam eden bu eğitimin, okulda planlı ve programlı şekilde yürütülen kısmı öğretimdir. Eğitim, öğretimden farklı olarak zaman ve mekan ile sınırlı değildir ve her türlü yaşantı eğitimin konusunu oluşturabilir. Buna karşın öğretim, zaman ve mekan ile sınırlandırılmış, önceden belirlenen etkinlikleri kapsayan planlı ve programlı bir faaliyettir. (Varış, 1994: 12; Filiz, 2006: 10) Öğretim kapsamındaki etkinliklerde kime, neyin, nasıl ve niçin öğretileceği önceden belirlenmiştir. Bu şekilde öğrencide davranış değişikliği oluşturarak kazanım sağlanması amaçlanır. (Helvacı ve Şahin, 2007: 6)

Öğretim süreci, yedi temel unsurdan oluşur: (Laska, 1989: 256)

- Öğretimin kaynağı (yürütücüsü) olan öğretmen,
- Genel ya da özel öğretim amacı,
- Öğretim yöntemi,
- Öğrenciye sunulan öğretim uyarıcılarını içeren eğitim programı içeriği,
- Öğretim ilke ve stratejilerini içeren öğretim yaklaşımı,
- Öğrenci özellikleri,
- Öğretim ortamı.

2.1.2.3. Program

Ülkeler, eğitim politikalarını programlar aracılığıyla uygularlar. Literatürde “program”, şu şekillerde tanımlanmaktadır: (Tertemiz, 1997: 186)

“Genel amaçlara ve bunlara bağlı özel hedeflere ulaşmak için, belirli bir gruba hizmet eden bir okulun sunduğu öğrenme planı.”

“Belli öğrencileri belli bir zaman süresi içinde yetiştirmeye yönelik düzenli eğitim durumlarının tümü.”

“Öğrencilerde beklenen öğrenmeyi meydana getirebilmek için planlanmış faaliyetlerin tamamı.”

Program; hedef, içerik, öğretim – öğrenme süreci ve değerlendirme unsurlarından oluşur:

Hedef, ülkenin eğitim felsefesini yansıtır ve “niçin eğitiyoruz?” sorusuna cevap verir. Eğitim programları, eğitim süreci sonunda kazandırılması istenen davranışları önceden belirlemiş olmak zorundadır.

İçerik, “ne öğretilim?” sorusunun cevabıdır. Ders kitapları gibi belirlenen hedefe ulaşmak için kullanılacak araçları ifade eder.

Öğretim – Öğrenme süreci, hedefe ulaşmak için kullanılan içeriğin öğrencilere ne şekilde aktarılacağını belirler. Araştırma ya da sunuş yoluyla öğretim gibi “öğretim – öğrenim stratejileri”, problem çözme ya da soru-cevap gibi “öğretim yöntem ve teknikleri” ile öğretimde kullanılan görsel, işitsel araçları ifade eden “öğretim materyalleri” bu kapsamdadır.

Son olarak değerlendirme, belirlenen hedeflerin gerçekleşip gerçekleşmediğinin ya da ne kadarının gerçekleştiğinin ortaya konulmasıdır. (Tertemiz, 1997: 191-193)

Program, eğitim programı, öğretim programı ve ders programı olarak üç kısımda incelenebilir. Eğitim programı, belirlenen eğitim hedeflerini gerçekleştirmek üzere öğretim – öğrenme etkinliğini, uygulanacak yöntemleri, kullanılacak araç ve gereçleri, ölçme araçlarını kapsayan ayrıntılı plandır. (Filiz, 2006: 12) Öğretim programı, öğretimin bir aşamasında bireylere sunulması planlanan derslerin öğretimine ilişkin tüm etkinlikleri; ders programı ise bir dersin öğretimi ile ilgili tüm etkinlikleri ifade eder. Örneğin, tüm ders ve faaliyetleri içeren ilköğretim 4. sınıf programı, eğitim programını; ilköğretim 4. sınıf

matematik programı, öğretim programını; ilköğretim matematik öğretim programı içinde yer alan kümeler konusu, ders programını ifade eder. (Filiz, 2006: 15-16)

2.2. Eğitim Türleri ve Türk Eğitim Sistemi

2.2.1. Eğitim Türleri

Eğitim, “formal eğitim”, “informal eğitim” ve “yaygın eğitim” olarak üç kısma ayrılır. (Dib, 1988)

2.2.1.1. Formal Eğitim (Formal Education)

Formal eğitim, önceden hazırlanmış bir program çerçevesinde özel bir çevrede planlı ve kontrollü şekilde gerçekleştirilen eğitimidir. Okullarda ve üniversitelerde görülen eğitim, formal eğitimidir. Formal eğitim sürecinde belirlenen hedefler doğrultusunda eğitsel etkinlikler gerçekleştirilir ve belli aşamalarda ve eğitim sonunda değerlendirme işlemi yapılır. (Yücel, 2009:15; Filiz, 2006: 17; Yılmaz ve Sarpkaya, 2010: 25; Helvacı ve Şahin, 2007: 11)

2.2.1.2. İnfomal Eğitim (Informal Education)

İnfomal eğitim, planlanmamış, sosyal çevrede kendiliğinden oluşan, raslantısal bir öğrenme sürecidir. İnfomal eğitim, kişinin aile, arkadaş, medya vb. unsurlarla etkileşimi sonucu oluşur. Eğitim amacı taşımaması, kontrol ve değerlendirmeye tabi olmaması, belli bir mekan ve zaman aralığında gerçekleşmemesi ve profesyonel bir öğretici tarafından verilmemesi açısından formal eğitimden ayrılır. Müze veya sergileri gezme ya da televizyonda belgesel izleme infomal eğitime örnektir. Ancak bazı durumlarda bir davranışın hangi eğitim türüne dahil olduğunu söylemek zor olabilir. Örneğin, müzeyi ziyaret eden bir öğrenci, bu ziyareti rastgele kendi isteği ile gerçekleştiriyorsa infomal eğitim sözkonusudur. Buna karşın öğretmen tarafından verilmiş bir okul ödevini hazırlamak için müzeyi ziyaret etmişse bu durumda formal eğitimin parçası olan bir aktivite gerçekleştirmiş sayılır. (Dib, 1988: 7)

2.2.1.3. Yaygın Eğitim (Non-formal Education)

Literatürde yaygın eğitim, şu şekillerde tanımlanmaktadır: (ATAUM, 2003: 5)

“Örgün eğitim sistemine hiç girmemiş, bu sistemin herhangi bir kademesinde bulunan veya bu kademelerden birinden ayrılmış olan kişilere ilgi ve gereksinim duydukları alanlarda yapılan eğitim.”

“Geleneksel ve klasik eğitim sistemlerine karşı yaratıcı ve yenilikçi alternatifler olarak görülen öğretme araçları ve öğrenme yöntemlerinin toplamı.”

UNESCO'ya göre yaygın eğitim, *“kurulu eğitim sistemi dışında düzenlenen, saptanabilir öğrenme hedefleriyle saptanabilir öğrenenler kitlesine hizmet vermesi planlanmış eğitim etkinliğidir.”*

Yaygın eğitim, örgün eğitime devam edemeyen kişilerin, eksikliklerini telafi etmelerini, yaşamlarını idame ettirebilmeleri için gereken mesleki bilgi ve becerileri kazanmalarını ve değişen toplumsal yaşama uyum sürecine katkıda bulunmalarını sağlaması bakımından önem taşımaktadır. Yaygın eğitim, kısa süreli olması, süreklilik göstermemesi, dışarıdan ve hiyerarşik bir yapı içerisinde kontrol edilmemesi, kişilerin ilgi ve gereksinimlerine yönelik özel amaçlar taşıması, okul dışı ortamlarda gerçekleşmesi, esnek olması ve öğretmen değil, öğrenen kaynaklı olması açısından örgün eğitimden ayrılmaktadır. (ATAUM, 2003: 7; Filiz, 2006: 20)

2.2.2. Türk Eğitim Sistemi

Türk milli eğitim sisteminin amaç ve ilkeleri, eğitim sisteminin genel yapısı, öğretmenlik mesleği, okul bina ve tesisleri, eğitim araç ve gereçleri ve Devletin eğitim ve öğretim alanındaki görev ve sorumluluğu ile ilgili temel hükümler, 1739 sayılı “Milli Eğitim Temel Kanunu” nda düzenlenmiştir. Bu Kanuna göre; Türk Milli Eğitiminin genel amacı, Türk Milletinin bütün fertlerini,

- Atatürk inkılap ve ilkelerine ve Anayasada ifadesini bulan

Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk Milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan, insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk Devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek;

- Beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek;

- İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak,

- Böylece bir yandan Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırmak; öte yandan milli birlik ve bütünlük içinde iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak ve nihayet Türk Milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı, seçkin bir ortağı yapmaktır. Türk milli eğitim sisteminin temel ilkeleri şunlardır:

- Eğitim kurumları dil, ırk, cinsiyet, engellilik ve din ayırımı gözetilmeksizin herkese açıktır. Eğitimde hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınmaz.

- Milli eğitim, Türk vatandaşlarının istek ve kabiliyetine ve toplumun ihtiyaçlarına göre düzenlenir.

- Fertler eğitimleri boyunca ilgi,istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde çeşitli programlara ve okullara yöneltilerek yetiştirilirler.

- İlköğretim, her Türk vatandaşının hakkıdır.

- Eğitimde herkese fırsat ve imkan eşitliği sağlanır.

- Hayat boyunca eğitim esastır.

- Her tür ve derecede eğitim faaliyetinde Atatürk ilke ve inkılapları ile Atatürk milliyetçiliği temel alınır.

- Her türlü eğitim faaliyetinde öğrencilere demokrasi bilinci, yurt yönetimine ait bilgi, anlayış ve davranışlarla sorumluluk duygusu ve manevi değerlere saygı kazandırılmaya çalışılır.

- Türk milli eğitim sisteminde laiklik esastır.
- Eğitim faaliyetleri, bilimsel ve teknolojik gelişmelere uygun olarak gerçekleştirilir, bilgi ve teknoloji üretmek ve kültürümüzü geliştirmekle görevli eğitim kurumları desteklenir.
- Milli eğitimin gelişmesi iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınma hedeflerine uygun olarak eğitim -insangücü - istihdam ilişkileri dikkate alınmak suretiyle, sanayileşme ve tarımda modernleşmede gerekli teknolojik gelişmeyi sağlayacak mesleki ve teknik eğitime ağırlık verecek biçimde planlanır ve gerçekleştirilir. Mesleklerin kademeleri ve her kademenin unvan, yetki ve sorumlulukları kanunla tespit edilir ve her derece ve türdeki örgün ve yaygın mesleki eğitim kurumlarının kuruluş ve programları bu kademelere uygun olarak düzenlenir. Eğitim kurumlarının yer, personel, bina, tesis ve ekleri, donatım, araç, gereç ve kapasiteleri ile ilgili standartlar önceden tespit edilir ve kurumların bu standartlara göre optimal büyüklükte kurulması ve verimli olarak işletilmesi sağlanır.
- Okullarda kız ve erkek karma eğitim yapılması esastır.
- Eğitim kampüsleri oluşturulabilir. Okul ile aile arasında işbirliği sağlamak amacıyla okul-aile birlikleri kurulur.
- Milli eğitimin amaçları, sadece resmi ve özel eğitim kurumlarında değil, aynı zamanda evde, çevrede, işyerlerinde, her yerde ve her fırsatta gerçekleştirilmeye çalışılır.

“Milli Eğitim Temel Kanunu” na göre; Türkiye’de eğitim, “örgün eğitim” ve “yaygın eğitim” olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır.

2.2.2.1. Örgün Eğitim

Örgün eğitim, belli bir yaş grubundaki bireylere, iş ve meslek edinmeden önce, belli bir eğitim programı doğrultusunda okullarda düzenli olarak verilen eğitimdir. 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununun 18 inci maddesine göre; örgün eğitim, okul öncesi eğitim, ilköğretim, orta öğretim ve yükseköğretim olmak üzere dört aşamadan oluşur.

Okul öncesi eğitim, isteğe bağlı olup mecburi ilköğrenim çağına gelmemiş çocukların eğitimini kapsar. Okul öncesi eğitim kurumları, bağımsız anaokulları, ilköğretim okuluna bağlı anasınıfları veya ilgili diğer öğretim kurumlarına bağlı uygulama sınıfları olarak faaliyet gösterir. Okul öncesi eğitimin amacı, çocukların beden, zihin ve duyu gelişmesini ve iyi alışkanlıklar kazanmasını sağlamak; onları ilköğretime hazırlamak; şartları elverişsiz çevrelerden ve ailelerden gelen çocuklar için ortak bir yetişme ortamı yaratmak ve çocukların Türkçeyi doğru ve güzel konuşmalarını sağlamaktır.

İlköğretim, 6-13 yaş arasındaki çocukları kapsar ve 4 yıl süreli ilkokullar ile 4 yıl süreli ortaokullardan oluşur. İlköğretim, öğrenim çağında bulunan tüm kız ve erkek çocuklar için mecburi ve Devlet okullarında parasızdır. İlköğretimin amacı, her Türk çocuğuna iyi bir vatandaş olmak için gerekli temel bilgi, beceri, davranış ve alışkanlıkları kazandırmak; onu milli ahlak anlayışına uygun olarak ilgi, istidat ve kabiliyetleri yönünden yetiştirerek hayata ve üst öğrenime hazırlamaktır.

Orta öğretim, ilköğretime dayalı, dört yıllık zorunlu, örgün veya yaygın öğrenim veren genel, mesleki ve teknik öğretim kurumlarının tümünü kapsar. Bu kurumlar; fen liseleri, sosyal bilimler liseleri, Anadolu liseleri, güzel sanatlar liseleri ve spor liseleri; Anadolu imam hatip liseleri; mesleki ve teknik Anadolu liseleri, mesleki ve teknik eğitim merkezleri ile çok programlı Anadolu liselerinden oluşur. Bu okulları bitirenlere ortaöğretim diploması verilir.

Yüksek öğretim, orta öğretime dayalı en az 2 yıllık yüksek öğrenim veren eğitim kurumlarını kapsar ve paralıdır. Yükseköğretim kurumları; üniversiteler, fakülteler, enstitüler, yüksekokullar, konservatuvarlar, meslek yüksekokulları, uygulama ve araştırma merkezleridir. 2547 sayılı “Yükseköğretim Kanunu” na göre yükseköğretim, ön lisans, lisans ve lisans üstü olarak kademelere ayrılır. Önlisans, ortaöğretim yeterliliklerine dayalı, en az 2 yıllık bir programı kapsayan nitelikli insan gücü yetiştirmeyi amaçlayan veya lisans öğretiminin ilk kademesini teşkil eden bir yükseköğretimdir. Lisans, ortaöğretime dayalı, en az 8 yarı yıllık bir programı; lisanüstü ise, yüksek lisans ve doktora ile tıpta, diş hekimliğinde, eczacılıkta ve veteriner hekimlikte uzmanlık ve sanatta yeterlik eğitimini kapsar.

Yükseköğretime geçiş, merkezi sınav sistemi ile yapılmaktadır ve ortaöğretimden yükseköğretime geçecek öğrencilerin seçilmesi ve yerleştirilmesinde yetkili kurum, “Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanlığı” (ÖSYM)’dir. 1960’lı yıllara kadar üniversiteler, lise mezunlarının sayıca azlığı sebebiyle, sınavsız öğrenci kabul etmekteydi. Sonraki yıllarda mezun sayısının artması ve üniversitelerin talebi karşılayamaması, başka bir deyişle eğitimde arz ve talep dengesizliğinin ortaya çıkması sebebiyle 1974 yılında, Üniversitelerarası Kurul’un kararı ile üniversiteye giriş sınavları tek merkezden yapılmaya başlanmış ve 22 Kasım 1974 tarihinde Üniversitelerarası Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÜSYM) kurulmuştur. Üniversitelere öğrenci seçme ve yerleştirme işlemleri, 1981 yılına kadar ÜSYM tarafından yürütülmüştür. 1981 yılında ÜSYM, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun 10 uncu ve 45 inci maddelerinde yapılan düzenleme ile Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) adı altında Yükseköğretim Kurulunun (YÖK) bağlı bir kuruluşu hâline getirilmiştir. (ÖSYM, 2015; Arslan, 2004: 38) Son olarak 03.03.2011 tarihinde yürürlüğe giren 6114 sayılı Kanun ile idari ve mali özerkliğe sahip, özel bütçeli Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanlığı’na dönüştürülmüştür.

Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sınavı, 1974 ve 1975 yıllarında aynı günde iki oturumda; 1976 – 1980 yılları arasında tek oturumda uygulanmış ve 1981 yılından itibaren Nisan ayında uygulanan Öğrenci Seçme Sınavı (ÖSS) ve Haziran ayında uygulanan Öğrenci Yerleştirme Sınavı (ÖYS) olmak üzere iki basamaklı bir sınav haline getirilmiştir. 1974 yılından itibaren adaylar, üniversitelere tercihleri ve puanları doğrultusunda merkezi olarak yerleştirilmeye başlanmıştır. 1982 yılından itibaren, adayların ortaöğretim kurumlarından alınan diploma notları, Ortaöğretim Başarı Puanı (OBP) adı altında sınav puanlarına eklenmiş; 1987 yılından itibaren, üniversite tercihleri belli alanlarda olan öğrencilere, sınavda belli testleri cevaplama, diğerlerini cevaplamama olanağı tanınmıştır. 1999 yılından itibaren ise ÖYS kaldırılarak tek basamaklı ÖSS uygulanmaya başlanmıştır. ÖSS’de temel eğitim müfredatından sorular sorulmakta iken, 2006 yılında yapılan değişiklikle soruların bir kısmı tüm lise müfredatını kapsayacak şekilde hazırlanmaya başlanmıştır. (ÖSYM, 2015)

2010 yılından beri yükseköğretime geçiş için iki aşamalı sınav sistemi uygulanmaktadır:

İlk aşama olan Yükseköğretime Geçiş Sınavı (YGS), ortak müfredata dayalı Türkçe, Sosyal Bilimler, Temel Matematik ve Fen Bilimleri testinden oluşmaktadır. Bu sınav ile, açık öğretim programları ile örgün ön lisans programlarına yerleştirilmede esas alınacak olan başarı puanı ve lisans programlarına yerleştirme amacıyla yapılacak “Lisans Yerleştirme Sınavları”na (LYS) girebilmek için aranan asgari başarı puanı belirlenir. (ÖSYM, 2015) YGS puanlarından en az biri 180 veya daha fazla olan adaylar, Lisans Yerleştirme Sınavları’na (LYS) girmeye hak kazanır.

İkinci aşama olan Lisans Yerleştirme Sınavları (LYS), adayların ders düzeyindeki bilgi ve yeteneklerini ölçen ve açık öğretim dışındaki örgün lisans programlarına yerleştirmede esas alınacak başarı puanını belirleyen sınavlardır. LYS, beş alanda, Haziran ayında iki hafta sonunda ve ayrı ayrı oturumlarda yapılır. (ÖSYM, 2015) Ön lisans, lisans veya lisansüstü öğrenim görecektir adaylar, bu sınavlarda aldıkları puanların sıralamasına, tercihlerine göre önceden belirlenen kontenjan ve şartlar dikkate alınarak yükseköğretim kurumlarına yerleştirilirler.

2.2.2.2. Yaygın Eğitim

21.05.2010 tarih ve 27587 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan “Milli Eğitim Bakanlığı Yaygın Eğitim Kurumları Yönetmeliği”nde yaygın eğitim, “Örgün eğitim sistemine hiç girmemiş ya da örgün eğitim sisteminin herhangi bir kademesinde bulunan veya bu kademedeki ayrılmış ya da bitirmiş bireylere; ilgi, istek ve yetenekleri doğrultusunda ekonomik, toplumsal ve kültürel gelişmelerini sağlayıcı nitelikte çeşitli süre ve düzeylerde hayat boyu yapılan eğitim, öğretim, üretim, rehberlik ve uygulama etkinliklerinin tümü” olarak tanımlanmıştır.

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu, yaygın eğitimin genel ve mesleki-teknik olmak üzere iki bölümden oluşacağını, mesleki ve teknik yaygın eğitim faaliyetlerini yürüten Bakanlıklar ile özerk eğitim kurumları ve resmi ve özel işletmeler arasındaki koordinasyon ve işbirliğinin Milli Eğitim Bakanlığınca sağlanacağını düzenlemiştir. Türk Eğitim Sistemindeki yaygın eğitim kurumları olarak; halk eğitim merkezi (okuma yazma kursları, meslek kursları, sosyal kültürel kurslar), pratik kız sanat okulu, olgunlaşma enstitüsü, yetişkinler teknik

eğitim merkezi, mesleki eğitim merkezi, iř eğitim merkezi, bilim ve sanat merkezi, rehberlik araştırma merkezi, özel oğretim (özel kurslar, özel dershaneler, özel motorlu taşıt sürücü kursları, özel oğrenci etüt eğitim merkezleri meslek kursları), ačköđretim sayılabilir. (ATAUM, 2003: 11)

2.3. Eğitimin Amaç ve İşlevleri

2.3.1. Eğitimin Amaçları

Eğitim bilimi açasından amaç, eğitim alanında bir etkinliğe, bir eyleme ya da bir işe başlarken erişilmek istenilen, oğrenim sürecine bütünlük ve anlam kazandıran sonuç ya da eğitim görevlilerince saptanan ve düzenlenen programlar sonucu oğrenci davranışında gerçekleşmesi istenilen değişim olarak tanımlanmaktadır. (TDK) Tanımlardan da anlaşılacağı üzere, eğitsel etkinliğin sonucu, eğitimin amacı ile doğrudan ilgilidir. Eğitimin amacı, eğitim sürecinin sonunda ne olacağına ya da olması gerektiğinin belirlenmesidir. Amaç, kişinin oğretmek için oğrenmeye çalıştığı şeyler; sonuç ise kişinin oğrenme veya oğretme sürecinin sonunda ortaya çıkan, gerçekte başardığı şeylerdir. (Brubacher, 1983: 204)

Eđitimin amaçları, esnek ve yenilenmeye ačk nitelikte olmalıdır. Eđitim, çevreden etkilendiği gibi aynı zamanda çevreyi de değiştirmektedir. Bu nedenle eğitimin amacı da değişen çevre şartlarına uygun olarak tekrar gözden geçirilmelidir. Eđitimin önceden belirlenen amaçlarına ulaşılması, eğitim sürecini sona erdirmez, aksine değişen şartları da dikkate alan ileriye dönük yeni amaçların belirlenmesini sağlar. (Brubacher, 1983: 205)

Eğitim, hem bugünün hem de geleceğin ihtiyaçlarını dikkate almalı, eğitimin amaçları belirlenirken yetişkinlik döneminde verilecek eğitimin yanında çocukluk dönemi eğitimine de gereken önem verilmelidir. Bu bakımdan eğitim kurumlarının amacı, oğrencileri sadece geleceğe hazırlamak değil, bugün içinde yaşadıkları hayatla bütünlüşmelerini de sağlamak olmalıdır. (Brubacher, 1983: 208)

Her ülke, kendi toplumsal yapısını, ekonomik ve siyasal ihtiyaçlarını, bireylerinin ilgi, beceri ve yeteneklerini dikkate alarak ulusal kalkınma hedeflerini gerçekleştirmeye yönelik bir eğitim sistemi oluşturur ve bu yönde eğitim sisteminin amaçlarını belirler. Eğitimin amaçları genel olarak iki grupta

toplanabilir: (Kızıloluk, 2007: 22; Tezcan, 1985: 46; Varış, 1994: 22; Türkoğlu, 1983) Eğitimin bireye yönelik amaçları, bireyin;

- Bedensel, duygusal ve zihinsel gelişimini sağlamak,
  - Kendisini ifade edebilmesini ve hayatına yön verebilmesini sağlamak,
  - Çevresini denetleyebilme ve yaşadığı çevredeki olumsuz koşulları değiştirebilme yeteneği kazandırmak,
  - Meslek sahibi olmasını ve ekonomik olarak kendi kendine yeterliliğini sağlamak,
  - İnsan ilişkilerinin gelişmesine yardım etmek,
  - Kötü davranış ve alışkanlıklardan kurtulmasını sağlamak,
  - Yaşadığı ülkenin bir vatandaşı olarak sorumluluk duygusu geliştirmesini sağlamak,
  - Toplumsallaşmasını sağlamak.
  - İletişim becerileri kazandırmak,
  - Bireyleri, yaşamın sürekliliği için doğal çevrenin, biyolojik çeşitliliğin, ekolojik dengenin korunması için çaba gösterecek bilinç düzeyine ulaştırmak,
  - Bireyleri, özgür ve bilimsel düşünebilen, insan haklarına saygılı, toplumsal çeşitliliği kabul eden, birlikte yaşama becerisine sahip insanlar olarak yetiştirmek.
- Eğitimin topluma yönelik amaçları;
- Toplumun kültürel değerlerini kuşaktan kuşağa aktarmak,
  - Kültürel değerleri korumak, zenginleştirmek ve biçimlendirmek,
  - Ulusun bekasını sağlamak,
  - Değişen dünyaya uyum sağlayabilecek şekilde toplumun yenileşmesine katkıda bulunmak, değişen dünya düzeni ile entegrasyonu sağlarken

küreselleşmenin olumsuz etkilerini bertaraf ederek ulusal, kültürel değerleri korumak,

- Toplumsal refahı sağlamak,
- Toplumun demokrasi değerleri doğrultusunda yönetilmesini sağlayarak, demokrasi kültürü ve bilincini yerleştirmek,
- Devletin ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmasını sağlayacak yeterli sayıda nitelikli, üretici insan yetiştirmek.

2.3.2. Eğitimin İşlevleri

Eğitimin işlevleri, eğitimin amaçları ile bağlantılıdır ve ona göre biçimlenir. Eğitimin işlevleri, eğitimin amaçlarına yönelik eylemleri ifade eder. Toplumların amaçlarına göre işlevleri de değişir. Ancak eğitimin değişmeyen genel işlevleri de vardır. Bunlar eğitimin “açık” ve “gizli” işlevleri olarak iki grupta değerlendirilmektedir. (Tezcan, 1985: 65)

2.3.2.1. Eğitimin Açık İşlevleri

Eğitimin açık işlevleri şu şekilde sıralanmaktadır: (Tezcan, 1985: 66; Gelişli, 2006: 268)

- **Toplumun kültürel mirasının birikimi ve aktarılmasını sağlamak.** Bu miras yoluyla her kuşak, kültürel değerleri önceki kuşağın bıraktığı yerden devralarak sürdürür.

- **Bireylerin toplumsallaşmasını (sosyalleşmesini) sağlamak.** Toplumsallaşma, insanın içinde yaşadığı toplumun tutum ve davranışlarını, değer ve normlarını öğrenerek bunlara göre hareket etmesi, toplumla bütünleşmesidir. Toplumsallaşma, aynı zamanda çocuğun kişilik ve özbenlik kazanmasını, sosyal-kültürel bir varlık haline gelmesini sağlar. (Koştaş, 1987: 332) Gözleme veya örnekleme süreçlerini içeren toplumsal öğrenme yöntemi ile gerçekleştirilir ve toplumsal öğrenmede birinci etkenlerden birisi okuldur. (Aziz, 1982: 27)

- **Yenilikçi ve değişmeyi sağlayıcı elemanlar yetiştirmek.** Bilim, sanayi ve teknolojiadaki gelişmeler, kültürü ve toplumsal kurumları değiştirir. Eğitimin görevi, bu değişim ve gelişmeye ayak uydurabilecek insanlar yetiştirmektir. Dışa

kapalı geleneksel toplumların, değişime karşı gösterdiği direnci kırmak, ancak eğitim yoluyla mümkün olabilir. Teknik elemanlar, bilim ve teknoloji çalışmaları ile uğraşarak kültürel gelişmeyi sağlarken; sosyal bilimciler ve sanatçılar da kültürün maddi olmayan yönünü geliştirmeye çalışırlar. (Gelişli, 2006: 272)

- **Bireylerin mevcut siyasal sisteme sadakatlerini sağlamak ve siyasal önderler yetiştirmek.** Ülkelerin benimsemiş oldukları eğitim sistemi, çocuklara milli değerleri, Anayasal düzeni, milli birlik ve beraberliği, milli ideolojiyi öğreterek; onların vatanına, milletine bağlı, siyasal sorumluluklarının bilincinde yurttaşlar olarak yetişmesini sağlar. Öte yandan eğitim kurumları, aynı zamanda milletvekili, cumhurbaşkanı, başbakan gibi devleti yönetecek önderlerin yetiştirilmesine hizmet eder.

- **Toplumdaki en yetenekli çocukların seçilip eğitilmesini ve yeteneklerini geliştirmelerini sağlamak ve öğrencileri yetenek ve ilgilerine göre mesleklere yerleştirmek.** Farklı toplumsal sınıflardan gelen tüm çocuklara fırsat ve imkan eşitliği sağlanarak bilgi ve becerilerinin, yeteneklerinin desteklenmesi ve geliştirilmesi gerekmektedir. Bunun için uygun eğitim programları ve eğitsel faaliyetler hazırlanmalıdır.

- **Toplumların ekonomik büyümesini ve kalkınmasını sağlamak, refah düzeyini arttırmak.** Ekonomik açıdan eğitim, insana yapılan bir yatırım; arz ve talep konusu olan bir hizmet olarak kabul edilmektedir. Bu bağlamda eğitime yapılacak yatırımlarda girdi ve kaynakların verimli ve rasyonel biçimde kullanılması; başka bir deyişle öğrencilerin yeteneklerine göre yönlendirilmesi, seçilmesi ve eğitilmesi gerekmektedir. Bunun için de mesleki rehberlik ve planlama önem taşır. Bu şekilde toplumun ihtiyaç duyduğu nitelik ve nicelikte insan gücü yetiştirilmiş olacaktır. (Gümüş ve Şişman, 2012: 17) Öte yandan eğitilen açısından bakıldığında eğitimin işlevi, bireylere mesleki ve teknik becerileri kazandırarak onları “üretici” haline getirmek ve işgücü piyasalarında etkin olmalarını sağlamaktır. (Kurul, 2012: 17)

2.3.2.2. Eğitimin Gizli İşlevleri

Eğitimin doğrudan doğruya açık işlevlerinin yansıra bireylerin hayatını ve toplumsal yaşamı dolaylı olarak etkileyen gizli işlevleri de bulunmaktadır. Bunlar şu şekilde sıralanabilir: (Tezcan, 1985: 75; Gelişli, 2006: 282)

- **Eş seçme.** Eğitim kurumları, öğrencilere eşlerini seçebilecekleri bir ortam sunar. Kişiler, eşlerini çoğunlukla aynı kültürel düzeyde, aynı yaş, eğitsel sınıf ve statüden seçmek isterler. Bu nedenle liseler ve yükseköğretim kurumları, eş seçimi için ideal ortamlardır. Bu da eğitimin aile kurumuna dolaylı bir katkısı olarak görülmektedir.

- **Tanıdık sağlama.** Eğitim, öğrencinin arkadaş çevresinin genişlemesini sağlar. Eğitim düzeyi yükseldikçe çevre de genişlemektedir. Bu durum, kişinin iş ve meslek yaşamında arkadaş çevresi ile yardımlaşma, dayanışma ve işbirliği olanağı sağlayacaktır.

- **Statü kazandırma.** Eğitim, bir statü kazanma yoludur. Toplumsal tabaka ile kişinin eğitimi yakından ilişkilidir. Bir kimsenin statüsü, onu ne kadar eğitim gördüğüne ve ne çeşit bir eğitim aldığına göre değişmektedir. Ayrıca meslek, gelir, yaşam biçimi gibi diğer birçok unsur, eğitimin türü ve derecesine göre değişmektedir. Eğitime bağlı olarak kazanılan sosyal statü, kişinin toplum içinde saygınlığını da etkileyen faktörlerden birisidir. Özellikle yükseköğrenim gelir ve iyi yaşam koşullarının yanı sıra toplumsal statü kazanmak için de tercih edilmektedir.

- **Çocuk bakıcılığı.** Okul öncesi eğitim ve ilköğretim kurumları, çocuk bakıcılığı işlevini de yerine getirmektedir. Çocuğun belli saatlerde okulda bulunması, ebeveynlerin ekonomik yaşama daha fazla katılmalarını sağlar ve çalışma olanaklarını artırır.

- **İşsizliği önleme.** Eğitim, geçici süre ile işsizliği önler. Okullarda öğrenimlerini sürdüren öğrenciler, bu süre içerisinde zamanlarını okulda geçirmek zorunda oldukları için çalışmak üzere iş bulmak istemeyeceklerdir. Bu da işsizliği belli bir süre için ertelemiş olacaktır.

- **Ekonomik sömürülmeyi engelleme.** Zorunlu eğitim, çocukları iş dünyasına atılmaktan ve yetişkinlerle rekabete girmekten, buna bağlı olarak da

ekonomik sömürden kurtarır. Buna karşın gelişmemiş ve az gelişmiş ülkelerde çocuklar, ailelerine maddi yardımda bulunmak için çalışmak zorunda kalmakta, çocukların emekleri piyasaya ucuz işgücü olarak yansımaktadır.

- **Temizleyicilik.** Okul, çocuğu uyuşturucu ve alkol kullanımı, suç işleme gibi olumsuz davranışlardan korur. Bu açıdan hem bireysel hem de toplumsal fayda sağlar.

2.4. Eğitim Başarısı

2.4.1. Genel Olarak Başarı Kavramı

Başarı, bir işi istenilen biçimde bitirmek, hedeflenen sonuca ulaşmak, istenileni elde etmek olarak tanımlanabilir. Başka bir deyişle, istenilen sonuca ulaşma yönünde gösterilen ilerleme, başarıdır. (Erdoğan, 2006: 97) Başarıdan bahsedebilmek için öncelikle insanın ne istediğini bilmesi ve açık ve kesin bir şekilde hedefini belirlemiş olması gerekir. Sonraki adım, etkili çalışma olmalıdır. Etkili çalışma, önceden belirlenmiş hedef ve öncelikler doğrultusunda zamanı planlı ve programlı bir şekilde kullanabilmektir. Haftalık, aylık, yıllık çalışma programları oluşturmak ve bu süreler sonunda ne kadar ilerleme kaydettiğini belirlemek, etkili çalışmadır. (Baltaş, 1995: 38; Uluğ, 2012: 15)

Başarı, birey için anlamlı olan amaçların yapılmış olan günlük programlarla adım adım gerçekleşmesidir. Başarılı insan, uyumlu ve doyumlu bir yaşam süren insandır. (Baltaş, 1995: 35) Holt, başarıyı, bir engelin üstesinden gelmek, “yapamam” fikrini, “yapabilirim ve yaptım” düşüncesine çevirmek olarak tanımlar. (Holt, 1998: 37)

Başarılı kişilerin şu ortak özelliklere sahip oldukları kabul edilir: (Baltaş, 1995: 39; Kutlu ve Bozkurt, 2010: 46)

- Durumunu değerlendirebilme ve kendi yeteneklerinin farkında olma. Öğrencinin kendi anlayış yeteneğini kontrol edebilmesi, buna örnek olarak verilebilir. Bir konuyu anlamadığını sık sık tekrarlayan öğrenci, anlayışını kontrol edebilen öğrencidir. Başarısız öğrenci ise, kendisini gözlemleyemeyen ve çoğu zaman anlayıp anlamadığını bile fark edemeyen öğrencidir. Öğrencilerin öğrenme sürecinde bilip bilmedikleri arasındaki farkı anlamalarını sağlamak, başarıya ulaşmaları için gereklidir. (Holt, 1998: 8)

- Etkili çalışma ve zamanı iyi kullanma. Başarılı insanlar, çok çalışan değil; planlı ve programlı çalışan, hedeflerine inanan ve bu yönde çaba gösteren insanlardır.

- Hedef belirleme. Belirlenen hedef, herkes onu istediği için değil, kişinin kendisi istediği için seçilmiş olmalıdır. Sınavlarda başarılı olmak ve üniversite bitirmek, yaşam kalitesini yükselten önemli bir faktör olsa da, hedef olmamalıdır. Kişi, öncelikle kendine yetebilen, özsaygısı olan ve çevresiyle barışık yaşayabilen bir insan olmayı amaçlamalıdır. İyi bir öğrenim görmüş olmak, bu hedef için bir araçtır. (Baltaş, 1995: 25)

- Dinlemek ve gözlemleyebilmek
- Susmasını bilmek
- Gerekliğinde yardım istemekten çekinmemek.
- Güçlü ve zayıf yönlerini tespit ederek güçlü yönlerine odaklanabilmek
- Kendine güven ve merak duygusu
- Azim ve kararlılık
- Sorumluluk sahibi olma

2.4.2. Eğitim Başarısı ve Akademik Başarı

Eğitim başarısı; (Arıcı, 2007: 3)

“Program hedefleriyle tutarlı davranışlar bütünü”,

“Öğrencinin eğitim ve öğretim amaçlarına yaklaşma derecesi”,

“Öğrencinin birtakım bilgi ve beceri kazanmayı gerektiren konularda istenilen düzeyde yeterlilik göstermesi ya da kendisine ölçme araçları uygulanan öğrencinin olumlu tepkileriyle ortaya çıkan sonuç”

“Öngörülen hedefe belirlenen sürede ve istenilen kalitede ürün ile ulaşma” (Gündüver ve Gökdaş, 2011: 32) anlamlarında kullanılmaktadır.

Eğitimde başarı denildiğinde ilk akla gelen; okul, kolej, üniversite gibi eğitim kurumlarındaki faaliyetlerin, önceden belirlenen hedeflere ulaşma derecesini ifade eden “akademik başarı” (okul başarısı) dır. Akademik başarı, tarih, matematik, edebiyat gibi farklı branşlarda bilgi ve beceri edinme hedefini içerir. Bu sebeple çok yönlü bir kavramdır. Bir diğer özelliği, akademik başarının, öğrencinin entelektüel kapasitesini gösteren eğitim müfredatına bağlı sınavlardan alınan notlar ya da diploma, sertifika gibi kümülatif göstergeleri içeren çeşitli yöntemlerle ölçülmesidir. (Steinmayr, Meißner, Weidinger & Wirthwein, 2014) Akademik başarısızlık (Okul başarısızlığı) ise, “*öğrencinin gerçek yeteneği ile okuldaki başarısı arasında görülen farklılık*” ya da “*öğrencinin gizil yeteneklerinin altında sayılan başarı*” olarak tanımlanmaktadır. (Artuksı, 2003)

Eğitim başarısı, akademik başarıdan daha geniş bir kavramdır. Okullardaki ders programlarında belirlenen hedeflere ulaşmak ve sınavlarda yüksek puan almak, başarılı kabul edilebilmek için yeterli değildir. Öğrenci, okulda edindiği temel bilgi ve becerileri, kendi yaşamında kullanabilme yeteneğini de kazanmış olmalıdır. Bu yüzden eğitim başarısında “ne öğretmeliyiz?” sorusu önem taşır. Bu bakımdan iki çeşit başarı anlayışından bahsedebiliriz: (Cole, 1990: 2)

“Temel becerileri ve olgusal bilgileri kapsayan başarı”,

“Gelişmiş bilgi ve becerileri kapsayan başarı”.

Temel becerileri ve olgusal bilgileri kapsayan başarı, kısa sürede ve doğrudan doğruya öğretilen, öğrenilebilen ve değerlendirilebilen münferit olguları ya da soyut becerileri ve bunlarda gösterilen başarıyı ifade ederken; gelişmiş bilgi ve becerileri kapsayan başarı, eleştirel düşünme ya da problem çözme gibi daha üst düzey becerileri ve kavrama, deneyim gibi daha üst düzey bilgiyi ve bu alanlarda gösterilen başarıyı ifade etmektedir. (Cole, 1990: 3) İdeal başarı, her iki başarı anlayışını da bütünleştirici nitelikte olmalıdır.

Eğitim başarısından söz edebilmek için, akademik başarı anlamında zorunlu eğitim müfredatı kapsamında belirlenen hedeflere ulaşmanın yanı sıra ulaşılan hedeflerin, sosyal yaşama katılımı sağlayacak tutum ve davranışları da kazandırması gerekmektedir. Özellikle kendi kendine öğrenme ve karar verebilme yeteneği; eleştiri kapasitesi (yorumlama, eleştirel okuma ve eleştirel bakış açısı kazanma gibi) sosyalleşme ve bir arada yaşayabilme yeteneği (eşitlik, hoşgörü,

empati, saygı, dayanışma gibi) eğitim başarısının ortak unsurları olarak ifade edilebilir. (Ballesteros & Mata, 2009: 363)

Eğitim başarısı, öğrenci, öğretmen, okul açısından bakıldığında farklı şekillerde tanımlanabilmekle birlikte, eğitim başarısı denildiğinde ilk akla gelenin, öğretmen ya da okul başarısı değil; öğrencinin ulaştığı hedefler, başka bir deyişle *öğrenci başarısı* olduğunu söylemek mümkündür. (Ballesteros & Mata, 2009: 364)

Zorunlu eğitim kurumlarının hedefi, öğrenciyi sadece notlarla, test puanları ile ya da sınavlarla ölçülen akademik başarıya ulaştırmak değil; eğitim kurumlarında edindiği bilgileri yorumlayabilme, eleştirebilme, yeni fikirler üretebilme ve öğrendiklerini yaşamında uygulayabilme yeteneğini de kazandırmak olmalıdır. Özellikle öğrencinin, varolan doğrulardan şüphe etmeyi, bunları sorgulamayı öğrenmesi ve yaratıcılık potansiyelini ortaya koyarak yeni bir ürün ya da düşünce üretebilmesi büyük önem taşımaktadır. (Erdoğdu, 2006: 96) Öğrenci, entelektüel gelişiminin yanısıra sorumluluk duygusunun gelişmesi, etik değerleri benimsemesi, sosyalleşmesi, insan ilişkilerini geliştirebilmesi gibi olumlu davranışları edindiği takdirde başarılı kabul edilmelidir.

Pek çok ülkede olduğu gibi Türkiye'deki eğitim başarısı anlayışının da, sınav odaklı bir başarı anlayışı olduğu görülmektedir. Öğrencilerin okulu bitirebilmeleri ya da bir üniversiteye yerleşebilmeleri için uygulanan sınavlar, hem öğrencilerin çalışma yöntemlerini hem de öğretmenlerin sınıf içi etkinliklerini olumsuz yönde etkilemektedir. Öğretmenler, derslerde sadece sınav kapsamında yer alan konuları öğretmeye çabalamakta, öte yandan öğrenciler de gelişmiş bilgi ve beceriler kazanmak yerine test soruları çözerek sınavlardan yüksek puan almaya odaklanmaktadır. Bu tür bir yöntem, öğrencilerin gerçek başarılarını ortaya koymadığı gibi öğretmen ve öğrenciler üzerinde baskı yaratarak kaygı düzeylerini de ciddi ölçüde arttırmaktadır. (Kumandaş, 2013: 7)

2.4.3. Eğitimde Başarının Ölçülmesi ve Değerlendirilmesi

Ölçme, gözlem yoluyla birey ve objelere, herhangi bir özelliğe sahip oluş derecelerini belirtmek üzere belli kurallara uygun olarak sayı veya semboller verme işlemidir. (Varış, 1994: 67) Ölçmenin konusunu oluşturan her bir nitelik, değişken olarak adlandırılır. Başka bir değişkene bağlı olmadan değer alabilen

değişkenler, bağımsız değişken; bir ya da birden fazla değişkene bağlı olarak değer alabilen değişkenler ise bağımlı değişken olarak ifade edilir. Örneğin akademik başarı; öğrenci özellikleri, çalışma yöntemi ya da süresi gibi birden fazla bağımsız değişkene bağlı olarak değişen bağımlı bir değişkendir. Ölçme sonucunda elde edilen verilere ölçüm denir. Buradan hareketle ölçme işleminin, değişken, gözlem ve ölçüm olmak üzere aşamadan oluştuğunu söyleyebiliriz.

Ölçme işleminin amaca uygun olarak gerçekleştirilebilmesi için ölçme araçlarının güvenilir, geçerli ve kullanışlı olması gerekir.

Güvenirlik, bir ölçme aracının ölçme sonuçlarındaki kararlılık derecesidir. Ölçme aracının duyarlı ve tutarlı ölçme yapması durumunda güvenilirlikten bahsedilebilir. Duyarlı ölçme, hatayı en aza indirerek yapılan ölçmedir. Tutarlı ölçme ise, aynı özelliğin aynı şartlarda aynı ölçme aracı ile birden fazla ölçülmesi durumunda aynı ya da birbirine çok yakın sonuçlara ulaşılması anlamındadır. (Öncü, 1997: 253) Sınavlardaki soru sayısı, sınavın zorluk derecesi ve süresi, grubun homojenliği, puanlamada objektiflik vs. güvenilirliği etkileyen faktörlerdir. (Öncü, 1997: 256)

Ölçmede geçerlik, ölçme aracının ölçmeyi amaçladığı özelliği herhangi bir özellik ile karıştırmadan doğru ölçebilme derecesidir. Ölçme işlemi, öğrencinin hangi özelliklerinin (bilişsel, duyuşsal ya da psikomotor) ölçülmesini amaçlıyorsa, bu özellikleri ifade edecek davranışların gözlenmesi gerekmektedir. (Öncü, 1997: 257) Ölçümün geçerliği, ölçme aracına, ölçme metoduna, ölçme yapılan grubun niteliklerine, ölçme ortamına ve ölçme işleminin amacına göre değişebilir. Ölçme aracının güvenilirliğini etkileyen faktörler, geçerliliğini de etkilemektedir.

Kullanışlılık ise ölçme aracının hazırlanmasının, uygulanmasının ve puanlanmasının ekonomik ve pratik olmasını ifade eder.

Eğitimde kullanılan ölçme araçları, çeşitli şekillerde sınıflandırılmakla birlikte, genel olarak, klasik (geleneksel) ölçme araçları ve alternatif (tamamlayıcı) ölçme araçları olmak üzere iki grupta incelenmektedir:

Klasik ölçme araçları;

Yazılı sınavlar (Serbest cevaplı sınavlar ve sınırlı cevaplı sınavlar), sözlü sınavlar, kısa cevaplı testler, eşleştirmeli testler, doğru – yanlış testleri ve çoktan seçmeli testlerdir.

Alternatif ölçme araçları;

Performans ödevleri, proje ödevleri, ürün seçki dosyası (portfolyo), gözlem, görüşme (mülakat), kavram haritaları, öz değerlendirme, grup ve akran değerlendirme, yapılandırılmış grid, tutum ölçeği olarak sayılabilir.

Halen sıklıkla kullanılmakta olan çoktan seçmeli testlerin ya da diğer klasik ölçme araçlarının öğrenci başarısının belirlenmesinde yetersiz kalması nedeniyle klasik ölçme araçlarını tamamlayıcı nitelikte alternatif ölçme araçları kullanılmaktadır. Alternatif ölçme araçlarının kullanılması, öğrencinin başarısını bütüncül ve çok yönlü ölçmesi, sadece sınavlarda alınan notları değil, öğrencinin tüm öğretim sürecindeki performansını dikkate alması, farklı yetenek alanlarını ortaya çıkarması, üst düzey bilişsel becerileri ölçebilmesi ve öğrenciye kendisini tanıma ve değerlendirme olanağı sağlaması bakımından önemlidir. Ancak araştırmalar, öğretmenlerin alternatif ölçme araçları ile ilgili yeterince bilgi sahibi olmamaları, alternatif ölçme araçlarının hazırlanması ve uygulanmasının daha fazla zaman ve maddi yük gerektirmesi, sınıfların kalabalık olmasının olumsuz etkisi, veli desteğinin az olması gibi sebeplerle öğretmenlerin bu araçları kullanmaktan kaçındığını göstermektedir. (Anıl ve Acar, 2008: 46; Gelbal ve Kelecioğlu, 2007: 140)

Değerlendirme, ölçme sonuçlarının (ölçümün) uygun bir ölçüt (kriter) ile karşılaştırılarak karara varılması sürecidir. (Baykul, 1992: 91) Tanımdan da anlaşılacağı üzere değerlendirme süreci, ölçüm, ölçüt (kriter) ve karar olmak üzere üç unsurdan meydana gelir. Örneğin, akademik başarının ölçüldüğü matematik dersinin yazılı sınavında baraj puanı 60, öğrencinin sınavdan aldığı puan 70 ise; burada değişken, matematik dersindeki akademik başarı, ölçüm 70 puan, ölçüt ise 60 puan barajıdır. Sınavdan 70 puan alan öğrenci, *matematik dersinde başarılı* olarak değerlendirilecektir.

Değerlendirmenin konusu şunlar olabilir : (Baykul, 1992: 88)

- Öğrenci başarısının değerlendirilmesi. Eğitimde ölçme ve değerlendirme denildiğinde ilk akla gelen, öğrenci başarısının ölçülüp değerlendirilmesidir. Bu sebeple en çok kullanılan ölçme araçlarının, belli bir konuda ya da öğretim programı sonucunda elde edilen bilgi ve becerileri ölçmeye yönelik başarı testleri olduğu görülmektedir.

- Eğitim programının hedef ve davranışlarının değerlendirilmesi. Davranışlar açısından; eğitim programındaki davranışların ulaşılabilirlik ve birbirini destekleme derecesi saptanır. Hedefler açısından; davranışların hedefi kapsayıp kapsamadığı, hedeflerin gerçekleşme derecesi ve hedeflerin birbiri ile tutarlılığı değerlendirilir.

- Öğretimin etkililiğinin değerlendirilmesi. Etkililik, öğretim sürecindeki hedeflerin gerçekleştirilme derecesini; başka bir deyişle öğrencinin öğretim faaliyetlerinden önce sahip olmadığı hedef davranışlardan ne kadarını öğretim sonucunda kazandığını ifade eder. Duyuşsal hedeflerin tanımlanması ve gerçekleşip gerçekleşmediğinin ölçülmesi kısa vadede zor olduğu için genellikle bilişsel ve psikomotor özellikler açısından değerlendirme yapılmaktadır. Bu sebeple eğitimin etkililiği yerine öğretimin etkililiğinden bahsedilmesi daha uygundur.

- Ölçme ve değerlendirme sisteminin değerlendirilmesi. Ölçme sonuçlarının yeterli geçerlik ve güvenirlikte ve ölçütün değerlendirmenin amacına uygun olması gerekmektedir. Aksi takdirde değerlendirme sonucunda verilen isabetsiz kararlar, öğretim programının gereksiz yere değiştirilmesine ya da öğrencilerin yanlış bölüm ya da mesleklere yöneltilmesine sebep olabilir.

2.4.4. Ekonomik Açıdan Eğitim Başarısı

2.4.4.1. Eğitim Hizmetinin Üretim Süreci

Eğitim, bilgi arz etmek amacıyla yapılan ekonomik bir faaliyettir. (Dura, 1996: 20) Bilindiği gibi ekonomide temel sorun, kıt kaynaklar ile sınırsız insan ihtiyaçlarının en üst düzeyde nasıl tatmin edilebileceği ve kıt kaynakların nasıl etkin kullanılabilirliği sorunudur. (Dinler, 2011a: 7; Şahin, 2005: 2) Birey ve toplum açısından oluşturduğu fayda dikkate alındığında eğitim, vazgeçilmez bir “ihtiyaç” tır. Eğitim ihtiyaçları çeşitlilik gösterir. İnsanın kendisini tanımasına, üretim becerilerini ve iletişim yeteneğini geliştirmesine, araştırma, öğrenme ve

sorun çözebilmesine yönelik eğitim ihtiyaçları ile sağlıklı bir yaşam sürme ve birlikte yaşamayla ilgili eğitim ihtiyaçları bunlar arasında sayılabilir. (Kurul, 2012: 60). Bu ihtiyaçları karşılamaya yönelik olarak eğitim kurumlarında gerçekleştirilen eğitim faaliyeti, binalar, kütüphaneler, laboratuvarlar gibi sermaye ile öğretmen, öğrenci, yöneticiler, personeller gibi emek unsurlarından oluşan ve süreklilik arz eden bir “hizmet” tir. Eğitim sektörü, kamu ve özel eğitim kurumları ile emek piyasasına insan gücü arz eder. (Yılmaz, 1989: 385)

Üretim, insanların sınırsız ihtiyaçlarını gidermeye yönelik kıt mal ve hizmetlerin miktar ya da faydalarını arttırma çabası olarak tanımlanmaktadır. (Dinler, 2011a: 21) Eğitim de, diğer mal ve hizmetler gibi bir üretim süreci sonunda ortaya çıkar. Bu üretim sürecinin özellikleri şu şekilde sıralanabilir: (Kurul, 2012: 100)

- Eğitim hizmetinde emek ya da sermaye yoğun bir öğrenme teknolojisi kullanılabilir.

- Eğitim hizmetinde zaman, temel girdidir. Eğitimde üretim dönemi, bireyin gelişim özelliklerine göre belirlenir ve diğer hizmetlerin üretim sürecinden daha uzundur.

- Eğitim hizmetinin üretiminde işlenen girdi olan öğrenciler, tamamen edilgen ve türdeş değildir. Bireysel farklılıklar gösterirler.

- Toplam öğrenci sayısı, temel bir işleyen girdi olan öğretmenin ders verme süresini fazla etkilemez.

Eğitim hizmeti sürecinde de diğer mal ve hizmet üretimlerinde olduğu gibi kıt kaynaklar (üretim faktörleri) kullanılmaktadır: (Dura, 1996: 21)

- Emek, üretim faktörlerinin en önemlisidir. Emek olmadan herhangi bir malın ya da hizmetin üretilmesi mümkün değildir. Bu bakımdan insan kıt bir kaynaktır. Nitelikli emek, başka bir deyişle belli alanlarda eğitim hizmeti verecek yetişmiş öğretmen sayısı sınırlıdır.

- Kişiler zamanlarının ne kadarını eğitime ayıracakları konusunda bir tercihte bulunmak zorundadırlar. Bu sebeple “zaman” kıt bir kaynaktır.

- Üçüncü kıt kaynak “bütçe” dir. Aile, birey ya da devletin eğitim için yapabileceği harcamalar (eğitim kurumlarındaki öğretmen ve personel ücretleri, sermaye harcamaları, mal ve hizmet alımı için yapılan ödemeler) sınırlıdır.

Eğitim hizmetinin üretimi ile ilgili olarak çözülmesi gereken temel sorunlar, kıt kaynakların tam ve etkin kullanımının sağlanması ve üretim kapasitesinin artırılmasıdır.

2.4.4.2. Eğitim Üretimi Fonksiyonu

Genel olarak, üretim fonksiyonu, belirli bir dönemde belirli bir malın üretimine katılan üretim faktörleriyle (girdiler), elde edilen üretim miktarı (çıktılar) arasındaki fiziki ilişkileri ifade etmektedir. Üretim fonksiyonu, girdilerden biri ya da birkaçı değiştirildiğinde çıktı miktarında nasıl bir değişiklik olacağını gösterir. (Dinler, 2011b: 141)

A malı üretilirken emek (L), kapital (C) ve doğal kaynaklar (N) kullanılıyorsa, üretim fonksiyonu, $q = f(C, L, N)$ olarak ifade edilir. q çıktı miktarını, C, L, N ise üretimde kullanılan girdi miktarlarını gösterir. (Dinler, 2011b: 141)

Eğitim üretimi fonksiyonu, eğitim girdileri ile eğitim çıktıları arasındaki ilişkiyi gösterir. (Kurul, 2012: 102) Eğitim üretimi fonksiyonu, birden fazla çıktısı muhtemel olan ve çoklu girdi kullanan bir fonksiyondur. (Gümüş ve Şişman, 2012: 136) Literatürde eğitim üretimi fonksiyonu farklı şekillerde formüle edilmektedir: Kurul’a göre; (Kurul, 2012: 102)

Başarı = f (Okul kaynakları, Aile, Akran Grubu, H)

Başarı = t zamanda i’nci bireyin akademik başarı ölçümü vektörünü;
Okul kaynakları = Okula giriş yaşının n olduğu yerde n’den i’nci yaşa dek, i’nci bireye uygulanan okul kaynakları vektörünü;

Aile özellikleri = Kalıtımla gelen gizilgüçler de dahil olmak üzere, i’nci bireyin yaşam boyu aile özellikleri vektörünü;

Akran grubu özellikleri = i’nci bireyin yaşamındaki akran grubu özellikleri vektörünü;

H ise ölçme hatasını temsil eder.

Odden & Picus'a göre; (Kurul, 2012: 103)

$$\mathbf{P} = \mathbf{f}(\mathbf{R}, \mathbf{S}, \mathbf{D})$$

P = Öğrenci performans ölçümü, (Başarı)

R = Okul ya da eğitim bölgesinde öğrencilere sunulan mevcut kaynakların ölçümü,

S = Öğrenci özelliklerine ilişkin vektör,

D = Okul ya da eğitim bölgesi özelliklerine ilişkin vektör.

Hanushek & Woessmann'a göre; (Hanushek & Woessmann, 2014:149)

$$\mathbf{T} = \mathbf{a}_0 + \mathbf{a}_1\mathbf{F} + \mathbf{a}_2\mathbf{R} + \mathbf{a}_3\mathbf{I} + \mathbf{a}_4\mathbf{A} + \mathbf{e}$$

T = Eğitim üretimi sürecinin test puanları ya da okuma başarısı gibi araçlarla ölçülebilen çıktısı,

F = Öğrenci ve aile durumu özelliklerine ilişkin vektör,

R = Okul kaynakları ölçümüne ilişkin vektör,

I = Okulun ve eğitim sisteminin kurumsal özellikleri,

A = Bireysel yetenek.

Bowles'a göre; (Bowles, 1970: 13)

$$\mathbf{A} = \mathbf{f}(\mathbf{X}_1, \dots, \mathbf{X}_m, \mathbf{X}_n, \dots, \mathbf{X}_v, \mathbf{X}_y, \dots, \mathbf{X}_z)$$

A = Okul çıktısı ölçümü (Eğitim başarı puanı gibi)

$\mathbf{X}_1, \dots, \mathbf{X}_m$ = Okul ortamı değişkenleri (Öğretim hizmetinin miktar ve kalitesi, okulun fiziksel olanakları, öğrencinin bu girdilere tabi olduğu süre)

$\mathbf{X}_n, \dots, \mathbf{X}_v$ = Öğrenmeye etki eden okul dışı çevresel etmenleri temsil eden değişkenler.

$X_y, \dots, X_z$ = Öğrencinin okul türüne girişten önce sahip olduğu yetenek ve öğrenme düzeyi

Görüldüğü gibi eğitim hizmetinin üretim sürecinde kullanılan pek çok farklı girdi olduğu gibi eğitim çıktıları da farklı şekillerde tanımlanabilmektedir. Eğitim girdileri, öğrenciyi doğrudan etkileyen okul girdileri ve dolaylı okul dışı girdiler olarak sınıflandırılabilir. Eğitim girdilerinin belirlenmesi, eğitimin finansmanı açısından önem taşır.

Okul girdileri; okulun büyüklüğü, okuldaki eğitim araçlarının nicelik ve niteliği, kütüphane, laboratuvar gibi eğitim ortamlarının varlığı ve yeterliliği, öğrencilerin eğitim araçlarına erişebilirliği, teknolojik altyapı, öğretmenlerin özellikleri (deneyim, bilgi, iletişim becerisi vs.), öğrenci sayısı, öğretim yöntemleri, okul-aile ilişkileri, ders programlarının yoğunluğu, ders dışı aktiviteler, sınıfların büyüklüğü gibi değişkenler olarak sayılabilir. (Kurul, 2012: 102; Gümüş ve Şişman, 2012: 138)

Okul dışı girdiler; öğrencilerin bireysel özellikleri (öğrencinin ön bilgileri, yeteneği, zekası, öğrenmeye hazır olması, çalışma alışkanlığı vs.), aile özellikleri (anne ve babanın eğitim ve kültür düzeyi, inancı, yaşı, mesleği, sosyo-ekonomik durumu, çocuğun eğitimine katılımları, evdeki çalışma ortamı, ailenin büyüklüğü vs.) ve öğrencinin yaşadığı çevrenin genel özellikleri (yoksulluk, eğitim düzeyi, kamu hizmetlerinin niteliği, şehirleşme, etnik özellikler vs.) olarak sınıflandırılabilir. (Kurul, 2012: 103; Gümüş ve Şişman, 2012: 139)

Eğitim çıktıları; eğitimin bireysel ve sosyal faydalarıdır. Bunların bir kısmı parasal olarak ölçülebilen, piyasa değeri olan faydalardır. Bir kısmı ise ekonomik olmayan faydalardır. Eğitim çıktıları, çalışmamızın önceki bölümlerinde açıkladığımız eğitimin amaç ve işlevleri ile yakından ilişkilidir.

Bireysel faydaların en önemlisi, eğitim ile bireyin yaşam standartının yükselmesidir. Eğitim ile gelirin doğru orantılı olduğu kabul edilmektedir. Buna bağlı olarak eğitim ile temel ve mesleki bilgi ve becerileri kazanan birey, hem çalışma hayatına yüksek ücretli bir iş ile başlayabilecek, hem de yaşamını yüksek bir emekli maaşı ile ekonomik sıkıntı çekmeden devam ettirebilecektir. (Yeşilbağ, 2008: 45)

Eğitimin bireyin kültür düzeyini arttırması, meslek ve kariyer sahibi olmasını sağlaması, toplumsal statü kazandırması, yeni ve özgün fikirler üretebilmesini sağlayarak verimlilik artışı sağlaması, öğrencinin başarıları nedeniyle hem öğrencinin hem de ailesinin yaşadığı manevi tatmin, eğitimin diğer bireysel faydaları olarak sayılabilir. (Gümüş ve Şişman, 2012: 139; Yeşilbağ, 2008: 61)

Eğitimin sosyal faydaları ya da dışsallıkları, ekonomik bir birim olan bireyin eğitim ile kazandığı davranışlarının toplumdaki diğer ekonomik birimler üzerinde oluşturduğu olumlu etkilerdir. (Yeşilbağ, 2008: 62) Eğitim ile bireyin elde ettiği gelir artışı, makro düzeyde de ekonomiyi etkileyecektir. Yenileşme, bilgi üretme, üretim kapasitesinin ve milli gelirin artması, ekonomik büyüme, sağlıklı ve uzun yaşam, suç oranlarının azalması, bireyin elde ettiği gelir nedeniyle gelir vergisi ödemesi, gelecek kuşaklara aktarılacak bilgi ve beceriler, doğum oranının azalması ve çocuk sağlığı, siyasal karar alma mekanizmasının daha etkin işlenmesi, demokratik kurumların işlerlik kazanması, eğitimin sosyal faydaları olarak ifade edilmektedir. (Yeşilbağ, 2008: 64)

2.4.5. Eğitim Başarısını Etkileyen Mikro Ekonomik Faktörler

Eğitim başarısı; devletlerin eğitim politikaları, çevre özellikleri, okul ve öğretmenden kaynaklı faktörler ve bireysel özelliklerin yanı sıra mikro düzeyde aile değişkenlerinden de etkilenmektedir. Ekonomistler aileyi, aile bireyelerine yönelik fayda üreten bir üretim birimi olarak kabul etmektedir. Ebeveynler, ailenin ekonomik kaynaklarının oluşturulmasına ve bu kaynakların kullanımına (tüketim, birikim ya da çocuklara yatırım) dair kararlar alırlar. Öte yandan ekonomik kaynakların kullanımının yanı sıra iş ve boş zaman olarak ayrılan süre, hane büyüklüğü, aile yapısı gibi konularda tercihlerde bulunurlar. Ailelerin bu tür tercih ve kararları, çocuklarının gelişim ve başarı düzeylerini belirler. (Haveman & Wolfe, 1995: 1836)

Coleman Raporunun yayınlanmasından bu yana Amerika ve İngiltere başta olmak üzere gelişmiş ülkelerde yapılan çok sayıda bilimsel araştırma, ailenin özellikleri ile çocuklarının okullaşma oranı ve aldıkları eğitimin kalitesinin birbiriyle bağlantılı olduğunu ortaya koymuştur. Öte yandan Heyneman & Loxley tarafından yürütülen çalışmalar, az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelerde akademik başarının aile özelliklerinden çok okul ve öğretmen özelliklerinden

etkilendiğini göstermiştir. Başka bir deyişle ülkenin gelir düzeyi düştükçe ailenin sosyoekonomik özelliklerinin etkisi de düşmekte, okul ve öğretmen özelliklerinin etkisi ise yükselmektedir. (Heyneman & Loxley, 1983: 1162)

“Aile özellikleri” üzerinden yapılan araştırmalar, bu kavramın, hem aile gelirini hem de ailenin sosyokültürel yapısını kapsadığını göstermiştir. (Bakış, Levent, İnel & Polat, 2009: 12) Bu nedenle eğitim başarısına etki eden mikro ekonomik faktörlerin, “aile geliri” ve “ailenin sosyokültürel yapısı” olmak üzere iki başlık altında incelenmesi uygun olacaktır.

2.4.5.1. Aile Geliri

Mikro düzeyde eğitimin maliyeti; anne baba tarafından çocuğun eğitimi için yapılan direkt harcamalar (eğitim materyallerine yapılan harcamalar, okul ücretleri, ulaşım giderleri vs.), anne babanın evde çocuk bakımı nedeniyle vazgeçtikleri çalışma ya da boş zaman maliyeti (Çocuk bakımı için harcanan zamanın fırsat maliyeti) (Haveman & Wolfe, 1995: 1829) ve öğrencinin okula gittiği sürece bir işte çalışmaması sebebiyle vazgeçtiği üretim değeridir. (Yeşilbağ, 2008: 61) Eğitim sonucunda elde edilecek yaşam boyu gelirin, toplam eğitim maliyetinden daha yüksek olduğu durumlarda eğitime olan talep de artacaktır. Ailenin geliri ve ekonomik kaynaklarının kullanımına ilişkin aile tercihleri, özellikle çocukların eğitime yapılacak yatırımın miktarı ve aile bütçesinden ayrılan pay, çocukların başarısını ve ileride elde edecekleri gelir düzeyini etkileyecektir.

Aile gelirinin eğitim başarısı üzerine etkisi; fırsat eşitliği, çocuğun refahı, toplumsal adalet gibi meselelerle de ilişkilendirilen önemli bir politik sorundur. Eğitim başarısına etki eden faktörleri tespit etmeye yönelik geniş kapsamlı ilk çalışma, Amerika’da yaklaşık 4.000 okul ve 650.000 öğrenciden elde edilen verilerle hazırlanan 1966 tarihli Coleman Raporu’dur. İlk defa bu çalışma ile eğitim başarısında okuldan kaynaklı faktörlerden (öğrenci, öğretmen sayısı, okulun fiziki imkanları vs.) çok ailenin sosyoekonomik yapısının belirleyici olduğu; okula giren fiziksel ve ekonomik kaynakların aile özelliklerinden bağımsız olarak eğitim başarısı üzerinde önemli bir etkisinin bulunmadığı tespit edilmiştir. (Öksüzler ve Süreççi, 2010: 96) Raporun sonuç bölümünde, okullar arasındaki maddi ve fiziksel farklılıkların kaldırılmasının okul dışındaki toplumsal ve ekonomik eşitsizliklerin kaldırılmasında önemi bulunmadığı vurgulanmıştır.

(Köse, 2006/2007: 51) Bu tarihten günümüze kadar yapılan çok sayıda araştırma ile ailenin gelirinin eğitim başarısı üzerinde etkili olduğu kesin olarak kanıtlanmış ise de, bu etkinin ne şekilde ortaya çıktığı ve ne derece önem taşıdığı konusunda farklı araştırma bulguları mevcuttur. Aile gelirinin eğitim başarısı üzerindeki etkisinin ne şekilde ortaya çıktığını belirlemek, devletin düşük gelirli ailelerden gelen çocukların eğitimine sağlayacağı mali desteğin, eğitim başarısına nasıl bir katkısı olacağını anlamak açısından önemlidir. (Blanden vd.,2002: 2) Örneğin, Cameron & Heckman tarafından yapılan bir araştırma, eğitim başarısının, aile gelirinin ve ebeveyn özelliklerinin uzun vadeli etkisinin bir sonucu olduğunu; aile gelirinin, öğrencilerin üniversite eğitiminin finanse edilmesinden ziyade, üniversite öncesinde yeteneklerinin şekillendirilmesinde ve üniversite eğitimine hazırlanmalarında etkili olduğunu ortaya koymuş; bu nedenle eğitim politikalarının, kısa vadede eğitim harcamalarını azaltacak tedbirler ve aile gelirini destekleyecek ek ödemeler yerine uzun vadede aile özelliklerini ve eğitsel yetenekleri geliştirecek tedbirleri amaçlamasının daha yararlı olacağını tespit etmiştir. (Cameron & Heckman, 2001)

Araştırmacılar, aile gelirinin çocukların eğitiminde doğrudan mı etkili olduğu yoksa diğer faktörleri etkileyerek dolaylı bir etki mi yarattığı sorusunu cevaplamaya çalışmıştır. Gelirin doğrudan etkisinden bahsedilecek olursa, bu durumda aileler arasındaki gelir eşitsizliği, doğrudan eğitim çıktılarında eşitsizliğe dönüşecek; buna karşın eğitim çıktılarının belirleyicileri yetenek, ebeveyn eğitimi, yetiştirme tarzı gibi diğer faktörler kabul edilirse bu durumda artan gelir eşitsizliğinin eğitim başarısı için önem taşımadığı kabul edilecektir. (Blanden vd.,2002: 3) Bu konuda bir görüş birliği yoktur. Bir kısım araştırmacılar, aile gelirinin eğitim başarısına doğrudan etki ettiğini, bu sebeple düşük gelirli ailelere sağlanacak mali desteğin çocuklar arasındaki eşitsizliği ortadan kaldırmada etkili olacağını savunurken; diğer bir kısım araştırmacılar ise, eğitim başarısının aile geliri ile aile özellikleri arasındaki bağlantının bir sonucu olduğunu, bu sebeple mali destek yerine eğitimleri ile ilgili olarak çocuklara doğrudan verilecek desteğin daha etkili olacağını savunmaktadırlar. (Chevalier & Lanot, 2001: 1) Örneğin, gelirin eğitim başarısına doğrudan etkisi olduğunu savunan araştırmacıardan Acemoğlu & Pischke, aile gelirindeki %10 luk artışın üniversiteye yerleşebilme olasılığını %1,4 oranında arttırdığını tespit etmiştir. (Acemoglu & Pischke, 2000) Buna karşın, Carneiro & Heckman'ın bulguları aksi yöndedir. Onlara göre; çocuk ergenlik çağında iken ailenin karşı karşıya kaldığı

kısa vadeli maddi yetersizlikler, üniversiteye girişi etkilememektedir. Belirleyici olan, çocuğun gelişme çağı boyunca süregelen gelirin uzun dönem etkisidir. Çocuğun beklentilerinin ve bilişsel - bilişsel olmayan yeteneklerinin gelişmesinde uzun vadeli çevre ve aile özellikleri etkilidir. Çocukların eğitimle ilgili tercih ve beklentileri, ebeveynlerinin etkisi ile şekillenmektedir. Özellikle eğitilmiş anne babalar, çocuklarının çalışmalarını destekleyerek ve yönlendirerek eğitsel yeteneklerinin gelişmesini sağlamaktadırlar. Çocuğun doğumundan ergenlik çağına kadar yıllar boyu etkili olan aile özellikleri, yeteneği belirler ve çocuğun üniversite eğitimi için hazır hale gelmesini sağlar. Liseyi bitiren ve bilişsel yetenekleri artık gelişmiş olan bireylere, yeteneklerini arttırarak üniversiteye girişlerini sağlamak için uygulanacak eğitim politikası büyük ölçüde önemsiz kalacaktır. (Carneiro & Heckman, 2002: 993) O nedenle ailenin yüksek gelirinin, uzun vadede çocuğun yeteneklerinin gelişmesinde oynadığı rol ile dolaylı bir etkiye sahip olduğunu söylemek mümkündür.

Aile geliri, zorunlu eğitimin ardından üniversite eğitimine devam edip etmeme tercihinde de etkilidir. Zorunlu eğitimin 16 yaşa kadar sürdüğü Yeni Zelanda'da yapılan araştırma, çocukluk çağı boyunca ailenin sahip olduğu kaynakların akademik performansı etkilediğini, akademik performansın da öğrencinin okula devam edip etmeme tercihinin belirlediğini göstermiştir. Elde edilen bulgular, öğrenci notundaki 1 puanlık yükselmenin, 16 yaşındaki bir öğrencinin okula devam etme olasılığını yüzde 4.3 arttırdığını; bunun da ortalama okul bırakma olasılığını yüzde 6.2'den yüzde 1.9'a düşürdüğünü göstermiştir. Sonuç olarak, dezavantajlı ailelerden gelen çocukların ödev ve çalışmalarına destek sağlamak gibi akademik performansı merkeze alan eğitim politikalarının okula devam etme tercihinin arttıracağı ortaya konmuştur. (Maani & Kalb, 2007: 372) Buna bağlı olarak çocuğa zorunlu eğitimin son döneminde başka bir deyişle okula devam edip etmeme kararını vereceği dönemde yapılacak destekten ziyade tüm zorunlu eğitim süresini kapsar biçimde uzun vadede verilecek desteğin daha etkileyici olacağını söyleyebiliriz.

Türkiye verileri dikkate alınarak benzer çalışmalar yapılmış, eğitime erişim ve öğrenci başarısındaki eşitsizlikleri etkileyen faktörler tespit edilmeye çalışılmıştır. Türkiye'de ilköğretim ve ortaöğretim, devlet okullarında parasız olarak sağlanmakta ise de, eğitimde kullanılan araç ve gereçler, ulaşım masrafları, özel ders, kurs ve dershaneler için yapılan harcamalar, aile bütçesinden karşılanmaktadır. Üniversite eğitimi açısından bakıldığında, devlet üniversiteleri

ile öğrenim ücretleri çok yüksek olan vakıf üniversiteleri arasında yapılacak tercihte yine aile bütçesinin önemli bir rolü vardır. Bunun yanısıra yaşadıkları şehir dışında başka bir şehre üniversite öğrenimi için gidecek olan gençlerin öğrenim ücretleri yanında barınma, ulaşım, beslenme vb. masrafları üniversite tercihlerini etkileyecektir. Yükseköğretime geçiş için yapılan merkezi sınavlar, öğrencilerin gelecekteki yaşamını belirleyici nitelikte olduğu için bu sınavlara yönelik yapılan eğitim harcamaları, farklı sosyoekonomik yapıdaki ailelerin çocuklarının başarı oranları üzerinde etkili olacaktır. (Bakış vd., 2009: 11)

Ailelerin üniversite eğitimi gören çocuklarına para göndermelerinin başarılarını nasıl etkileyeceği konusu da araştırılmıştır. Bu konuda farklı görüşler mevcuttur. Bir görüşe göre, ailelerin gönderecekleri para, likidite kısıtlamalarını hafifleterek öğrencilerin çalışmalarına daha fazla zaman ayırabilmelerini sağlayacaktır. Diğer bir görüşe göre, ailelerinin sık sık para gönderdiği öğrenciler, diğer ailelere göre yükseköğretime daha fazla önem veren ailelerden geleceği için daha güçlü tercihlerde bulunabileceklerdir. Her iki görüş de, diğer değişkenler eşit kabul edildiğinde, aileleri parasal destek sağlayan öğrencilerin, kendi kendilerini finanse eden öğrencilerden daha başarılı olacağı yönündedir. Bu konuda yapılan bir çalışmada ise aksi yönde bulgular elde edilmiş, aileleri parasal destek sağlayan öğrencilerin akademik performanslarının daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Bu durumun gerekçesi şu şekilde ifade edilmiştir: Öğrenciye parasal destek sağlayan bir aile, öğrencinin akademik yönden başarısız olması durumunda katlanmak zorunda olduğu maliyetlere (öğrenim ücretleri, kitap ve diğer araç gereç masrafları, yaşam giderleri vs.) karşı öğrenciyi teminat altına almaktadır. Kendi kendini finanse eden bir öğrenci, üniversitede başarısız olduğu takdirde eğitim masraflarına kendisi katlanmak zorunda olduğu için başarısız olmamak için daha fazla çalışır. Ailesi tarafından desteklenen öğrenci ise başarısız olması durumunda başarısızlığının maliyetinin ailesi tarafından karşılanacağını bildiği için çok çalışma gereği duymaz. Başka bir deyişle, ailenin desteği, öğrenciyi subjektif bir risk alması için teşvik etmektedir. (Bodvarsson & Walker, 2004: 484)

Vural tarafından yapılan bir başka araştırma, gelir düzeyi ile akademik başarı arasında pozitif bir ilişki olduğu savını desteklemektedir. Akademik başarı oranlarına göre gruplandırılan öğrencilerden akademik başarıları yüksek ve düşük olan öğrencilerde gelir artışına bağlı bir değişme görülmezken ortalama akademik başarıya sahip öğrencilerin akademik başarısının gelir artışından olumlu yönde etkilendiği tespit edilmiştir. Ayrıca anket uygulanan öğrenciler, gelir durumlarının

akademik başarılarını etkilediğini dile getirmiş ve sadece gelirlerinin arttırılmasına yönelik değil, giderlerinin de azaltılmasına (öğle yemeği fiyatlarının düşürülmesi gibi) yönelik görüş ve önerilerde bulunmuşlardır. Öte yandan düşük gelirli öğrencilerin daha çok barınma ve beslenme için harcama yaptıkları; eğlence, spor vb. faaliyetler için yeterli gelire sahip olmadıkları, bu durumun da çalışma motivasyonlarını etkileyebileceği tespit edilmiştir. (Vural, 2013)

Türkiye İstatistik Kurumu'nun 1994'de ülke çapında 26,256 hanehalkına uygulanan anket çalışmasından elde ettiği veriler kapsamında 14-19 yaş grubundaki çocukları örnekleme olarak alan Tansel, araştırmasında hanehalkı özelliklerinin (aile geliri, anne babanın mesleği ve eğitimi) ve kırsal/kentsel farklılıklar gibi çevresel faktörlerin kız ve erkek çocukların okullaşma düzeyine etkisini incelemiştir. Sonuç olarak en etkili faktörün, anne babanın eğitimi ve ailenin sabit geliri olduğunu ve ailenin sabit gelirindeki artışın, kızların eğitim başarısını daha fazla etkilediğini tespit etmiştir. (Tansel, 2002: 456)

Türk Eğitim Sisteminde öğrencilerin üniversitelere yerleştirilmeleri merkezi bir sınav sistemine bağlı olduğu için, üniversiteye giriş sınavlarına hazırlık evresinde aile gelirinin eğitim başarısına olan etkisi daha belirgin şekilde gözlenebilmektedir. Gelir düzeyi yüksek ailelerin, çocuklarını dershanelere, özel kurslara gönderebilmeleri ya da özel ders almalarını sağlayabilmeleri; buna karşın düşük gelirli ailelerin bu imkanlardan yararlanma fırsatının olmaması, gelir kaynaklı başarı farklılıklarını ortaya çıkarmaktadır. (Dünya Bankası, 2005: 5) Özel eğitim harcamalarına ilişkin olarak yapılan 2004 tarihli ilk çalışma, Türkiye'de özel eğitim için yapılan harcamaların, ailenin geliri ve ebeveynlerin eğitim düzeyi ile doğru orantılı olduğunu göstermiştir. Başka bir deyişle, özel eğitim harcamalarının gelir esnekliğinin yüksek olması, özel eğitim hizmetinin lüks mal grubunda yer aldığını göstermektedir. Araştırmadan elde edilen diğer bulgular, özel eğitim harcamalarının hane reisinin yaşıyla birlikte azalan oranda arttığını, annenin çalışıp çalışmamasının önemli bir etkisinin olmadığını ancak aynı zamanda hane reisi olan bekar annelerde özel eğitim harcamalarının arttığını, kentsel alanlarda kırsal alanlara göre daha fazla özel eğitim harcaması yapıldığını ancak kentsel alanlardaki gelişmişlik düzeyinin önemli bir fark yaratmadığını, başka bir deyişle sosyoekonomik mekan ayrımı olmaksızın tüm kentsel alanlarda kırsala göre daha yüksek miktarda özel eğitim harcaması yapıldığını göstermiştir. (Tansel ve Bircan, 2004: 3)

Sonuç olarak, aile gelirin, eğitime erişim ve eğitim başarısı üzerindeki etkisi, doğrudan gelirin miktarı ile ilişkili olduğu gibi aynı zamanda yüksek gelirli ailelerin sahip olduğu sosyokültürel özelliklerle de ilişkili olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle sosyokültürel aile özellikleri gelirden bağımsız olarak ele alınamadığı gibi saf gelir etkisi üzerinden yapılacak bir değerlendirme de sağlıklı olmayacaktır. (Bakış vd., 2009: 14)

2.4.5.2. Ailenin Sosyokültürel Yapısı

Literatürde aile geliri dışında ebeveynlerin eğitimi, istihdam durumları, çocukların eğitimine katılımları, aile yapısı ve kültürel olanaklar, eğitime erişim ve eğitim başarısını etkileyen değişkenler kapsamında en çok analiz edilenlerdir.

2.4.5.2.1. Ebeveynlerin Eğitim Düzeyleri

Ebeveynlerin eğitimi; çocukların akademik performansını ve başarısını hem doğrudan hem de dolaylı olarak etkilemektedir. Ebeveynlerin, eğitim düzeylerine bağlı olarak çocuklarına sunacakları fiziksel imkanlar ve eğitici olarak çocuklarına sağlayacakları destek doğrudan etki; çocuklarına aktaracakları eğitim düzeylerinden kaynaklı beklentileri, benimsedikleri değerler, davranışsal ve bilişsel özellikleri ise dolaylı etki olarak nitelendirilmektedir. (Hortaçsu, 1994: 179) Ebeveynlerin eğitim düzeyi arttıkça çocukların eğitim başarısı da artmaktadır. Çocuğun başarısında hem annenin hem babanın eğitim düzeyi etkili olmakla birlikte bir kısım araştırmalar, annenin eğitim düzeyinin (Ermisch & Francesconi, 2001: 146; Tansel, 2002: 464); bir kısmı ise babanın eğitim düzeyinin daha etkili olduğunu göstermiştir. (Dinçer ve Kolaşın, 2009: 12) Babanın eğitim düzeyinin daha etkili olması iki şekilde yorumlanmıştır: Eğitim düzeyi yüksek baba, çocuğun eğitimi ile daha fazla ilgileniyor ve derslerine yardımcı oluyor olabilir, ya da eğitim düzeyi yüksek baba daha iyi bir işte çalışıyor ve daha çok para kazanıyor olabilir. Türkiye'nin sosyal yapısı dikkate alındığında ikinci olasılığın daha güçlü olduğu ifade edilmiştir. (Dinçer ve Kolaşın, 2009: 12)

Öte yandan Gelbal, ilköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinin Türkçedeki başarı düzeylerinin evlerindeki olanaklara, annelerinin eğitim düzeylerine, cinsiyetlerine ve kardeş sayılarına göre değişip değişmediğini belirlemeyi amaçladığı araştırmasında, annenin eğitim düzeyi ile çocuğun başarısı arasında

pozitif bir ilişki bulunduğunu tespit etmiş; bu durumun, annenin eğitim düzeyinin, ailenin sosyoekonomik düzeyinin bir göstergesi olmasından ve Türk geleneklerine göre çocuğun küçük yaşlardan itibaren yetiştirilmesinde anneye daha fazla görev yüklenmiş olmasından kaynaklanabileceği şeklinde yorumlamıştır. Eğitim düzeyindeki artış, sosyal statüde artışı getirir ve bu da ailenin ekonomik düzeyinin yükselmesine sebep olur. Ekonomik durumu yüksek olan aileler, çocuklarına daha iyi bir çalışma ortamı sunabilmekte ve sorunları ile ilgilenebilmektedir. Ayrıca eğitim düzeylerine bağlı olarak çocuklarına verebilecekleri akademik destek de eğitim düzeyi düşük ailelere göre daha fazladır. (Gelbal, 2008: 9) Eğitim düzeyi yüksek olan annenin buna bağlı olarak bilinç ve sorumluluk düzeyinin de artacağı düşünüldüğünde çocuğun başarısına etki edecek diğer faktörler (çocuğa ayrı bir çalışma odası sağlama ya da okuma alışkanlığı kazandırma gibi) üzerinde de etkili olacağını söyleyebiliriz.

2.4.5.2.2. Ebeveynlerin İstihdam Durumu

Ebeveynlerin istihdamının eğitim başarısına etkisi, literatürde özellikle çalışan anneler açısından araştırılmıştır. Hoffman çalışan annenin, çocuklarının akademik başarısı üzerindeki etkisini “üniversiteye gitme planları”, “başarı motivasyonu”, “I.Q seviyesi” ve “akademik performans” olmak üzere dört grupta incelemiştir. Hoffman’ın farklı araştırma bulgularından derlediği sonuçlara göre; (Hoffman, 1973: 31)

- Annelerin genellikle çocuklarının üniversite eğitimlerini finanse etmek için çalıştıkları düşünülürse, çalışan annelerin çocuklarının (özellikle kız çocuklarının) üniversiteye devam etmeyi planlamaları yüksek bir olasılıktır. Ancak annenin ne tür bir işte çalıştığı ya da işinden memnuniyeti, sonucu değiştirebilir.

- Çalışan annelerin 9, 10, 11 ve 12 yaşındaki çocukları, çalışmayan annelerin çocuklarına göre daha yüksek başarı motivasyonuna sahiptir. Özellikle 9 yaşında başarı motivasyonunun en yüksek olduğu görülmüştür.

- Alt sosyoekonomik sınıfta yer alan ailelerde, çalışan annelerin çocukları zeka testlerinde daha başarılı olmuşlardır. Orta sınıfta yer alan ailelerde, çalışan annelerden işini sevenlerin çocukları, zeka testlerinde çalışmayan annelerin çocuklarına göre daha düşük sonuçlar elde ederken; çalışan annelerden işini

sevmeyenlerin çocukları ise çalışmayan annelerin çocukları ile aynı sonuçları elde etmişlerdir. Yüksek sosyoekonomik sınıfta yer alan ailelerde, kız çocuklarının zeka testlerinden aldıkları puanlar, erkek çocuklarının aldıkları puanlardan daha yüksek çıkmıştır. Bu durum çalışan annelerin, kız çocukları için geleneksel kadın modelinin dışında bir model oluşturmalarına bağlanmış ve buna dayanarak kız çocukları açısından geleneksel kadın modeli ile başarı arasında negatif bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

- Bağımlı değişkeni ölçmek için öğretmen performansının da kullanıldığı araştırmada, çalışan annelerin ilkokula giden çocuklarının okul performansı, çalışmayan annelerin çocuklarına göre daha düşük bulunmuştur. 6. sınıfa giden ve yaş, cinsiyet, sosyal sınıf ve I.Q. puanları bakımından eşit durumda olan çocuklardan anneleri profesyonel bir işte istihdam edilenlerin okuma başarısı, anneleri ev hanımı olan çocukların okuma başarısından daha yüksek bulunmuştur. Bu durum, profesyonel bir meslek sahibi olan annelerin eğitim düzeyinin daha yüksek olmasına, buna bağlı olarak evde çocukların yararlanabileceği daha fazla kitap bulunmasına ve annelerin çocuklarının okuma faaliyetlerine katılması ile açıklanmıştır.

I.Q. puanları eşit olan çocuklardan üstün başarılı olanlar ile düşük başarılı olanlar karşılaştırıldığında, düşük başarılı olanların çalışan bir anneye sahip olduğu, üstün başarılı olanların ise profesyonel bir işi olan anneler olduğu görülmüştür. Profesyonel bir işi olan annelerin çocukları üstün başarı gösterirken, çalışan ancak profesyonel bir mesleği olmayan annelerin çocuklarının daha az başarılı olmalarının sebebinin, bu annelerin işlerinden duyduğu memnuniyetsizlik olabileceği düşünülmüştür. Dolayısıyla çalışan anneler arasında da mesleki seviyeleri ve mesleklerinin psikolojik durumlarına etkileri bakımından fark görülmektedir. Ayrıca araştırmaların bir kısmı annenin çalışıp çalışmamasının etkili olduğunu, bir kısmı ise annenin eğitim düzeyinin etkili olduğunu göstermiştir.

Erkek çocuklar açısından yapılan araştırma, profesyonel meslek sahibi annelerin erkek çocuklarının, çalışmayan annelerin erkek çocuklarından daha düşük notlar aldığını; vasıflı işçi olarak çalışan anneler ile en alt sınıfta olan işçi annelerin erkek çocuklarının, çalışmayan annelerin çocuklarından daha yüksek notlar aldığını göstermiştir.

Hoffman'ın araştırması, annenin çalışıyor olmasının, çocuğun akademik başarısı yanında çocuk üzerindeki genel etkisi ile ilgili olarak beş önemli varsayma işaret etmektedir: (Hoffman, 1973: 37)

Birincisi, çalışan anneler, kız çocuklarının başarısını pozitif yönde etkilemektedir. Bunun da sebebi, çalışan annelerin kız çocukları için geleneksel toplumsal cinsiyet rollerinden bağımsız yetenekli kadın modeli oluşturmalarıdır. Nitekim bu annelerin, erkek çocuklarının başarısı üzerindeki etkisi daha azdır. Bu da erkek çocukların anneyi rol model olarak almamasına bağlanmıştır.

İkincisi, annenin işi sebebiyle içinde bulunduğu psikolojik durum, çocuklarına yaklaşımını etkilemektedir. Annenin çalıştığı işten memnun olması, çocuklarının başarısını arttırmaktadır. Öte yandan küçük yaşta çocuğu olan eğitilmiş çalışan annelerin işlerinden duydukları memnuniyetin suçluluk duygusu nedeniyle azaldığı düşünülmektedir. Alt sınıfta yer alan çalışan anneler ise, iş seçimi ile ilgili özgür olmadıkları ve geniş bir aileye sahip olmalarından kaynaklı olarak yaşadıkları gerginlik nedeniyle ve çocuklarının bakımına yeterince ilgi gösteremedikleri için çocuklarına karşı olumsuz davranışlarının olduğu görülmüştür. Sonuç olarak, çalışan annelerin işlerinden kaynaklı duygu durumları, çocuklarına yaklaşımını, bu da çocuklarının başarılarını etkilemektedir.

Üçüncüsü, ailede annenin çalışıyor olması, babanın da çocuğun yetiştirilmesine katılımını sağlamakta, bu da olumlu bir etki yaratmaktadır. Öte yandan çalışan anneler, çocuklarına daha fazla ev sorumluluğu yüklemektedir.

Dördüncüsü, çalışan annelerin, çocukları üzerinde yeterli kontrol ve denetim sağlayamaması sebebiyle suça yönelmeleri olasıdır. Annenin çalışıyor olması ile çocuk suçluluğu arasında bağlantı olduğuna dair bazı bulgular elde edilmiştir.

Beşincisi, çalışan annenin evde bulunmaması, okul öncesi çocuklarda, anne ile çocuğun yeterli iletişim kuramaması, annenin çocuğa rol model olma görevini yerine getirememesi ya da anne çocuk bağlılığının azalmasına sebep olabilir.

Hoffman'ın çalışmasında yararlanılan verilerin 1960'lar ve öncesine dayanması ve o yıllarda çalışan anne sayısının az olması ve araştırmalarda kontrollü değişkenlerin kullanılmamış olması sebepleriyle sonuçların güvenilir

olmaması ihtimal dahilinde olsa da (Milne, Myers, Rosenthal & Ginsburg, 1986: 126) çalışmada değinilen tespit ve varsayımlar, annenin istihdamının çocuk üzerindeki olası etkilerini göstermesi açısından önem taşımaktadır.

Birleşik Devletlerde ilköğretim 1. sınıftan 6. sınıfa kadar seçilen 15.579 öğrenci ile 58.270 lise 2. sınıf ve üstü öğrencinin okuma ve matematik derslerindeki başarısının ölçüldüğü araştırmada, iki ebeveynli beyaz ilköğretim ve lise öğrencilerinde ve tek ebeveynli, siyah lise öğrencilerinde annenin çalışmasının çocukların başarısını olumsuz etkilediği; buna karşın tek ebeveynli, siyah ilköğretim öğrencilerinde annenin istihdamının önemli ölçüde olumlu etkisi olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca iki ebeveynli ailelerdeki beyaz çocukların başarısının annelerinin çalışma süresine bağlı olarak da değiştiği gözlenmiştir. Sonuç olarak araştırma, annenin çalışmasının esas olarak negatif etki yaptığını ve bu etkinin çocukların yaşına, ırkına, aile yapılarına ve annenin çalışma süresine bağlı olarak değiştiğini tespit etmiştir. Ayrıca annenin çalışmasının negatif etkisinin küçük ailelerde azaldığı görülmüştür. Bunun sebebi de çalışan annenin kısıtlı zamanını daha az sayıda çocuğa ayırmak durumunda olmasıdır. (Milne et al., 1986: 134)

PISA 2006 uygulaması kapsamında Türkiye’de 7 coğrafi bölgedeki 51 ilden seçilen toplam 160 okuldan 4942 öğrencinin okuma, matematik ve fen bilimleri alanında sınava alındıkları ve ardından anket sorularına cevap verdikleri araştırmada; ebeveynleri çalışan çocuklar, bütün testlerde yüksek başarı göstermişlerdir. Anneleri çalışan öğrenciler, 13 ila 18, babaları çalışan öğrenciler 11 ila 14 daha yüksek puan almışlardır. Anne ve babanın çalışmasının etkileri açısından aralarında bir fark olmamasına karşın anne ve babanın çalışmasının birleşik etkisinin babanın eğitiminin etkisinden daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Bu durum, çalışan anne ve babanın eğitimin getirileri konusunda bilinçli olmaları ve bu yüzden çocuklarının eğitime daha fazla önem vermelerinden kaynaklanabileceği gibi çalışan anne ve babanın aile gelirini yükseltmesi ve buna bağlı olarak çocuğun eğitime daha fazla yatırım yapmasından kaynaklanabileceği şeklinde yorumlanmıştır. (Dinçer ve Kolaşın, 2009: 12) Ayrıca annelerin çalıştığı ailelerde çocuk sayısının annelerin çalışmadığı ailelerden daha az olduğu, buna bağlı olarak da haneye giren gelirin daha az sayıda kardeş arasında paylaştırıldığı gözlenmiştir. (Dinçer ve Kolaşın, 2009: 12)

2.4.5.2.3. Ebeveynlerin Çocuğun Eğitimine Katılımları

Çocukların eğitim başarısını arttıran diğer bir aile faktörü, ebeveynlerin çocuklarının eğitimlerine katılımlarıdır. Anne ve babanın çocuklarının eğitimine küçük yaşlardan itibaren destek vermesi, çocukların eğitim başarısı üzerinde önemli ölçüde olumlu etki yarattığı gibi bu olumlu etki ergenlikte ve yetişkinlik çağında da devam etmektedir. Özellikle anne babanın küçük yaşlardan itibaren çocuğun evdeki aktivitelerine katılımının, çocuğun entelektüel ve sosyal gelişimi açısından, ailenin geliri, okul ya da akranlarının etkisinden daha önemli olduğu dile getirilmektedir. (Peters, Seeds, Goldstein & Coleman, 2008: 15)

Ebeveyn katılımı; evde çocuk için yeterli bir çalışma ortamı sağlama, entelektüel açıdan çocuğun teşvik edilmesi, ebeveyn-çocuk iletişiminin sağlanması, olumlu sosyal değerler için çocuğa rol model olma, okul etkinliklerine katılma ya da çocuğun eğitim durumu ile ilgili okuldan bilgi alma gibi davranışlar şeklinde gerçekleşebilir. (Desforges & Abouchaar, 2003: 49) Singh, 8. sınıf öğrencilerinin akademik başarısında ebeveyn katılımının etkisini araştırdığı çalışmada, ebeveyn katılımını, “ebeveynlerin istek ve beklentileri”, “okul etkinliklerine ve programlarına katılım”, “ev ortamı” ve “çocukla okul hakkında konuşma” olmak üzere dört başlık altında incelemiştir. Ebeveynlerin istek ve beklentileri, çocuklarının eğitime devamları ile ilgili beklentilerini; ev ortamı ise, anne ve babanın evde televizyon izlemeyi azaltma ya da okumaya teşvik etme şeklindeki davranışlarını ifade etmektedir. Araştırma sonucunda ebeveynlerin istek ve beklentilerinin, çocuğun başarısı üzerindeki en güçlü etken olduğu tespit edilmiştir. (Singh, et al., 1995: 300)

Ebeveyn katılımı, anne ve babanın, çocuklarının okul yaşamına ve evdeki eğitimlerine aktif olarak destek sağlamaları ile gerçekleşir. Okulda başarılı olan çocukların anne ve babalarının genellikle şu özelliklere sahip oldukları bilinmektedir: (Jethro & Aina, 2012: 197)

- Çocukları ile evde çalışabilecekleri yer ve zaman sağladıkları ve ev işleri ile ilgili sorumluluk verdikleri günlük bir aile programı oluşturmak,
- Çocukların televizyon izleme süresini kısaltma ya da birlikte gezdiği arkadaşlarını gözlemlene gibi okul dışındaki faaliyetlerini kontrol etmek,

- Çocuklarının okulda gelişim ve ilerlemelerini teşvik etmek, rahat bir ev ortamı sağlamak, ev ödevlerine yardım etmek, iyi eğitim almanın ve meslek sahibi olmanın önemini çocukları ile konuşmak.

Anne ve babanın çocuklarının eğitimlerine katılma şekli, çocukların yaşıyla da ilgilidir. Anne ve babalar küçük çocuklarının daha çok okul ile ilgili beceriler elde etmelerine, motivasyon ve özsaygı kazanmalarına yönelik destek de bulunurken daha büyük çocuklarda motivasyon unsuru öne çıkmaktadır. (Desforges & Abouchaar, 2003: 31) Ebeveynlerin çocuklarının eğitimine katılım düzeyleri, büyük ölçüde annenin eğitim durumu ve psikososyal sağlığı, tek ebeveyn durumu ve ailenin sosyal statüsü ile ilişkilidir. Ayrıca anne ve babanın bu konuda kendine güvenmeleri de önemlidir. Öte yandan çocuk büyüdükçe ebeveynlerin eğitime katılım düzeyleri de azalmaktadır. (Desforges & Abouchaar, 2003: 41)

2.4.5.2.4. Aile Yapısı

İki ebeveynli ailede yetişen çocuklarla tek ebeveyn tarafından büyütülen çocukların eğitim başarıları arasında farklılıklar tespit edilmiştir. Genel kanı, tek ebeveynli ailede büyümenin, çocuğun eğitim başarısı üzerinde olumsuz bir etki yarattığı yönündedir. Çocuğun tek ebeveyn tarafından (özellikle anne) büyütülmesi, diğer ebeveynin ölümü ya da boşanma sebebiyle gerçekleşmiş olabilir. Özellikle boşanma sebebiyle annesi ya da babası tarafından büyütülen çocukların genellikle küçük yaşta yetişkin sorumluluğu almak zorunda kaldıkları için depresyon gibi sıkıntılar yaşadıkları, okulda öğrenme zorluğu ve davranış problemleri gösterdikleri ve büyüdüklerinde kalıcı ilişkiler kurmakta zorlandıkları tespit edilmiştir. (Thompson, 2013: 804) Tek ebeveynle yaşamaktan kaynaklanan olumsuz duygu durumu, çocuğun eğitim başarısına da etki etmektedir. Bu konuda yapılan bir kısım araştırmaların bulgularından bahsetmek gerekirse; (Thompson, 2013: 805) İsviçre’de yapılan bir araştırma, tek ebeveynli ailelerin çocuklarının iki ebeveynli çocuklara göre daha başarısız olduklarını ve erken yaşta okulu bırakarak çalışma hayatına atıldıklarını; İsveç’te yapılan bir araştırma ise, 13 yaşında iken tek anneleri ile yaşamaya başlayan çocukların 21 yaşında düşük akademik başarı gösterdiklerini tespit etmiştir. Farklı ülkelerden alınan verilerin karşılaştırıldığı bir başka çalışmada, 18 ülkeden 10 tanesinde sadece anneleri olan çocuklar ile iki ebeveynli ailelerin çocuklarının okuma başarıları arasında farklılıklar görülmüş ve bunun da sebebinin maddi imkansızlıklar olduğu tespit edilmiştir. Kadının işgücü

piyasasında geride kalan konumu dikkate alındığında tek başına annenin yönetimindeki ailelerin yoksulluk çektiği gözlenmektedir. (Thompson, 2013: 805)

Thompson'ın 18 farklı ülkeden yaklaşık 115.000 öğrencinin PISA 2000 kapsamındaki okuma, matematik ve fen testleri sonuçları ile aile yapılarını karşılaştırdığı çalışmasında, iki ebeveynli ailelerin çocukları, sadece annesi olan çocuklara göre 12 ülkede okuma, 15 ülkede matematik ve 10 ülkede fen alanında daha yüksek başarı göstermişlerdir. Bu durumun sebebi, ailelerin ekonomik imkanları ve ebeveynlerin ayırdıkları zaman ile ilişkilendirilmiştir. (Thompson, 2013: 814)

Öte yandan tek ebeveynli ailelerin çocuklarına benzer şekilde, ailedeki üvey çocukların ve anne ve babanın biyolojik çocukları olan üvey kardeşlerinin, geleneksel çekirdek ailede yetişen çocuklara göre büyük ölçüde daha başarısız oldukları tespit edilmiştir. (Ginther & Pollak, 2003: 22)

Malatya'da yarısı iki ebeveynli aileden; yarısı ölüm, boşanma ya da ayrı yaşama nedeniyle parçalanmış aileden gelen toplam 560 ilköğretim ve lise öğrencisine 2006 yılında uygulanan anket sonucunda; anne ve babası hayatta olan öğrencilerin okul başarısı yüksek, anne ve babası ölü veya boşanmış olanların okul başarıları düşük bulunmuştur. Başka bir deyişle parçalanmış aile, çocuğun okul başarısı üzerinde olumsuz bir etki yaratmaktadır. Ayrıca annenin ölümünün babanın ölümüne nazaran daha fazla başarısızlığa sebep olduğu gözlenmiştir. Öte yandan ailenin parçalanmasının yanısıra parçalanma şekli de çocuğun başarı motivasyonunu etkilemektedir. Anne ve babası boşanmış olan çocuklar, anne ve babası sağ olanlara göre kendilerini daha başarısız görmekte iseler de, anne ve babası ölenlere göre kendilerini daha sık başarılı görmektedirler. Başka bir deyişle ölüm yoluyla aile parçalanması, boşanma yoluyla parçalanmadan daha olumsuz etki yaratmaktadır. (Şentürk, 2012: 112)

2.4.5.2.5. Kültürel Olanaklar

Ailenin evde sahip olduğu kültürel olanaklar, çocukların bilişsel gelişimlerini sağlayarak okula hazır duruma gelmelerinde etkilidir. Dezavantajlı ailelerden gelen çocukların, yaşıtlarına göre okula daha yetersiz bilişsel becerilerle başladıkları bilinmektedir. (Brečko, 2004: 1) Kültürel olanakların kullanımında özellikle aile gelirinin etkisi büyüktür. Ailenin gelir düzeyi yükseldikçe çocukların

okul performansına olumlu etki yapacak bilgisayar, televizyon, radyo gibi eğitici medya araçlarının kullanım düzeyi de artmaktadır. (Egunsola, 2014: 51)

Brečko, Slovenya’da İlkokul 3-4, 7-8. sınıf öğrencileri ile ortaokul son sınıf öğrencileri olmak üzere üç grup öğrenci üzerinde yaptığı çalışmada, 4. sınıf öğrencilerinin matematik ve fen derslerindeki akademik başarısı ile evlerinde bulunan kitap sayısı arasında pozitif bir ilişki olduğunu, “çok başarılı” olarak kabul edilen öğrencilerin %71,8’inin evde kişisel bilgisayara sahip olduğunu ve aynı zamanda evdeki kitap ve bilgisayar varlığının annenin eğitim durumu ile ilişkili olduğunu tespit etmiştir. Kitap ve bilgisayar ile akademik başarı arasındaki ilişki 4. sınıf öğrencilerinde en yüksek düzeyde iken, 8. sınıf öğrencilerinde daha az, ortaokul son sınıf öğrencilerinde ise en az olarak tespit edilmiştir. (Brečko, 2004: 10)

Daha önce ebeveynlerin istihdamı bölümünde değindiğimiz Dinçer ve Kolaşin’in, PISA 2006 uygulaması kapsamında Türkiye’de 7 coğrafi bölgedeki 51 ilden seçilen toplam 160 okuldan 4942 öğrencinin okuma, matematik ve fen bilimleri alanında sınava alındıkları ve ardından anket sorularına cevap verdikleri araştırmalarında, evinde bilgisayar olan öğrencilerin PISA test sonuçlarının 15 ila 24 puan daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. (Dinçer ve Kolaşin, 2009: 12)

Türkiye İstatistik Kurumu’nun 26.500 hane ve 107.000 fert ile yapılan görüşmelerden elde edilen 2003 yılı Hanehalkı Bütçe Anketi verilerinin kullanıldığı çalışmada, 6-24 yaş grubundaki fertlerin okullulaşma oranı incelenmiştir. Sonuç olarak, annenin eğitim düzeyinin kız çocukların okullulaşmasında etkili bir değişken olduğu, hanede bilgisayar kullanımı, gazete okuma alışkanlığı ve sinemaya gitme alışkanlığının, özellikle lise çağındaki kız çocuklarının eğitime katılımında etkili olduğu tespit edilmiştir. (Bakiş vd., 2009: 21)

Yaşamımızın vazgeçilmez bir parçası haline gelen internet teknolojisi, literatürde eğitim başarısı yönünden ayrıca incelenmiştir. Bir bilgi kaynağı olarak internet, çocukların bilişsel ve sosyal gelişimlerine olumlu etkisi olan ve eğitimde fırsat eşitliğini sağlamada kullanılabilecek etkili bir eğitim aracıdır. Bu nedenle evde internet kullanımının çocukların akademik başarılarını nasıl etkilediği konusunda çeşitli araştırmalar yapılmış ve bazı ortak bulgulara ulaşılmıştır.

Birleşik Devletler’de toplam 752 okulda öğrenci, öğretmen, okul yöneticileri, veliler ve kütüphaneciler ile yapılan anket çalışmalarından elde edilen verilerle 10. sınıf öğrencilerinin 2002 yılı okuma ve matematik başarıları ile bilgisayar kullanımları arasındaki ilişkinin analiz edildiği çalışmada, dezavantajlı öğrencilerin (düşük gelirli öğrenciler ile ırk-etnik azınlık gruplarına dahil öğrenciler) okulda bilgisayar kullanımı konusunda akranlarının gerisinde kalmamalarına karşın evde bilgisayar kullanma imkanlarının daha az olduğu; evdeki bilgisayar kullanımının, okuldaki bilgisayar kullanımına göre yüksek akademik başarıya ulaşmada daha etkili olduğu; bilgisayara erişim ve akademik başarıda ırk ve etnik köken farklılığından çok gelirin etkisinin olduğu tespit edilmiştir. (Du, Havard, Sansing & Yu, 2004: 281)

Amerika’da yapılan çeşitli araştırmalar, çocukların interneti öncelikle okul ödevleri için araştırma, ikinci olarak da iletişim amacıyla kullandıklarını göstermektedir. Ancak üst-orta sınıf ailelerden gelen ergenlerde iletişim için kullanım ilk sırada yer almaktadır. Ayrıca 10-18 yaş aralığında, büyük çocukların küçüklere göre interneti daha fazla kullandıkları tespit edilmiştir. (Jackson, Eye, Biocca, Barbatsis, Zhao & Fitzgerald, 2006: 430)

3. EKONOMETRİK ANALİZ

3.1. Giriş

Türkiye’de ortaöğretim son sınıf öğrencilerinin, yükseköğretim programına yerleştirilmeleri, Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) tarafından uygulanan sınavlarla yapılmaktadır. ÖSYM’nin gerçekleştirdiği bu sınavlardan alınan puanlar, adayların eğitim başarısını temsil etmektedir.

Türkiye’de yükseköğretime geçiş sistemi 2010 yılında alınan kararla değiştirilmiştir. Eski tek basamaklı Öğrenci Seçme Sınavı (ÖSS) ’nin yerine YGS-LYS olmak üzere 2 basamaklı sınav sistemi uygulanmaya başlanmıştır. Uygulanan 2 basamaklı sınav sisteminin, ÖSS’nin en büyük sorunu olan bölüm dışı tercihlerdeki katsayı problemini ortadan kaldırması adaylar için avantajdır. Sınava girecek adayların tercih edeceği bölümlerle alakası olmayan derslerden soru çözme zorunluluğunun olmaması da uygulamadaki sınav sisteminin artısıdır.

Uygulanan sistemde ilk sınav, Yükseköğretime Geçiş Sınavı ya da kısaca YGS, ikinci sınav ise Lisans Yerleştirme Sınavı ya da kısaca LYS’ dir.

YGS’de en az bir puan türünde 140 ve üzeri puan alamayan adayların yerleştirme puanı (Y-YGS) ÖSYM tarafından hesaplanmamakta; sınavsız geçiş hakkı olanlar hariç, bu adayların bir yükseköğretim programını tercih etme ve LYS’lere girme hakları bulunmamaktadır. Adayların LYS’ye girmeye hak kazanabilmeleri için YGS’de 180 ve üzeri puan almaları gerekmektedir. 180 ve üzeri puan alamayan adaylar, sadece meslek yüksekokulları ile açık öğretim ön lisans programlarını tercih edebileceklerdir. 180 ve üzeri puan alanlar ise, hem meslek yüksekokulları ile açık öğretim ön lisans programlarını hem de YGS puanı ile öğrenci alan lisans programlarını tercih edebileceklerdir. Özel yetenek sınavıyla öğrenci alan yükseköğretim programlarına başvurabilmek için de YGS puanlarından en az birinin 140 ve üzeri olması gerekmektedir.

LYS’ye girebilmek için YGS puan türlerinden en az birinden 180 puan barajının aşılması gereklidir. YGS’den barajı geçen adaylar, YGS’ den aldıkları puanın % 40’ının ve LYS’ den aldıkları puanların birlikte hesaplanmasıyla, LYS puanı ile öğrenci alan lisans programlarını tercih edebileceklerdir. YGS puanının LYS’ye en fazla %40’lık etkisi azımsanmayacak kadar değerlidir. Bu yüzden

YGS'nin sadece bir baraj sınavı niteliğinde olmadığını, lisans eğitimine devam edecek adaylar için ciddi önem taşıyan bir sınav haline geldiğini söyleyebiliriz.

Yükseköğretime Geçiş Sınavı; tek oturumda gerçekleştirilmekte ve 160 soru sorulmaktadır. Sınav süresi 160 dakikadır. YGS' de ortak müfredata dayalı Türkçe Testi, Sosyal Bilimler Testi, Temel Matematik Testi ve Fen Bilimleri Testi yer almaktadır. Adaylar, Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) öğretim programlarından (müfredat) sorumludur. YGS'de uygulanacak testler ve kapsamaları aşağıdaki tablo'da gösterilmiştir. (ÖSYS, 2014)

Tablo 3.1. YGS Test ve Kapsamları

YGS'deki Testler ve Kapsamları		
Test	Testin Kapsamı	Soru Sayısı
Türkçe Testi	Türkçeyi kullanma gücü ile ilgili sorular	40
Sosyal Bilimler Testi	Sosyal bilimlerdeki temel kavram ve ilkelerle düşünmeye dayalı sorular	
	Tarih	15
	Coğrafya	12
	Felsefe	8
	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi (veya ilave Felsefe soruları)	5
Temel Matematik Testi	Matematiksel ilişkilerden yararlanma gücü ile ilgili sorular	40
Fen Bilimleri Testi	Fen bilimlerindeki temel kavram ve ilkelerle düşünmeye dayalı sorular	
	Fizik	14
	Kimya	13
	Biyoloji	13

Kaynak: 2014 Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sistemi (ÖSYS) Kılavuzu

YGS sınavına giren adayın sınav sonuçları; YGS-1, YGS-2, YGS-3, YGS-4, YGS-5, YGS-6 olmak üzere 6 farklı puan olarak açıklanmaktadır. YGS-1, YGS-2 puan türleri Sayısal (MF) alanı, YGS-3, YGS-4 puan türleri Sözel (TS) alanı, YGS-5, YGS-6 puan türleri Eşit Ağırlık (EA) alanı temsil etmektedir.

Tablo 3.2. Puan Türlerine Göre Testlerin Ağırlıkları

YGS Puan Türleri				
	Testlerin Ağırlıkları (%)			
Puan türü	Türkçe	Sosyal Bilimler	Temel Matematik	Fen Bilimleri
YGS-1	20	10	40	30
YGS-2	20	10	30	40
YGS-3	40	30	20	10
YGS-4	30	40	20	10
YGS-5	37	20	33	10
YGS-6	33	10	37	20

Kaynak: 2014 Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sistemi (ÖSYS) Kılavuzu

“7. Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Kurumlarından Meslek Yüksekokulları İle Açık Öğretim Ön Lisans Programlarına Sınavsız Geçiş maddesinde açıklanan esaslara göre, meslek yüksekokulları ve açık öğretim ön lisans programlarına sınavsız geçiş hakkı olan adaylar hariç, ÖSYM tarafından merkezî yerleştirme yapılan programlar ile özel yetenek sınavı ile öğrenci alan programlara girmek isteyen tüm adayların YGS'ye girmeleri zorunludur. Sınavsız geçiş hakkı bulunan adaylardan, sınavsız geçiş hakkının bulunduğu ön lisans programları hariç diğer programları (lisans programları veya alanları dışındaki ön lisans programları) tercih etmek isteyenlerin, YGS'ye girmeleri zorunludur. Kılavuzun 7. maddesinde açıklanan esaslara göre, meslek yüksekokulları ve açık öğretim ön lisans programlarına sınavsız geçiş hakkı olan adaylardan bu hakları ile yerleşmek isteyenlerin YGS'ye girme zorunluluğu yoktur. TÜBİTAK'ın katıldığı Uluslararası Bilim Olimpiyatlarında altın, gümüş, bronz madalya alanlar ile Uluslararası ISEF Proje Yarışması ve AB Genç Bilim Adamları Yarışmasına katılarak birincilik, ikincilik, üçüncülük ödülü alan adaylar, isterlerse kendi alanlarındaki istedikleri yükseköğretim programlarına (burslu programlar hariç) sınavsız olarak kontenjan dışında ÖSYM tarafından yerleştirildiklerinden bu adayların da YGS'ye girme zorunluluğu yoktur. Ancak, bu adayların 2014-ÖSYS'ye süresi içinde başvurmuş olmaları gerekmektedir.” 2014 ÖSYS kılavuzunun 7.maddesinde belirtildiği üzere mesleki ve teknik ortaöğretim kurumu mezunlarının sınavsız yerleşebilecekleri ön lisans programları mevcuttur ve kendi

bölümlerinden tercih yapacak olan adayların YGS'ye girme zorunluluğu olmadan meslek yüksek okulları ile açık öğretim ön lisans bölümlerine yerleşme imkanları bulunmaktadır.

Türkiye'de yükseköğretime geçmek isteyen adaylar, istedikleri programlara yerleşebilmek için yoğun bir çalışma temposu içine girmekte, eğitim başarısını ölçen Yükseköğretime Geçiş Sınavında hazırbulunuşluk düzeylerini ve yorum kabiliyetlerini maksimum düzeyde zorlayarak alabilecekleri en yüksek puanları almayı hedeflemektedirler.

Yoğun tempoda çalışan adayların kitlesel eğitim başarısını ölçmek için, eğitim kurumlarının, ilçelerin, illerin, bölgelerin YGS-LYS puanları ya da yükseköğretime yerleştirilen öğrenci sayıları kullanılmaktadır. Buna göre Aydın ilinin 2012 ve 2013 yıllarında yapılan YGS sonuçları ile Türkiye'deki il sıralaması aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 3.3. Aydın İli 2012 Ve 2013 Ösys Sınav İstatistikleri

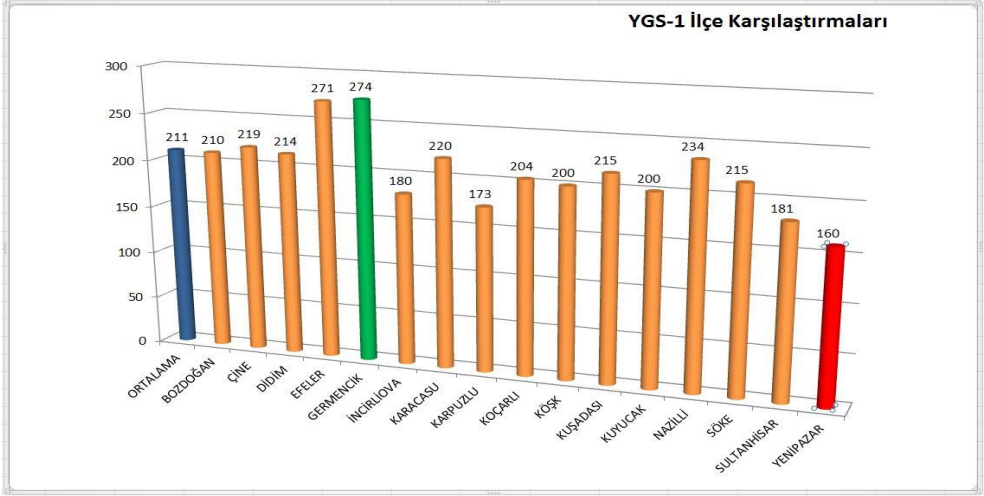
YILLAR	YGS GİREN ÖĞRENCİ SAYISI	LYS GİREN ÖĞRENCİ SAYISI	YÜKSEKÖĞRETİM OKUMAYA HAK KAZANAN ÖĞRENCİ SAYISI	YGS İL SIRALAMASI
2011-2012	8929	5738	5243	5
2012-2013	8813	5549	5335	4
2013-2014	9978	6328	5953	Açıklanmadı

Kaynak: Aydın İl Milli Eğitim Müdürlüğü 2015-2019 Stratejik Planı

2013 / 2014 eğitim öğretim yılında, 2011 / 2012 eğitim öğretim yılına göre YGS'ye giren öğrenci sayısı %11.74 oranında, LYS giren öğrenci sayısı ise %10.28 oranında artmıştır. Yükseköğretim okumaya hak kazanan öğrencilerin 2013 / 2014 eğitim öğretim yılındaki oranı %59.66 dır. 2012 YGS sınav sonucuna göre Türkiye'deki en başarılı iller sıralamasında 5. olan Aydın, 2013 YGS'de başarısını arttırarak 4. başarılı il olmuştur. 2014 yılında ÖSYM tarafından alınan kararla YGS istatistikleri açıklanmamıştır.

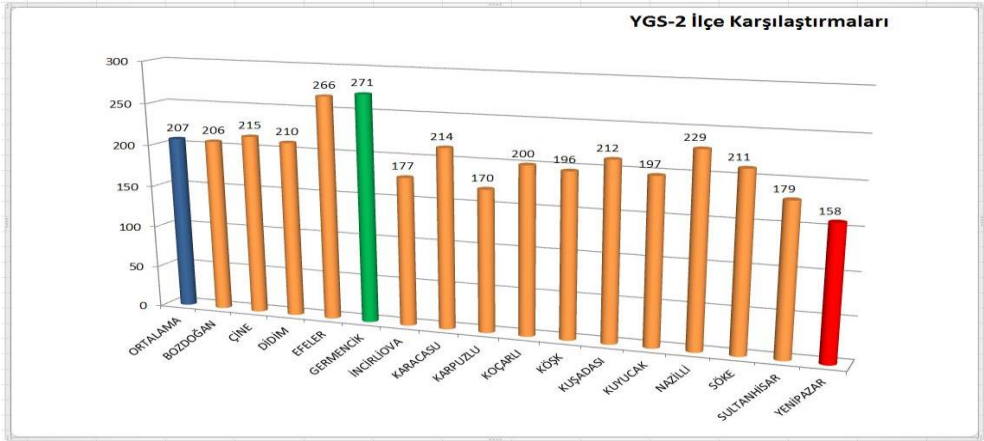
Aydın ilindeki genel liselerin 2014 YGS başarısının 6 puan türüne göre ilçelere dağılımı aşağıdaki grafiklerde incelenmektedir.

Grafik 3.1. YGS-1 İlçe Karşılaştırması

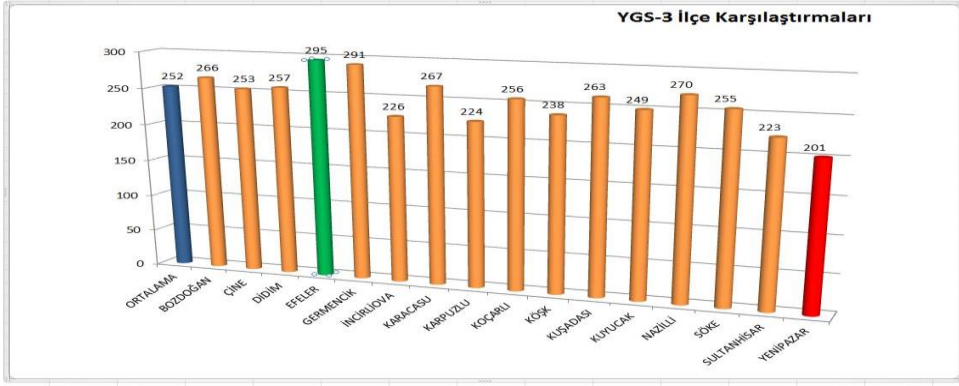
Kaynak: Aydın İl Milli Eğitim Müdürlüğü 2015-2019 Stratejik Planı

Grafik 3.2. YGS-2 İlçe Karşılaştırması

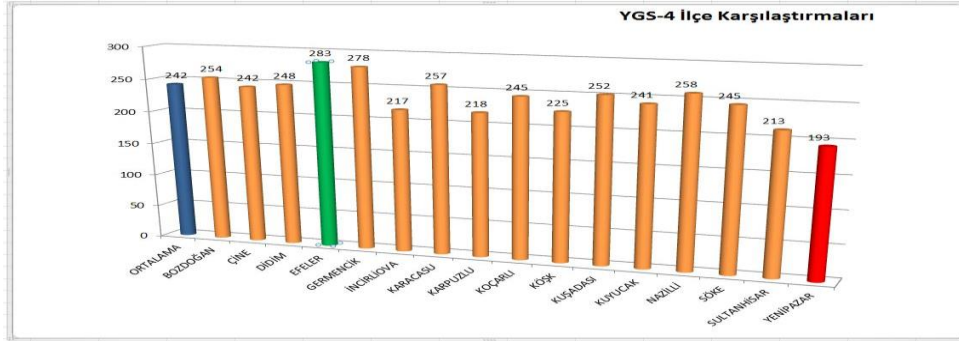
Kaynak: Aydın İl Milli Eğitim Müdürlüğü 2015-2019 Stratejik Planı

Grafik 3.3. YGS-3 İlçe Karşılaştırması

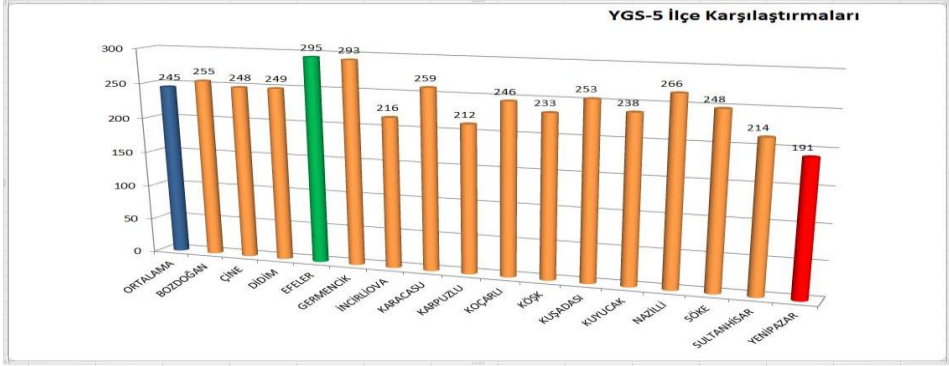
Kaynak: Aydın İl Milli Eğitim Müdürlüğü 2015-2019 Stratejik Planı

Grafik 3.4. YGS-4 İlçe Karşılaştırması

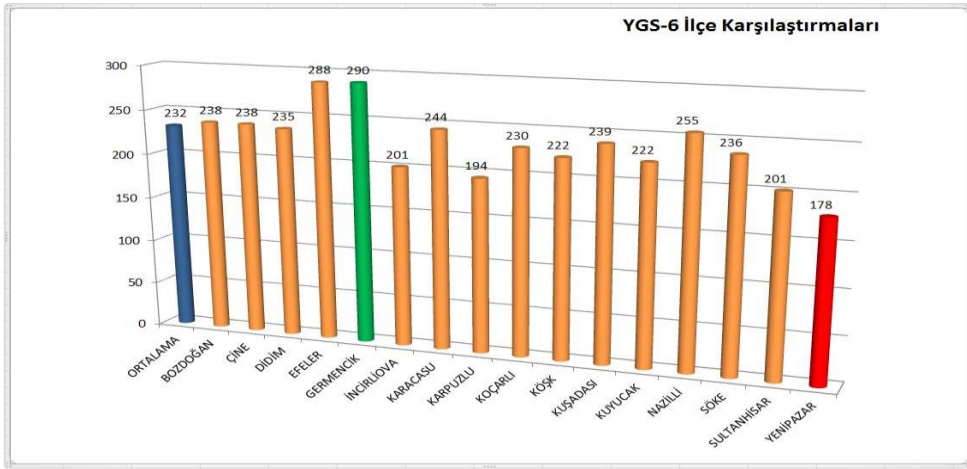
Kaynak: Aydın İl Milli Eğitim Müdürlüğü 2015-2019 Stratejik Planı

Grafik 3.5. YGS-5 İlçe Karşılaştırması

Kaynak: Aydın İl Milli Eğitim Müdürlüğü 2015-2019 Stratejik Planı

Grafik 3.6. YGS-6 İlçe Karşılaştırmaları

Kaynak: Aydın İl Milli Eğitim Müdürlüğü 2015-2019 Stratejik Planı

Grafiklerde görüldüğü üzere genel liseler arasındaki 6 puan türünde Nazilli ilçesi Aydın ilinin en başarılı 3. ilçesi olmuştur. Bu bağlamda Aydın ilinin Türkiye sıralamasındaki başarısında Nazilli ilçesinin katkısı önemlidir.

2014 YGS sınavında öğrencilerinin başarısı dikkat çeken Nazilli ilçesinin il içindeki durumu Tablo 3.4’de sunulmuştur.

Tablo 3.4. 2013/2014 Eğitim Öğretim Yılı Aydın İli Ortaöğretim Verileri

	Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı	Derslik Sayısı	BT Sınıf Sayısı
AYDIN	112	49252	3980	1973	123
NAZİLLİ	19	8729	736	331	16

Kaynak: 2013/2014 Eğitim Öğretim Yılı Aydın İl Milli Eğitim Müdürlüğü İstatistik Kitabı

Öğrenci ve öğretmen sayısı dikkate alındığında Nazilli ilçesinin; ildeki öğrencilerin %17.72'sine ve ildeki öğretmenlerin %18.49'una sahip olduğu görülmektedir. Okul sayısı, derslik sayısı ve Bilişim Teknolojileri (BT) sınıf sayısı dikkate alındığında ise Nazilli ilçesinin; ildeki okulların %16.96'sına, ildeki dersliklerin %16.77'sine, ildeki BT sınıflarının %13.00'üne sahip olduğu görülmektedir.

3.2. Veri Seti ve İstatistiksel Analiz

Bu çalışmada regresyon analizi uygulanmıştır. Regresyon analizinde kullanılacak veriler anket çalışması sonucu elde edilmiştir. Bu anket Nazilli'deki liselere uygulanmıştır. Bunun yanı sıra bir sonraki paragrafta ayrıntılı açıklanacağı üzere bazı liseler anket uygulamasının dışında tutulmuştur. Bu liseler dışarıda bırakılmak koşuluyla Nazilli'deki bütün liseler anket uygulamasına konu olduğu için başarının ekonomik belirleyicilerini tespit etme konusunda kapsamlı bir uygulama örneği ortaya çıkmaktadır. 2014 YGS sınavına girecek olan lise son sınıf öğrencilerinin katıldığı anket çalışmasında veri toplamak için bütün sınıflara girilmiş, öğrencilerle yüz yüze görüşülüp, gerekli açıklamalar yapılmıştır. Nazilli ilçesinde anketin uygulanabilmesi için gerekli izinler alınmıştır. EK-1'de Adnan Menderes Üniversitesi Rektörlüğünün, EK-2'de Nazilli İlçe Milli Eğitim Müdürlüğünün izin yazıları mevcuttur.

Nazilli ilçesinde yapılan anketin uygulama alanı Genel Lise, Anadolu Lisesi, Teknik Lise, Anadolu Teknik Lisesi özelliği olan okullardır. Fen Lisesinin 2014 yılında 12.sınıf öğrencisi olmadığından mezun verememiştir. Nazilli Anadolu Öğretmen Lisesi ve Özel Fatih Sultan Anadolu Öğretmen Lisesi'nin eğitim başarısı çok yüksek olduğu için analize dahil edilmemiştir. Aynı şekilde Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Kurumlarının ve İmam Hatip Liselerinin Anadolu Lisesi, Teknik Lise ve Anadolu Teknik Lisesi bölümü dışında okuyan öğrenciler

de analize dahil edilmemiştir. Bunun sebebi, bu öğrencilerin, giriş bölümünde bahsettiğimiz sınavsız geçiş haklarının bulunması ya da liseden sonra yükseköğretime devam etmemeyi tercih etmeleri gibi sebeplerden dolayı sınava katılmamış olmaları ya da YGS puanlarının çok düşük olmasıdır. Tahminlerin sağlıklı gerçekleşebilmesi için en yüksek ve en düşük puan grubuna sahip uçlardaki kurumlar analize dahil edilmemiştir.

Veri Seti

Bu çalışmada Nazilli'deki akademik performansın belirleyicilerini ortaya koymaya çalıştığımızı daha önce vurgulamıştık. Tezin ampirik araştırma kısmını, belirttiğimiz okullarda uygulanan anket çalışması oluşturmaktadır. Regresyon analizine geçmeden önce, ankette elde edilen bazı betimleyici istatistiklere bakmakta yarar vardır.

Anket, okullarda sınıflara girilerek ve öğrencilere gerekli açıklamalar yüz yüze yapılarak doldurtulmuştur. Aşağıdaki tablolarda hem anket uygulanan okullara hem de ankete katılan öğrencilere ilişkin çeşitli betimleyici bilgiler verilmiştir.

Tablo 3.5. Anket Uygulama Alanı Ve Katılımcı Sayısı

Ankete Katılabilecek 12. Sınıftaki Öğrenci Sayısı			Ankete Katılan 12.Sınıftaki Öğrenci Sayısı		
Toplam	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız
1282	557	725	1227	525	702

Kaynak: 2013/2014 Eğitim Öğretim Yılı Aydın İl Milli Eğitim Müdürlüğü İstatistik Kitabı

Anketin uygulama alanına giren 1282 öğrenciden oluşan grubun, %95.70' ine anket uygulanmıştır.

Tablo 3.6. Anketin Uygulandığı Ortaöğretim Kurumları Ve Öğrenci Bilgileri

Okul Adı	Toplam	Erkek	Kız
Nahit Menteşe Kız And. Teknik ve And. Meslek Lisesi	147	0	147
Nazilli 50.Yıl Ticaret Anadolu Meslek Lisesi	37	18	19
Nazilli Anadolu İmam Hatip Lisesi	57	30	27
Nazilli Anadolu Lisesi	148	63	85
Nazilli Anadolu Sağlık Meslek Lisesi	52	11	41
Nazilli Atatürk Anadolu Lisesi	188	91	97
Nazilli Lisesi	202	91	111
Nazilli Mehmet Akif Ersoy Anadolu Lisesi	103	47	56
Nazilli Menderes Anadolu Lisesi	163	66	97
Nazilli Anadolu Teknik ve End. Meslek Lisesi	92	90	2
Özel Fatih Sultan Anadolu Lisesi	93	50	43
Özel Yüzyıl Bezci Anadolu Lisesi	16	6	10
Toplam	1282	557	725

Kaynak: 2013/2014 Eğitim Öğretim Yılı Aydın İl Milli Eğitim Müdürlüğü İstatistik Kitabı

Anketin uygulandığı kurumlardaki öğrenci sayıları cinsiyetlerine göre yukarıdaki tabloda belirtilmiştir.

Tablo 3.7. Ankete Katılan Öğrencilerin Puan Türleri Ve Cinsiyet Dağılımı

Program	KIZ		Erkek		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
MF	266	37.892	212	40.381	478	38.957
TS	127	18.091	120	22.857	247	20.131
TM	274	39.032	172	32.762	446	36.349
Y.DİL	35	4.985	21	4.000	56	4.563
Toplam	702	100.00	525	100.00	1227	100.00

Kaynak: 2013/2014 Eğitim Öğretim Yılı Aydın İl Milli Eğitim Müdürlüğü İstatistik Kitabı

2013-2014 eğitim-öğretim yılı itibariyle Nazilli ilçesi içinde anket uygulanan 1227 lise son sınıf öğrencisinin 525'i (%42.78) erkek ve 692'si (%57.22) kızdır. Kız öğrencilerin 127'si (%18.091) sözel bölüm öğrencisi, 266'sı (%37.892) sayısal bölüm öğrencisi, 274'ü (%39.032) eşit ağırlık bölüm öğrencisidir. Erkeklerin 120'si (%22.857) sözel bölüm, 212'si (%40.381) sayısal bölüm ve 172'si (%32.762) eşit ağırlık bölüm öğrencisidir. Tüm öğrencilerin 247'si (%20.131) sözel bölüm öğrencisi, 478'i (%38.957) sayısal bölüm öğrencisi, 446'sı (%36.349) eşit ağırlık bölüm öğrencisidir.

Ankete katılan öğrencilerin YGS' ye ait genel bilgileri aşağıdaki tabloda belirtilmiştir.

Tablo 3.8. Sınava Ait Genel Bilgiler

Anketin Ortalaması	Anketin Medyanı	Anketin Maksimum Puanı	Anketin Minimum Puanı	Anketin Gözlem Sayısı
256.69	250	448	115	1227

Kaynak: Anket verileri

Ankete 1227 öğrenci katılmıştır. Ankete katılan öğrencilerin YGS Puan ortalaması 256.698'dir. YGS puanının medyanı 250'dir. Ankette maksimum alınan puan 448, minimum alınan puan 115'dir.

Anketin uygulandığı öğrencilerin cinsiyetlerine göre yaş dağılımı aşağıdaki tabloda belirtilmiştir.

Tablo3.9. Ankete Katılan Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Yaş Dağılımı

	16	17	18	19	20	Diğer
Kız	3	205	461	29	4	0
Erkek	0	122	344	46	10	3
Toplam	3	327	805	75	14	0

Kaynak: Anket verileri

Ankete katılan öğrencilerin 3'ü (%0.24) 16 yaşında, 327'si (%26.66) 17 yaşında, 805'i (%65.61) 18 yaşında, 75'i (%16.11) 19 yaşında, 14'ü (%1.14) 20 yaşında ve 3'ü de (%0.24) bu yaşlardan farklı bir yaşa sahip olan öğrencilerdir.

Kız öğrenciler 16 yaşın tamamını, erkekler diğer yaş aralığının tamamını oluşturmaktadırlar. Yaşlar incelendiğinde kız öğrencilerin 205'i (%62.70) erkek öğrencilerin 122'si (%37.30) 17 yaşındadır. Kız öğrencilerin 461'i (%57.27) erkek öğrencilerin 344'ü (%42.73) 18 yaşındadır. Kız öğrencilerin 29'u (%38.66) erkek öğrencilerin 46'sı (%61.34) 19 yaşındadır. Kız öğrencilerin 4'ü (%28.57) erkek öğrencilerin 10'u (%71.43) 20 yaşındadır.

Tablo 3.10. Ankete Katılan Öğrencilerden Dershaneye Giden Veya Özel Ders Alanların Ortalama Saatleri Ve Dershaneye Ödedikleri Ortalama Miktar

Haftada dershaneye gidilen ortalama saat	Yıllık alınan ortalama özel ders saati	Yıllık dershaneye ödenen ortalama miktar (TL)
11	8.1	1,780

Kaynak: Anket verileri

Ankete katılan öğrencilerin haftalık ortalama 11 saati dershanede geçmekte, özel ders alan öğrencilerin yıl boyunca aldıkları ortalama özel ders saati ortalama 8.1'dir. Dershaneye giden öğrencilerin yıllık ödedikleri ücretin ortalaması ise 1.780 TL'dir.

Tablo 3.11. Ankete Katılan Öğrencilerin Çalışma Odası Durumu Ve Cinsiyete Göre Dağılımı

	Çalışma Odası Olmayan Öğrenciler	Çalışma Odasını Yalnız Kullanan Öğrenciler	Çalışma Odasını 2 Kişi Kullanan Öğrenciler	Çalışma Odasını 3 Kişi Kullanan Öğrenciler	Çalışma Odasını 4 yada daha fazla kişi kullanan Öğrenciler
Kız	48	360	211	51	32
Erkek	80	291	119	18	17
Toplam	128	651	330	69	49

Kaynak: Anket verileri

Ankete katılan kız öğrencilerin 48'i (%6.83) çalışma odası olmayan kız öğrencileri, 360'ı (%51.29) çalışma odasını yalnız kullanan kız öğrencileri, 211'i (%30.07) çalışma odasını 2 kişi kullanan kız öğrencileri, 51'i (%7.26) çalışma odasını 3 kişi kullanan kız öğrencileri, 32'si (%4.55) çalışma odasını 4 ya da daha fazla kişi kullanan kız öğrencileri temsil etmektedir.

Ankete katılan erkek öğrencilerin 80'i (%15.23) çalışma odası olmayan erkek öğrencileri, 291'i (%55.42) çalışma odasını yalnız kullanan erkek öğrencileri, 119'u (%22.66) çalışma odasını 2 kişi kullanan erkek öğrencileri, 18'i

(%3.42) çalışma odasını 3 kişi kullanan erkek öğrencileri, 17'si (%3.23) çalışma odasını 4 ya da daha fazla kişi kullanan erkek öğrencileri temsil etmektedir.

Tüm öğrencilerin 128'i (%10.43) çalışma odası olmayan öğrencileri, 651'i (%53.05) çalışma odasını yalnız kullanan öğrencileri, 330'u (%26.89) çalışma odasını 2 kişi kullanan öğrencileri, 69'u (%5.62) çalışma odasını 3 kişi kullanan öğrencileri, 49'u (%3.99) çalışma odasını 4 ya da daha fazla kişi kullanan öğrencileri temsil etmektedir. Tüm öğrencilerin 128'i (%20.131) sözel bölüm öğrencisi, 478'i (%38.957) sayısal bölüm öğrencisi, 446'sı (%36.349) eşit ağırlık bölüm öğrencisidir.

Tablo 3.12. Öğrencilerin Ortalama Harcamalarına İlişkin TL Cinsinden Veriler

Ulaşım Harcamalarının Ortalama Aylık Tutarı (TL)	Beslenme Harcamalarının Ortalama Aylık Tutarı (TL)	Kitap Kırtasiye Harcamalarının Ortalama Aylık Tutarı (TL)	Okul Harçlığının Ortalama Aylık Tutarı (TL)	Diğer Giderlerinin Ortalama Aylık Tutarı (TL)
73.71	115.44	71.88	129.25	116.13

Kaynak: Anket verileri

Ankete katılan 1227 öğrencinin ulaşım harcadığı aylık ortalama tutar 73.71 TL'dir. Beslenmeye harcadığı ortalama aylık tutar 115.44 TL'dir. Kitap-kırtasiyeye harcadığı ortalama aylık tutar 71.88 TL'dir. Okul harçlığına ortalama aylık 129.25 TL bütçe ayrılmaktadır. Diğer giderlerin ortalama aylık tutarı ise 116.13 TL'dir.

Tablo 3.13. Öğrencilerin Ortalama Dershane Ve Özel Ders Saatlerine İlişkin Veriler

	Dershaneye Giden	Dershaneye Gitmeyen	Özel Ders Alan	Özel Ders Almayan	Dershane + Özel Ders
Kız	536	166	152	550	135
Erkek	404	121	105	420	99
Toplam	940	287	257	970	234

Kaynak: Anket verileri

702 kız öğrencinin 536'sı (%76.35) dershaneye gitmekte, 166'sı (%23.65) gitmemektedir. 152'si (%21.65) özel ders almakta, 550'si (%78.35) almamaktadır. 135 (%19.23) kız öğrenci hem dershaneye gitmekte hem de özel ders almaktadır.

525 erkek öğrencinin 404'ü (%76.95) dershaneye gitmekte, 121'i (%23.05) gitmemektedir. 105'i (%20.00) özel ders almakta, 420'si (%80.00) almamaktadır. 99 (%18.85) erkek öğrenci hem dershaneye gitmekte hem de özel ders almaktadır.

1227 öğrencinin 940'ı (%76.60) dershaneye gitmekte, 287'si (%23.40) gitmemektedir. 257'si (%20.95) özel ders almakta, 970'i (%79.05) almamaktadır. 234 (%19.07) öğrenci hem dershaneye gitmekte hem de özel ders almaktadır.

Tablo 3.14. Öğrencilerin Günlük Ve Haftalık Aktivitelerinin Ortalama Süresi

İnternet ve Sosyal Ağları Haftalık Ortalama Kullanım Saati	Bilgisayarı Haftalık Ortalama Kullanım Saati	Günlük Ortalama Uyuma Saati	Günlük Ortalama Ders Çalışma Saati
10.74	6.55	7.23	2.71

Kaynak: Anket verileri

Ankette katılan öğrencilerin verdikleri cevaplara göre internet ve sosyal ağları haftalık ortalama kullanım süresi 10.74 saat, bilgisayar haftada ortalama kullanım süresi 6.55 saattir. Öğrencilerin günlük uyuma süresi 7.23 saat ve günlük ortalama ders çalışma süresi 2.71 saattir.

Tablo 3.15. Teknoloji Kullanımına İlişkin Veriler

	Evinizde Bilgisayar Var mı?	Tabletiniz Var mı?	Akıllı Cep Telefonunuz Var mı?	Evinizde İnternet Bağlantısı Var mı?	İnternet Ortamında Ders Çalışıyor musunuz?	Sosyal Ağları Kullanıyor musunuz?
Evet	927	331	777	811	651	1059
Hayır	300	896	450	416	576	168

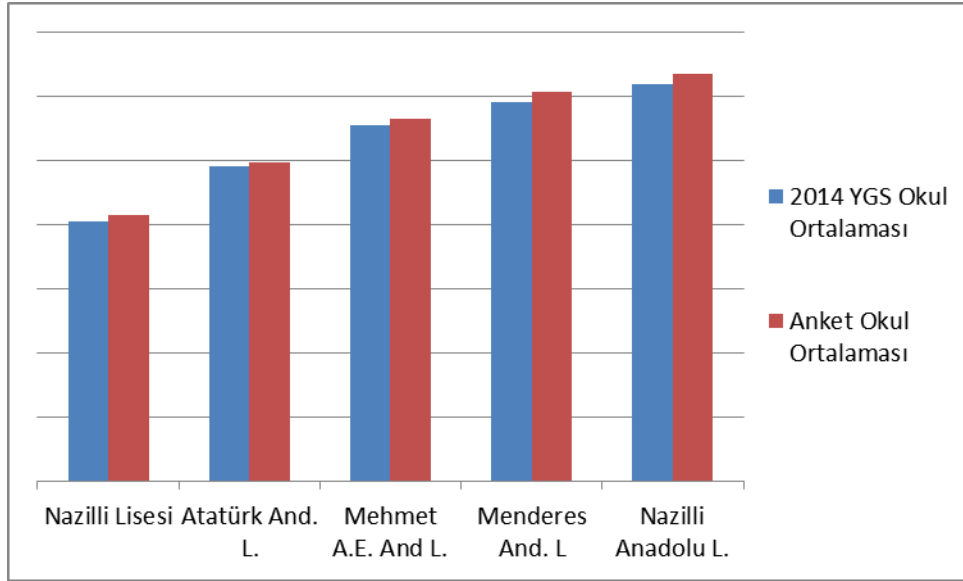
Kaynak: Anket verileri

Ankete katılan öğrencilerin 927' sinin (%75.55) evinde bilgisayar ya da laptop vardır. 300 (%24.45) öğrencinin ise evinde böyle bir imkanı yoktur. Tabletiniz var mı? sorusuna 331 (%26.97) öğrenci evet derken 896 (%73.03) öğrenci hayır cevabı vermiştir. Akıllı cep telefonu olan 777 (%63.33) öğrenciye karşılık akıllı cep telefonu olmayan 450 (%36.67) öğrenci bulunmaktadır.

Evinde internet bağlantısı olan 811 (%66.01) öğrenci vardır. 416 (%33.99) öğrencinin evinde internet bağlantısı yoktur. 651 (%53.05) öğrenci internet ortamında ders çalışırken, 576 (%46.95) öğrenci ders çalışırken internet ortamını kullanmamaktadır. 1059 (%86.31) öğrenci internet ortamında sosyal ağları kullanmaktayken, 168 (%13.69) öğrenci sosyal ağları kullanmamaktadır.

Nazilli İlçe Milli Eğitim Müdürlüğünden alınan bilgilerden oluşan 2014-YGS Okul Ortalaması ile ankete katılan öğrencilerin verdikleri bilgilerden oluşan Anket Okul Ortalaması aşağıdaki grafikte gösterilmiştir.

Grafik 3.7. Meb Ve Anket Verilerine Göre Okul Ortalamalarının Karşılaştırılması

Kaynak: Nazilli İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü 2014 YGS Okul Başarı Sıralaması Ve Uygulanan Anket Verilerinden Toplanan Bilgilere Göre Okul Sıralaması

YGS Okul Ortalaması ve Anket Okul Ortalaması incelendiğinde okul başarı sırasının birbirlerine paralel olduğu gözlenmektedir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Eğitim ve ekonomi alanlarında uzman görüşlerine başvurularak hazırlanan anket (EK-3) 12. sınıfta bitirip yükseköğretime başlayabilecek durumda olan ve önceki bölümlerde açıkladığımız liselerde okuyan öğrencilere uygulanmıştır.

Ankette öğrencinin;

Okuduğu liseye?

12.sınıfta seçmeli derslerini hangi puan türünden seçtiğine?

Yaşına?

Cinsiyetine?

YGS puanlarına?

Anne-babanın medeni durumuna?

Anne-babasının yaşayıp yaşamadığına?

Üvey anne-babası var mı?

Kimin yanında yaşadığına?

Kaç kardeşi olduğuna?

Kaçıncı çocuk olduğuna?

Anne-babasının eğitim durumuna?

Büyük kardeş(ler)inin eğitim durumuna?

Anne-babasının yaşına?

Anne-babasının mesleğine?

Anne-babasının aylık ortalama gelirine?

Okul çıkışı yada part-time çalışıp çalışmadığına?

Evde çalışma odasının olup olmadığına?

Burs yada yardım alıp almadığına?

12.sınıfta dershaneye gidip gitmediğine?

12.sınıfta özel ders alıp almadığına?

Ailesine ait evi olup olmadığına?

Ailesinin kira geliri elde ettiği bir taşınmazının olup olmadığına?

Ailesinin ev kirası verip vermediğine?

Evinde kullandığı bilgisayar / laptop olup olmadığına?

Tablet bilgisayarının olup olmadığına?

Akıllı cep telefonu olup olmadığına?

Evinden internete bağlanıp bağlanamadığına?

İnternet ortamından ders çalışıp çalışmadığına?

İnternet ortamında sosyal ağları kullanıp kullanmadığına?

İnternet ortamını ve sosyal ağları haftada ortalama kaç saat kullandığına?

Bilgisayarı haftada kaç saat kullandığına?

Ulaşım harcamalarının ortalama aylık tutarına?

Beslenme harcamalarının ortalama aylık tutarını?

Kitap-kırtasiye harcamalarının ortalama aylık tutarına?

Okul harçlığı harcamalarının ortalama aylık tutarına?

Diğer giderlerinin ortalama aylık tutarına?

Çalıştığı işten elde ettiği ortalama aylık gelir tutarına?

Burs yada yardımlardan elde ettiği ortalama aylık gelire?

Günde kaç saat uyuduğuna?

Günde kaç saat ders çalıştığına?

12.sınıfta kaç saat özel ders aldığına?

Evinde çalışma odasını kaç kişi kullandığına?

12.sınıfta kaç saat dershaneye gittiğine?

12.sınıfta yıl boyunca aldığı özel derslerin toplamına?

12.sınıfta dershaneye yıllık ne kadar harcama yaptığına?

Ailesinin ödediği ev kirasının ortalama aylık tutarına?

Ailesinin ekonomik durumunun iyi olmasının eğitim başarısını olumlu etkileyip etkilemediğine?

Eğitimde, teknoloji kullanımının başarısını olumlu etkileyip etkilemediğine?

Fatih projesi kapsamında dağıtılan tabletlerin, eğitim başarısını arttırıp arttırmadığına?

Lisans eğitimine devam etmesinin önemli olup olmadığına?

dair bilgi içeren 52 soru mevcuttur. Analizde kullanılacak öğrenci başarısını ölçen YGS puanları ÖSYM ve MEB tarafından açıklanmamıştır. Bu yüzden öğrenci başarısını ölçen YGS puanları anket aracılığıyla toplanmıştır.

3.4. Model

Hayatımızın birçok alanında herhangi bir problemi tek bir değişkenle açıklamak çoğu zaman mümkün değildir. Birden fazla değişken birleşip bir değişkeni etkileyebildikleri gibi, kendi aralarında da birbirlerinden etkilenebilmektedirler. Birden çok bağımsız değişkenli analize Çoklu Regresyon Analizi denmektedir. Basit regresyon analizinde bağımlı değişken Y ile gösterilirken, bağımsız değişken X ile gösterilmekteydi. Çoklu regresyon analizinde de bağımlı değişken Y ile fakat bağımsız değişkenler $X_1, X_2, \dots, X_t$ ile gösterilmektedir.

Long' a göre, doğrusal regresyon modeli, uygulamalı çalışmalarda yaygın olarak kullanılmaktadır. Bu model, bağımsız değişkenlerin ölçümüne dair herhangi bir öngörü barındırmamaktadır. Bu bağlamda, bağımsız değişkenler çift değer alabileceği gibi, sürekli, nominal yada ordinal de olabilirler. Buna karşılık, doğrusal regresyon modeli bağımlı değişkenin sürekli olmasını gerektirir. (Özer ve Demir, 2010: 264-265)

“Bağımlı değişkendeki değişmelerin birden fazla bağımsız değişken tarafından açıklandığı regresyon modelleri çoklu regresyon modelleridir. Başka bir deyişle çoklu regresyon modelinde ikiden fazla değişken yer almaktadır. İlişki doğrusal kabul ediliyorsa çoklu doğrusal regresyon modeli, ilişki doğrusal kabul edilmiyorsa doğrusal olmayan çoklu regresyon modellerinden söz edilir.” (Güriş, 2011 :164)

Sabit bir zaman kesitinde yani belirli bir zamanda diğer birimlere göre değişimi işaret eden serilere kesit veri ya da yatay kesit verisi denir. Bu tür serilerde zamandan bağımsız çalışıldığı için sıralama istenildiği gibi yapılabilir.

Regresyon modellerinde bulunması gerekebilen ve niteliksel özelliklerindeki farklılaşmaları yansıtan bazı değişkenler için çoğunlukla nicel ifadeler bulunmamaktadır. Böyle durumlarda bu özellikteki değişkenleri, niteliksel bir değişimin olup olmadığına göre, 1 ya da 0 gibi nicel ifadelerle belirtmek mümkündür. Niteliksel özelliğin değiştiği durumlarda değişken 1 değerini, değişikliğinin olmadığı durumlarda da 0 değerini alabilmektedir. 1 ve 0 gibi sayısal değerler alabilen ve niteliksel değişimleri gösteren değişkenlere kukla değişken denmektedir (Uygur, 2001: 105-107)

Ölçülemeyen, nicel değerler alamayan bazı değişkenlerin modellerde yer almasına ihtiyaç duyulabilir. Bu değişkenler kukla değişken adını almaktadır. Aynı zamanda gölge değişken, yapay değişken ya da dummy değişken olarak da isimlendirilebilmektedir. (Güriş,2011: 357)

Regresyon problemlerinde bağımlı değişken sadece (anne geliri, baba geliri, ders çalışma saati, dershaneye yapılan yıllık harcama, dershanede geçirilen saat gibi) iyi betimlenerek sayısallaştırılabilen değişkenlerden değil, (okul, cinsiyet, puan türü, babanın eğitim düzeyi, interneti kullanma, dershaneye gitme, anne-baba mesleği gibi) aslında nitel olan değişkenlerden de çokça etkilenir.

Nitel değişkenler bağımlı değişkeni etkileyip değiştirebilmektedir, bu durumda nitel değişkenler açıklayıcı değişkenler arasına katılmalıdır. Bu tür nitel değişkenler genellikle, bay-bayan, dershaneye gidiyor-dershaneye gitmiyor gibi, bir özelliğin, bir niteliğin var olmasını veya var olmamasını gösterdiklerinden, bu nitelikleri sayısallaştırmanın bir yolu, 1 veya 0 değerlerini alan suni değişkenler oluşturmaktır. 1 özelliğin var olduğunu, 0 özelliğin yok olduğunu gösterebilir. Sözelimi, 1 bir kimsenin bay olduğunu, 0 kadın olduğunu; ya da 1 bir kimsenin dershaneye gidiyor olduğunu, 0 gitmediğini gösterebilir. Bu şekilde 1-0 değerlerini alan değişkenlere kukla(gölge) değişkenler denir. Kukla değişkenler regresyon modellerinde tıpkı nicel değişkenler gibi kolaylıkla kullanılabilirler. Bir regresyon modelinin bütün açıklayıcı değişkenleri kukla ya da nitel değişken olabilir. Bu şekildeki regresyon modellerine varyans çözümlemesi modelleri denir. (Gujarati, 2006: 499)

Model tahmin edildikten sonra tahminin güvenilirliğinin ölçülmesi gereklidir. Üstünde durulan olayın, model tarafından ne kadarının açıklandığının belirlenmesi gerekir. t, F ve R^2 tahminleriyle modelin güvenilirliği ölçülmeye çalışılmıştır. Çoklu regresyon modelinde her parametrenin tek tek anlamlılık testi t testi ile ölçülür. Çoklu regresyonda, regresyon sabiti dışındaki bütün parametrelerin anlamlı olup olmadığını, yani açıklayıcı değişkenlerin açıklanan değişken üzerinde anlamlı olup olmadıklarını öğrenmek için F testi uygulanmaktadır. R^2 , birden fazla bağımsız değişkenli regresyon modellerinde, bağımlı değişkende meydana gelen değişmelerin, modeldeki bağımsız değişkenler tarafından açıklanabilen oranını verir. Başka bir deyişle bağımsız değişkenlerin, bağımlı değişkeni açıklayabilme oranıdır. (Tarı, 2010: 75,78,81)

Modellerde yer alan bağımsız değişkenler nicel ve nitel olmak üzere iki gruptur. Çalışmamızda nicel değişken olarak öğrencinin annesinin aylık ortalama geliri, öğrencinin babasının aylık ortalama geliri, öğrencinin internet ortamı ve sosyal ağları haftada ortalama kaç saat kullandığı, öğrencinin bilgisayarını haftada ortalama kaç saat kullandığı, ulaşım harcamalarının, beslenme harcamalarının, kitap-kırtasiye harcamalarının, okul harçlığının, diğer giderlerinin ortalama aylık tutarı, öğrencinin çalıştığı işten elde ettiği ve burs ya da yardımlardan elde ettiği ortalama aylık geliri, öğrencinin günde kaç saat uyuduğu, günde kaç saat ders çalıştığı, lise son sınıfta kaç saat özel ders aldığı, evinde çalışma odasını kaç kişi kullandığı, lise son sınıfta haftada kaç saat dershaneye gittiği, lise son sınıfta yıl boyunca aldığı özel derslerin toplamı, lise son sınıfta dershaneye yıllık ne kadar harcama yaptığı, ailesinin ödediği ortalama ev kirası alınmıştır.

Buna karşılık, öğrencinin dershaneye gidip gitmemesi, okuduğu lise, öğrencinin puan türü, öğrencinin çalışma odasının bulunup bulunmaması, barınma yeri, yaşı, cinsiyeti, anne-babanın medeni durumu, anne-babanın yaşayıp yaşamadığı, anne-babanın üvey olup olmadığı, kardeş sayısı, kaçınıcı çocuk olduğu, anne-babanın eğitim durumu, büyük kardeşlerinin eğitim durumu, anne-baba yaşı, anne-baba mesleği, bir işte çalışıp çalışmadığı, burs ya da yardım alıp almadığı, lise son sınıfta özel ders alıp almadığı, ailesine ait evi olup olmadığı, ailesine ait taşınmazlardan kira geliri olup olmadığı, ailesinin ev kirası verip vermediği, evinde kullandığı masaüstü / dizüstü bilgisayar olup olmadığı, tablet bilgisayarının olup olmadığı, akıllı cep telefonu olup olmadığı, evinde internet olup olmadığı, internet ortamından ders çalışıp çalışmadığı, internet ortamında sosyal ağları kullanıp kullanmadığı, modelde yer alan nitel değişkenleri teşkil

etmektedir.

Bahsi geçen bağımlı ve bağımsız değişkenler, modelde aşağıdaki kısaltmalarla tanımlanmıştır.

Bağımlı değişken;

YGSpuan: Öğrencinin YGS sınavından aldığı başarı puanıdır.

Bağımsız değişkenler;

S4E: Üvey anneniz var mı ? (E harfi evet kuklasıdır.)

S5E: Üvey babanız var mı ? (E harfi evet kuklasıdır.)

S3E: Babanız yaşıyor mu ?(E harfi evet kuklasıdır.)

S7A: Kaç kardeşiniz ? (A harfi 1 kardeş kuklasıdır.)

S8A: Siz kaçınıcı çocuksunuz ? (A harfi 1.çocuk kuklasıdır.)

S9D: Anne eğitim durumu ? (D harfi Lise kuklasıdır.)

S9E: Anne eğitim durumu ? (E harfi Lisans kuklasıdır.)

S9G: Anne eğitim durumu ? (G harfi Doktora kuklasıdır.)

S10D: Baba eğitim durumu ? (D harfli Lise kuklasıdır.)

S10E: Baba eğitim durumu ? (E harfli Lisans kuklasıdır.)

S10F: Baba eğitim durumu ? (F harfli Y.lisans kuklasıdır.)

S11-1E: 1.büyük kardeşinizin eğitim durumu ? (E harfi Lisans kuklasıdır.)

S14-8: Anne mesleği ? (8 rakamı öğretmen kuklasıdır.)

S15-7: Baba mesleği ? (7 rakamı öğretmen kuklasıdır.)

S16: Annenizin aylık gelirini ?

S17: Babanızın aylık gelirini ?

S19E: Evde çalışma odanız var mı ? (E harfi evet kuklasıdır.)

S21E: Dershaneye gidiyor musunuz? (E harfi evet kuklasıdır.)

S31E: İnternet ortamında sosyal ağları kullanıyor musunuz? (E harfi evet kuklasıdır.)

S32: İnterneti ve sosyal ağları haftada kaç saat kullanıyorsunuz?

S33: Bilgisayarı haftada ortalama kaç saat kullanıyorsunuz?

S37: Okul harçlığınızın ortalama aylık tutarı ?

S40: Burs yada yardımlardan elde ettiğiniz ortalama aylık gelir ?

S41: Günde kaç saat uyuyorsunuz ?

S42: Günde kaç saat ders çalışıyorsunuz ?

S43: Lise son sınıfta haftada kaç saat özel ders alıyorsunuz ?

S44: Evinizde çalışma odanızı kaç kişi kullanıyorsunuz?

S47: 12. Sınıfta dershaneye yıllık ne kadar harcama yaptınız?

CINSA: Cinsiyet (Kız öğrenci kuklasıdır.)

Tablo 3.16. Çoklu Regresyon Analizine İlişkin Veriler **Bağımlı Değişken:**
YGSpuan

Değişkenler	Katsayı	t-ist
C (Sabit)	200.4063	14.32991
Annenin Eğitimi Lisans Düzeyinde	17.84140**	2.285269
Annenin Eğitimi Lise Düzeyinde	7.745561*	1.812687
Annenin Eğitimi Doktora Düzeyinde	32.23059***	3.441100
Babanın Eğitimi Lisans Düzeyinde	16.61741***	2.866319
Babanın Eğitimi Y.Lisans Düzeyinde	22.79655***	3.048766
Babanın Eğitimi Lise Düzeyinde	9.615274***	2.579357
Annenin Aylık Ortalama Geliri	0.004887*	1.844727
Babanın Aylık Ortalama Geliri	0.004771***	2.947867
12.Sınıfta Dershaneye Gidenler	52.02724***	9.021994
İnternet Ortamında Sosyal Ağları Kullananlar	-4.052974	-0.930339
Okul Harçlığının Ortalama Aylık Tutarı	0.032442**	2.095639
Günde Ders Çalışmaya Ayrılan Süre	4.352623***	4.380942
Bilgisayarı Haftada Ortalama Kullanım Süresi	-0.380371*	-1.728746
İnternet ortamını ve Sosyal Ağları Haftalık Ortalama Kullanım Süresi	-0.832450***	-4.340480
Burs Yada Yardımlardan Elde Ettiğiniz Ortalama Aylık Gelir	0.105363***	3.264496
Ailenin Birinci Çocuğu	4.214790	1.183858
Baba Mesleğinin Öğretmen Olması	5.136010	0.551923
12.Sınıfta Dershaneye Yapılan Harcama Tutarı	-0.003407	-1.582711
Babasının yaşıyor olması	-5.348600	-0.591908
Evindeki çalışma odasını kullandığı kişi sayısı	-0.765149	-0.453236
12.Sınıfta haftada Aldığı Özel Ders Süresi	-1.019293	-1.064068
Günlük Uyuma süresi	-0.638059	-0.688368
Ailede Tek Çocuk Olma	-1.092537	-0.182686
Kendinden Büyük Birinci Kardeşin Eğitim Düzeyinin Lisans Olması	5.280912	1.356522
Üvey Anneye Sahip Olma	0.864269	0.065314
Üvey Babaya Sahip Olma	-9.867758	-1.007333
Evde Çalışma Odasının Var Olması	5.797644	1.379282
Anne Mesleğinin Öğretmen Olması	-6.872063	-0.673154
Cinsiyetin Kadın Olması	-4.074185	-1.281616
Adjusted R-squared		0.316082
F-statistic		19.88708
Prob(F-statistic)		0.000000
S.D. dependent var		59.95923

***p<0.01, **p<0.05, *p<0.10

Eviews programı kullanılarak, nicel ve nicel olmayan bağımsız değişkenlerden oluşan çoklu regresyon analizi sonucunda yukarıdaki tablo elde edilmiştir. Nicel olarak ifade edilemeyen kukla değişkenler önemli sayıda analizde yer almıştır. Zaman serisinden bağımsız, yatay kesit kullanılmıştır. Değişken sayısının çok olmasından dolayı çalışmada çoklu regresyon analizi yapılmıştır.

Tabloda katsayı sütunundaki yıldızlı ifadeler, yapılan analiz sonuçlarının istatistiksel olarak anlamlı olduğunu göstermektedir. Başka bir deyişle öğrencinin eğitim başarısını etkilemektedir. Faktörlerin katsayısı pozitifse başarıyı olumlu etkilemekte, katsayı negatif ise başarıyı olumsuz etkilemektedir.

Annenin aylık ortalama geliri arttıkça öğrencinin eğitim başarısı da artmaktadır. Bu yüzden annenin çalışıyor olması, yani gelirin olması önemlidir.

Annenin eğitim düzeyinin yükselmesi, lise, lisans ve doktora mezunu olması, öğrencinin eğitim başarısını yükseltmektedir. Eğitim düzeyi yüksek annelerin çocuklarının, okuma yazma bilmeyen, ilkokul, ortaokul mezunu annelerin çocuklarına göre eğitim başarısının arttığı görülmektedir.

Babanın aylık ortalama geliri arttıkça öğrencinin başarısı yükselmektedir.

Babanın eğitim düzeyinin yükselmesi, lise, lisans ve yüksek lisans mezunu olması, öğrencinin eğitim başarısını arttırmaktadır. Eğitim düzeyi yüksek babaların çocuklarının, okuma yazma bilmeyen, ilkokul, ortaokul mezunu babaların çocuklarına göre eğitim başarısının daha yüksek olduğu görülmektedir.

Öğrencinin dershaneye gitmesinin, eğitim başarısının artmasında etkili olduğu tespit edilmiştir. Dershaneye giden öğrencilerin eğitim başarısı, gitmeyen öğrencilere göre daha yüksek bulunmuştur.

Öğrencinin günlük kaç saat ders çalıştığı araştırıldığında, çalışılan ders saati süresiyle öğrenci başarısı pozitif yönde anlamlı çıkmaktadır. Evdeki ders çalışma süresi arttırça, öğrencinin eğitim başarısı da artmaktadır.

Burs ya da yardım almayı hak eden öğrencilerin YGS başarısı, almayan öğrencilere göre daha yüksektir.

Okul harçlığının ortalama aylık tutarı da, eğitim başarısını etkileyen faktörler arasındadır.

Bilgisayar kullanım süresi, eğitim başarısına olumsuz yönde etki etmektedir. Bilgisayarı daha çok kullanan öğrencilerin daha başarısız olduğu tespit edilmiştir.

İnternet ve sosyal ağları kullanım süresi de YGS puanına olumsuz etki yapmaktadır. Öğrencilerin internet ve sosyal ağlarda geçirdikleri süreyle eğitim başarıları arasında ters orantı bulunmaktadır.

Çoklu regresyonda, regresyon sabiti dışındaki bütün parametrelerin anlamlı olup olmadığını öğrenmek için F testi uygulanmaktadır.

$\text{Prob}(F\text{-statistic}) = 0.000$ olduğu için F testi anlamlıdır.

R^2 , birden fazla bağımsız değişkenli regresyon modellerinde, bağımlı değişkende meydana gelen değişmelerin, modeldeki bağımsız değişkenler tarafından açıklanabilen oranını verir.

Analizin Adjusted R-squared (R^2) değeri 0.316082'dir. Yani bağımsız değişkenlerdeki değişmeler bağımlı değişkendeki değişmelerin %31.60'ını açıklayabilmektedir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Eğitim ve eğitim başarı sı kavramlarını inceleyerek başladığımız çalışmamızda eğitimde başarıyı etkileyen mikro ekonomik faktörler araştırılmıştır. Başarıyı arttıracak faktörler belirlenerek, belirlenen bu değişkenlerin eğitim öğretim ortamında uygulanmasını sağlamak suretiyle eğitim başarısını arttırmak amaçlanmıştır. Bu faktörleri belirleyebilmek için anketle bilgi toplama çalışması yapılmıştır. 2013/2014 eğitim öğretim yılında Nazilli ilçesinde, bir önceki bölümde belirttiğimiz ortaöğretim kurumlarının 12.sınıfındaki öğrencilerle anket çalışması yapılarak veri seti toplanmıştır. Ankette öğrencilere çeşitli sorular ve YGS puanları sorulmuştur. YGS puanı, bağımlı değişken olarak analize dahil edilmiş ve diğer bağımsız değişkenler tarafından etkilenip etkilenmediği araştırılmıştır.

Eğitim başarısını etkileyen faktörleri ölçen anket soruları nicel olmayan soruları da içermektedir. Regresyon analizinde nicel olmayan değişkenler, kukla değişkenler olarak tanımlanmaktadır. Çalışmamızda kukla değişken sayısı çoktur ve belirli bir zamanda yani yatay kesitte çalışılmıştır. Bağımsız değişken sayısının fazla olmasından dolayı araştırmamızda çoklu regresyon analizi yapılmıştır.

Analiz sonucunda; annenin aylık ortalama gelirinin, başarıyı olumlu etkilediği tespit edilmiştir. Bu durum, geliri olan annenin, çocuğunun eğitimine direkt kendi gelirinden harcama yapıyor olması olasılığı ile ilişkilendirilebilir. Annenin kendi gelirinden yapılan bu harcamalar eğitim başarısını arttırmaktadır. Aynı şekilde babanın geliri de başarıyı arttırıcı faktörlerdendir. Sonuç olarak ailenin geliri başarıyı arttırmaktadır. Elde edilen bu sonuç, Acemoğlu & Pischke; Bakış, vd. ve Tansel'in araştırma bulguları ile örtüşmektedir. Gelir arttıkaça öğrencinin dershaneye gitmesi, özel ders alması, ihtiyaçlarının karşılanması, eğitim için gerekli olan materyal alımını yapabilmesi, kendine zaman ayırıp sosyalleşmesi mümkün olduğu için eğitim başarısının arttığı düşünölmektedir.

Annenin ve babanın eğitim düzeyinin yüksek olması, başarıyı arttırmaktadır. Lise, lisans, yüksek lisans ve doktora mezunu ebeveynlere sahip öğrencilerin eğitim başarı sı, diğer eğitim düzeyindeki ebeveynlere sahip öğrencilere göre daha yüksektir.

Elde edilen bu bulgular, Tansel ve Bircan'ın, özel eğitim için yapılan harcamaların, ailenin geliri ve ebeveynlerin eğitim düzeyi ile doğru orantılı olduğu yönündeki tespiti ile uyumludur.

Dershaneye giden öğrencilerin eğitim başarısı, gitmeyen öğrencilere göre daha yüksek bulunmuştur. Bu durum, öğrencinin dershanede, okulda anlayamadığı konuları tekrar etme ve üniversite giriş sınavlarına yönelik soru çözme imkanı bulması ile açıklanabilir. Ayrıca dersane, sınav stresindeki öğrencilerin sosyalleşebildiği alanlar olarak da düşünülebilir. Dershanelerin bu özelliğinin de eğitim başarısını olumlu etkilediği düşünülmektedir.

Günlük ders çalışma süresi, başarıyı arttırmaktadır. Evdeki ders çalışma süresi arttıkça, öğrencinin eğitim başarısı da artmaktadır.

Bilgisayar kullanım süresinin eğitim başarısına olumsuz yönde etki ettiği, bilgisayarı daha uzun süre kullanan öğrencilerin daha başarısız oldukları tespit edilmiştir. Aynı olumsuzluk, internet ve sosyal ağları kullanım süresi ölçüldüğünde de görülmüştür. Regresyon sonucuna göre, bilgisayar, internet ve sosyal ağlar başarıyı olumsuz etkileyen faktörler olarak karşımıza çıkmaktadır. Çalışmamızdan elde edilen bu sonuç, Altuğ, Gencer ve Ersöz'ün araştırma sonuçlarıyla örtüşmesine karşın Brečko; Dinçer ve Kolaşın; Bakış vd.; Du, Havard, Sansing & Yu'nun elde ettiği sonuçlarla aksi yöndedir.

Burs kazanan ya da yardım almayı hak eden öğrencilerin YGS başarısı, burs ya da yardım almayan öğrencilere göre daha yüksektir. Bu durum, öğrencinin aldığı burs ya da yardımı kaybetmemek için eğitim başarısını sürekli yüksek tutma gayreti ile açıklanabilir. Öğrencinin, aldığı burs ya da yardım ile kendi kendini finanse etme imkanı bulması ve buna bağlı olarak da ders çalışmaya daha fazla önem vererek eğitim başarısını yüksek tutması, Bodvarsson & Walker'ın, aile yardımı almaksızın kendi kendini finanse eden öğrencinin eğitim başarısının daha yüksek olduğu yönündeki tespiti ile paraleldir.

Okul harçlığının ortalama aylık tutarı da, eğitim başarısını etkileyen faktörlerdendir. Ortalama bir lise öğrencisinin, günlük ortalama okul harçlığının göreceli olarak yüksek olması, öğrencinin başarısını arttırmaktadır. Çocuğun belli bir harçlık düzeyine sahip olması, kendine güvenini arttırabileceğinden eğitim başarısını olumlu etkileyebilmektedir. Ancak bu sonuç, lise öğrencilerinin

harçlıklarının yüksek olması gerektiği şeklinde yorumlanmamalıdır. Nazilli’de tiyatro ve sinema fiyatlarının çok yüksek olmaması nedeniyle harçlık düzeyinin bu tür faaliyetlere yetiyor olmasının, öğrencinin başarı düzeyini arttıracacağı söylenebilir. Dışa dönük olan, sosyalleşen öğrencinin derslere motivasyonu artacağından eğitim başarısında da artış olacağı tahmin edilmektedir. Bu yorum, Vural’ın, düşük gelirli öğrencilerin eğlence, spor vb. faaliyetler için yeterli gelire sahip olmamaları sebebiyle çalışma motivasyonlarının olumsuz etkilendiği ve bunun da eğitim başarısını düşürdüğü yönündeki tespiti ile uyumludur.

Bilgisayar kullanım süresindeki artışın, eğitim başarısını olumsuz etkilemesi, öğrencilerin bilgisayarda eğitime ya az zaman ayırdıkları ya da hiç zaman ayırmadıkları, daha çok diğer aktivitelerle ilgilendikleri şeklinde yorumlanabilir. Diğer aktivitelerin, ders çalışma zamanını azaltarak başarıyı düşürdüğü düşünülmektedir. Analiz sonucunda, internet ve sosyal ağları kullanım süresinin artmasının da başarıyı düşürdüğü tespit edilmiştir. Buradan yola çıkarak internet ve sosyal ağlarda gereğinden çok zaman geçirilmemesi konusunda ebeveyn kontrolünün gerekli olduğunu söyleyebiliriz. İnterneti eğitim çalışmaları için kullanan öğrenci sayısının çok az olduğu tahmin edilmektedir. Nitekim Türkiye İstatistik Kurumu’nun 2014 yılı Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması, internet kullanım oranının 2014 yılında Türkiye’de 16-74 yaş grubundaki bireylerde %53,8 olduğu, bu oranın %73’ünü 16-24 yaş arası gençlerin oluşturduğu, internet kullanan bireylerin %78,8’inin interneti facebook, twitter gibi sosyal paylaşım siteleri için kullandıkları tespit edilmiştir. (TUİK, 2014) Akıllı telefonlar, mobil cihazlar, tabletler sayesinde öğrencilerin, internet ve sosyal ağlara neredeyse her yerden erişimleri mümkündür. Bu yüzden sosyal ağlarda geçirilen zaman uzamakta ve uzayan zaman da ders çalışma süresini azaltarak eğitim başarısını olumsuz etkileyebilmektedir.

Buraya kadar açıklanan bulgular, çeşitli politika önerilerinin tartışılmasında aydınlatıcı olabilir. Maddi durumu iyi olmayan öğrencilere devlet tarafından dersane ya da kurs yardımı yapılabilir. Dershaneye ya da çeşitli kurslara erişim imkanının zor olduğu eğitim bölgelerinde fırsat eşitliğinin sağlanması için girişimler de bulunmak etkili olabilir. Bu kapsamda bilişim teknolojilerinin imkanlarından faydalanarak sanal dersaneler ya da kurslar oluşturulabilir. Eğitim düzeyi düşük ebeveynlerin, devlet tarafından açılacak kurslarda eğitim görek çocuklarının başarısına katkıda bulunmaları teşvik

edilebilir ve ebeveynlerin de dahil olduğu etkinlikler yapılarak öğrencilerin ders çalışma sürelerini arttırmak hedeflenebilir.

Eğitim başarısına etki eden bilgisayar kullanım süresi, internet ve sosyal ağlarda geçirilen sürelerle ilişkin yapılan araştırma sonuçları, bilişim teknolojileri araçlarının yanlış kullanıldığını göstermektedir. Bu sebeple bilişim teknolojisi araçlarının doğru kullanılmasını sağlamak ve internetin yanlış kullanımından kaynaklı olumsuzlukları bertaraf etmek amacıyla, okullarda bilişim teknolojisi ve yazılım derslerinin yeterli ve etkili şekilde uygulanabilmesi için gerekli girişimlerde bulunulması da bir öneri olarak sunulmaktadır.

KAYNAKLAR

- Acemoglu, D. & Pischke, J. (2000). *Changes In The Wage Structure, Family Income and Children's Education*. NBER Working Paper No.7986.
- Alkan, C. (1987). Öğrenme – Öğretme Süreçleri İlkeleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 20 (1), 209-229
- Altuğ, M., Gencer, C. ve Ersöz, F. (2011). Ortaöğretim Öğrencilerinin Hayatında Bilgisayarın Yeri. *Gazi Üniversitesi Bilişim Teknolojileri Dergisi*, 4(1), 19-28
- Altunya, N. (1976). Eğitim Kavramına Giriş. *Yeni Toplum Dergisi*, (11), 9-30.
- Anıl, D. ve Acar, M. (2008). Sınıf Öğretmenlerinin Ölçme Değerlendirme Sürecinde Karşılaştıkları Sorunlara İlişkin Görüşleri. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(2), 44-61
- Ankara Üniversitesi Avrupa Toplulukları Araştırma ve Uygulama Merkezi (ATAUM). (2003). *Yaygın Eğitim ve Gençlik Sivil Toplum Örgütleri*. Ankara.
- Arıcı, İ. (2007). *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersinde Öğrenci Başarısını Etkileyen Faktörler (Ankara Örneği)*. Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Arslan, M. (2004). Eğitim Sistemimizin Kapanmayan Yarası – Yükseköğretime Geçiş. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(1), 37-51
- Artuksı, E. (Kasım, 2003). Okul Başarısızlığı. *Eğitişim Dergisi*, 4, 13.05.2015, <http://www.egitirim.gen.tr/site/arsiv/37-4/123-okul-basarisizligi.html>
- Aydın İl Milli Eğitim Müdürlüğü 2013 / 2014 Eğitim Öğretim Yılı İstatistik Kitabı, 27.04.2015, <http://aydin.meb.gov.tr/www/istatistikler/icerik/181>
- Aydın İl Milli Eğitim Müdürlüğü 2015-2019 Stratejik Planı, 27.04.2015, <http://www.argeaydin.com/stratejik-planlama-ilimiz-2015-2019-taslak-stratejik-planı>

- Ayranğöl, Z. ve Tekdere, M. (2014). Türkiye ve OECD Ülkelerinde Yapılan Eğitim Harcamalarının Karşılaştırmalı Analizi. *Lefke Avrupa Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(2), 1-31
- Aziz, A. (1982). *Toplumsallaşma ve Kitleleşme İletişim*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basın-Yayın Yüksek Okulu Yayınları No: 2
- Babaoğlan, E. (2007). Eğitimin Toplumsal Temelleri. F. Ereş, (Ed.), *Eğitim Bilimine Giriş* içinde (55-83). Ankara : Maya Akademi
- Bakış, O., Levent, H., İnel, A.ve Polat, S. (2009, Şubat). *Türkiye’de Eğitime Erişimin Belirleyicileri*. Sabancı Üniversitesi Eğitim Reformu Girişimi Araştırma Raporu, İstanbul.
- Ballesteros, B. & Mata, P. (2009). Approaching the Concepts “Educational Achievement” And “Best Practice”: Delphi Methodology As A Tool For Building Consensus. *Research in Comparative and International Education*, 4 (4), 356 -365
- Baltaş, A. (1995). Stres Altında Ezilmeden Öğrenmede ve Sınavlarda Üstün Başarı. (31. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Baykul, Y. (1992). Eğitim Sisteminde Değerlendirme. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7, 85 – 94
- Blanden, J., Gregg, P. & Machin, S. (2002). *Education and Family Income*. Retrieved May 20, 2015, from <http://personal.lse.ac.uk/machin/pdf/Education%20and%20Family%20Income%20Stoke%20Rochford%20Final%20Version.pdf>
- Bodvarsson, B. & Walker, R.L. (2004). Do Parental Cash Transfers Weaken Performance In College? *Economics Of Education Review*, 23 (5), 483-495
- Bowles, S. (1970). Towards an Educational Production Function. In W. L. Hansen, (Ed.), *Education, Income and Human Capital*. (pp. 11-70). Studies In Income and Wealth, No.35. National Bureau of Economic Research.

- Brečko, B. N. (May 11-13, 2004). How Family Background Influences Student Achievement. 1st IEA International Research Conference, Nicosia/Cyprus, Retrieved June 19, 2015, from http://www.iea.nl/fileadmin/user_upload/IRC/IRC_2004/Papers/IRC2004_Brecko.pdf
- Brubacher, J.S. (1983). Eğitimin Amaçları. (Çev. F. Oğuzkan). *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 16 (1), 203-208
- Cameron, S. & Heckman, J. (2001). The Dynamics of Educational Attainment for Black, Hispanic and White Males. *Journal of Political Economy*, 109 (3), 455-499
- Carneiro, P. & Heckman, J.J. (2002). The Evidence On Credit Constraints In Post-Secondary Schooling. *The Economic Journal*, 112(482), 989 – 1017
- Chevalier, A. & Lanot, G. (2001). *The Relative Effect of Family and Financial Characteristics on Educational Achievement*. London: Centre for the Economics of Education.
- Cole, N.S. (1990). Conceptions of Educational Achievement. *Educational Researcher*, 19 (3), 2-7
- Çelikkaya, H. (2007). Öğretmenlerin Kültürleme ve Sosyalleştirme Etkileri Üzerine Bir Araştırma. *Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 26 (26), 27-47
- Değirmencioğlu, C. (1997). Eğitime Bilimsel Yaklaşım. L. Küçükahmet, (Ed.), *Eğitim Bilime Giriş içinde* (1-17). Ankara : Gazi Kitabevi Yayınları.
- Demirtaş, H. Ve Çınar, İ. (2004, Temmuz). *Yönetici, Öğretmen, Veli ve Öğrencilerin Başarı Algısı ve Eğitime İlişkin Görüşleri (Malatya İli Örneği)*. XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı, Malatya.
- Desforges, C. & Abouchaar, A. (2003). *The Impact Of Parental Involvement, Parental Support And Family Education On Pupil Achievements And Adjustments: A Literature Review*. DfES Research Report 433.

- Dib, C.Z. (15.10.1988). *Formal, Non-Formal and Informal Education: Concepts/Applicability*. Cooperative Networks in Physics Education - Conference Proceedings 173, Mexico
- Dinçer, M. A. ve Kolaşın, G. U. (2009, Şubat). *Türkiye’de Öğrenci Başarısında Eşitsizliğin Belirleyicileri*. Sabancı Üniversitesi Eğitim Reformu Girişimi Araştırma Raporu, İstanbul.
- Dinler, Z. (2011a). *İktisada Giriş*. (17. Baskı). Bursa: Ekin Kitabevi.
- Dinler, Z. (2011b). *Mikro Ekonomi*. (21. Baskı). Bursa: Ekin Kitabevi.
- Du, J., Havard, B., Sansing, W. & Yu, C. (2004). The Impact Of Technology Use on Low-Income and Minority Students’ Academic Achievements: Educational Longitudinal Study of 2002. *Journal of Educational Research & Policy Studies*, 4(2), 21-38
- Dura, C. (1996). Eğitim ve Ekonomi İlişkileri. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7, 19-47
- Dünya Bankası, (2005). *Okul Öncesi Eğitimden Orta Öğretime Etkili, Adil ve Verimli Bir Eğitim Sisteminin Sürdürülebilir Yolları*. Rapor No. 32450-TU. 22.05.2015.
<http://datatopics.worldbank.org/hnp/files/edstats/TUResr05a.pdf>
- Egunsola, A. O. E. (2014). Influence Of Home Environment On Academic Performance Of Secondary School Students In Agricultural Science In Adamawa State Nigeria. *IOSR Journal Of Research & Method In Education*, 4 (4), 46-53
- Ekmekyermezoğlu, N. (2010). *İlköğretim Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin İngilizce Dersindeki Akademik Başarı Durumlarına Etki Eden Sosyo-Kültürel Faktörler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Er, T. (1997). Eğitim-Sosyoloji İlişkisi: Eğitim Sosyolojisi. L. Küçükahmet, (Ed.), *Eğitim Bilime Giriş* içinde (51-79). Ankara : Gazi Kitabevi Yayınları.

- Erdoğdu, Y. (2006). Yaratıcılık ile Öğretmen Davranışları ve Akademik Başarı Arasındaki İlişkiler. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(17), 95-106
- Ermisch, J. & Francesconi, M. (2001). Family Matters: Impacts Of Family Background On Educational Attainments. *Economica*, 68 (270), 137 – 156
- Filiz, S. (2006). Eğitimle İlgili Temel Kavramlar. M. Çağatay Özdemir (Ed.), *Eğitim Bilimine Giriş* içinde (1-27). Ankara: Ekinoks Eğitim.
- Gelbal, S. ve Kelecioğlu, H. (2007). Öğretmenlerin Ölçme ve Değerlendirme Yöntemleri Hakkındaki Yeterlik Algıları ve Karşılaştıkları Sorunlar. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33, 135-145
- Gelişli, Y. (2006). Eğitimin İşlevleri. M. Çağatay Özdemir (Ed.), *Eğitim Bilimine Giriş* içinde (261-285). Ankara: Ekinoks Eğitim.
- Ginther, D.K. & Pollak, R.A. (2003). Does Family Structure Affect Children's Educational Outcomes?. NBER Working Paper No.9628.
- Gölpek, F. (2012). Eğitim Getirilerinin Özel ve Sosyal Açından İncelenmesi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14(1), 43-53
- Gujarati, D.N. (2006). Temel Ekonometri. (Çev. Ü. Şenesen ve G.G.Şenesen) Literatür Yayınları: 33
- Gülнар, B. (2011). Yabancı Öğrencilerde Kültürleşme ve Medya Kullanımı. *Global Media Journal*, 2 (3), 51-68
- Gümüş, E. ve Şişman, M. (2012). *Eğitim Ekonomisi ve Planlaması*. (1. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Gündüver, A. ve Gökdaş, İ. (2011). İlköğretim Öğrencilerinin Seviye Belirleme Sınav Başarılarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(2), 30-47
- Güriş, S., Çağlayan, E. ve Güriş, B. (2011). *Eviews İle Temel Ekonometri*. İstanbul: Der Yayınları

- Hanushek, E. A. & Woessmann, L. (2014). Institutional Structures of the Education System and Student Achievement. In R. Strietholt, W. Bos, J. E. Gustafsson & M. Rosén, (Ed.), *Educational Policy Evaluation Through International Comparative Assessments*. (pp.145-177). Münster & New York: Waxmann.
- Haveman, R. & Wolfe, B. (1995). The Determinants of Children's Attainments: A Review of Methods and Findings. *Journal of Economic Literature*, 33, 1829 – 1878
- Helvacı, A. ve Şahin, B. (2007). Eğitimle İlgili Temel Kavramlar. F. Ereş, (Ed.), *Eğitim Bilimine Giriş* içinde (1-19). Ankara: Maya Akademi.
- Heyneman, S.P. & Loxley, W.A. (1983). The Effect of Primary –School Quality On Academic Achievement Across Twenty-Nine High And Low Income Countries. *American Journal Of Sociology*, 88(6), 1162-1194
- Hoffman, L.W. (1973). *The Effects Of Maternal Employment On The Child – A Review Of The Research*. Retrieved May 25, 2015, from <http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED086340.pdf>
- Holt, J. (1998). *Çocuklar Neden Başarısız Olur?* (Çev. G. Koca). İstanbul: Beyaz Yayınları.
- Hortaçsu, N. (1994). Parents' Education Level, Popularity, Individual Cognitions And Academic Performance: An Investigation With Turkish Children. *The Journal Of Genetic Psychology: Research And Theory On Human Development*, 155(2), 179-189
- Jackson, L.A., Eye, A., Biocca, F.A., Barbatsis, G., Zhao, Y. & Fitzgerald, H.E. (2006). Does Home Internet Use Influence the Academic Performance of Low-Income Children? *Developmental Psychology*, 42(3), 429-435
- Jethro, O.O. & Aina, F.F. (2012). Effects Of Parental Involvement On The Academic Performance Of Student In Elementary Schools. *International Journal Of Academic Research In Business And Social Sciences*, 2(1), 196-202

- Keeley, B. (2007). Human Capital : How What You Know Shapes Your Life. OECD Insights, OECD Publishing, Paris.
- Kızılloluk, H. (2007). Ekonominin Eğitimin Amaçları ve İçeriği Üzerindeki Etkileri. Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 8 (1), 21-30
- Koştaş, M. (1987). Sosyalleşme (Socialisation). *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 29 (1), 329-334.
- Köse, R. (2006/2007). Aile Sosyoekonomik ve Demografik Özellikleri ile Okul ve Özel Dershanenin Liselere Giriş Sınavına Katılan Öğrencilerin Akademik Başarıları Üzerindeki Etkileri. *Eğitim Bilim Toplum Dergisi*, 5(17), 46-77
- Kumandaş, H. (2013). *Yükseköğretime Öğrenci Seçmede ve Yerleştirmede Kullanılan Sınavların Oluşturduğu Risk Faktörlerinin Okul Başarısı Üzerindeki Etkileri*. Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kurul, N. (2012). *Eğitim Finansmanı*. (2. Baskı). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Kutlu, O. Ve Bozkurt, M.C. (2010). Okulda ve Sınavlarda Adım Adım Başarı. (4. Baskı). Konya: Çizgi Kitabevi.
- Laska, J.A. (1989). Eğitim Programı ile Öğretim Arasındaki İlişki: Kavramsal Bir Açıklama. (Çev. O. Gürbüzürk). *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 22 (1), 251-259
- Loh, W.D. (1984). *Social Research In The Judicial Process – Cases, Readings and Text*. New York: Russell Sage Foundation.
- Maani, S.A. & Kalb, G. (2007). Academic Performance, Childhood Economic Resources, And The Choice To Leave School At Age 16. *Economics of Education Review*, 26, 361-374
- Menteşe, S. (2007). Eğitimin Bilimsel Temelleri ve Eğitim Araştırmaları. F. Ereş, (Ed.), *Eğitim Bilimine Giriş* içinde (230-275). Ankara : Maya Akademi

- Milne, A. M., Myers, D. E., Rosenthal, A. S. & Ginsburg, A. (1986). Single Parents, Working Mothers And The Educational Achievement Of School Children. *Sociology Of Education*, 59(3), 125-139
- Organista, P., Marin, G. ve Chun, K.M. (2010). *The Psychology of Ethnic Groups in the United States*. California : Sage Publications.
- Öksüzler, O., ve Sürekçi, D. (2010). İlköğretimde Başarıyı Etkileyen Faktörler: Bir Sıralı Lojit Yaklaşımı. *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar Dergisi*, 47 (543), 93-104
- Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM). *ÖSYM Tarihsel Gelişme*. 17.05.2015, <http://www.osym.gov.tr/belge/1-2706/tarihsel-gelisme.html>
- Öncü, H. (1997). Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme. L. Küçükahmet, (Ed.), *Eğitim Bilime Giriş* içinde (237-264). Ankara : Gazi Kitabevi Yayınları.
- ÖSYS Kılavuzu 2014, 12.03.2015, http://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2014/YGS/2014_OSYS_KILAVUZU_02_01_2014.pdf
- Özabacı, N. (2001). Demografik Özellikler İle Okul Başarısızlığına Neden Olan Faktörler Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 13, 135-150
- Özdemir, İ. E. (1997). Eğitim-Psikoloji İlişkisi: Eğitim Psikolojisi. L. Küçükahmet, (Ed.), *Eğitim Bilime Giriş* içinde (101-139). Ankara: Gazi Kitabevi Yayınları.
- Özer, H. ve Demir, A. (2008). Öğrenci Seçme Sınavı'na Hazırlanan Öğrencilerin Başarılarını Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi (Oltu Anadolu Lisesi Öğrencileri İçin Bir Uygulama), *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(1), 264-265
- Peters, M., Seeds, K., Goldstein, A. & Coleman, N. (2008). Parental Involvement In Children's Education 2007. BMRB Social Research Report DCSF-RR034.

- Savaş, E., Taş, S. ve Duru, A. (2010). Factors Affecting Students' Achievements In Mathematics. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(1), 113-132
- Singh, K., Bickley, P.G., Trivette, P., Keith, T.Z., Keith, P.B. & Anderson, E. (1995). The Effects Of Four Components Of Parental Involvement On Eighth-Grade Student Achievement: Structural Analysis Of Nels-88 Data. *School Psychology Review*, 24(2), 299-317
- Steinmayr, R., Meißner, A., Weidinger, A. & Wirthwein, L. (July 30, 2014). *Academic Achievement*. May 11, 2015. <http://www.oxfordbibliographies.com/view/document/obo-9780199756810/obo-9780199756810-0108.xml>.
- Şahin, A. E. (2006). Eğitimle İlgili Temel Kavramlar. V. Sönmez (Ed.), Eğitim Bilimine Giriş içinde (1-24). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Şahin, H. (2005). *Mikro İktisat*. (3. Baskı). Bursa: Ezgi Kitabevi.
- Şentürk, Ü. (2012). Parçalanmış Aile Çocuklarının Eğitimdeki Başarı/Başarısızlık Durumu (Malatya Örneği 2006). *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 7(29), 105-126
- Tansel, A. (2002). Determinants of School Attainment of Boys and Girls In Turkey: Individual, Household and Community Factors. *Economics of Education Review*, 21, 455-470
- Tansel, A. ve Bircan, F. (2004). *Private Tutoring Expenditures In Turkey*. IZA Discussion Paper No. 1255.
- Tarı, R. (2010). *Ekonometri*. (6. Baskı). Kocaeli: Umuttepe Yayınları
- Tertemiz, N. (1997). Eğitimde Program Geliştirme. L. Küçükahmet, (Ed.), *Eğitim Bilime Giriş* içinde (185-208). Ankara : Gazi Kitabevi Yayınları.
- Tezcan, M. (1985). *Eğitim Sosyolojisi*. (4. Baskı). Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.

- Thompson, G. H. (2013). Family Policy, Family Structure And Children's Educational Achievement. *Social Science Research*, 42(3), 804-817
- Tunç, M. (1998). Kalkınmada İnsan Sermayesi: İç Getiri Oranı Yaklaşımı ve Türkiye Uygulaması. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 13(1), 83-106
- Tural, N. (2002). Öğrenci Başarısında Etkili Okul Değişkenleri ve Eğitimde Verimlilik. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 35 (1-2), 39-54
- Türkiye İstatistik Kurumu (2014). *Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması*, 2014. 21.06.2015.
<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=16198>
- Türkoğlu, A. (1983). Türkiye ve İsveç Eğitim Amaçlarının Karşılaştırılması. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 16 (1), 307-318
- Uçkaç, A. (2009). *Ekonomik Kalkınma ve Küreselleşme Sürecinde Eğitim*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Uluğ, F. (2012). Okulda Başarı. (9. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Ültanır, G. (2003). Eğitim ve Kültür İlişkisi – Eğitimde Kültürün Hangi Boyutlarının Genç Kuşaklara Aktarılacağı Kaygısı. *Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23 (3), 291-309
- Variş, F. (1994). *Eğitim Bilimine Giriş*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Vural, M. (2013). Öğrencilerin Gelir Düzeyleri İle Akademik Başarıları Arasındaki İlişki Üzerine Bir Araştırma. *Akademik Bakış Dergisi*, 35, 1-18
- Yayla, A. (2014). Eğitim Kavramının Etik Açından Analizi. *Yüzyüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11 (1), 1-12
- Yeşilbağ, Y. (2008). *Eğitim ve Ekonomi*. Ankara: Sobil Yayıncılık.

- Yılmaz, S. (1989). Eğitim Sektöründe Arz-Talep Analizi. *İktisat Fakültesi Mecmuası*, 47(1-4), 379-387
- Yılmaz, S. ve Sarpkaya, R. (2010). Eğitimin Temel Kavramları. A. Tanrıoğen ve R. Sarpkaya, (Ed.), *Eğitim Bilimine Giriş* içinde (1-44). Ankara : Anı Yayıncılık.
- Yücel, C. (2009). Eğitimle İlgili Temel Kavramlar. C. Celep, (Ed.), *Eğitim Bilimine Giriş* içinde (1-24). Ankara: Anı Yayıncılık.

EKLER

EK 1. Adnan Menderes Üniversitesi Rektörlüğü İzin Yazısı

T.C.
ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ

Sayı :31906847/044
Konu :Fuat ŞENOL'u tez çalışması

2014/014* 2885

NAZİLLİ KAYMAKAMLIĞINA
(Milli Eğitim Müdürlüğü)

Üniversitemiz Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı öğrencisi Fuat ŞENOL tarafından "Eğitimde başarıyı etkileyen mikro ekonomik faktörler: Nazilli'de YGS örneği" adlı tez çalışması kapsamında ilçe merkezinde bulunan lise son sınıf öğrencilerine anket yapılması planlanmaktadır.

Bilgilerinizi ve gerekli iznin verilmesini rica ederim.

Prof.Dr.Mustafa BİRİNCİOĞLU
Rektör

- EKLER:
1- Anket Formu
2- Enstitü Yönetim Kurulu Onayı

EK 2. Nazilli İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü İzin Yazısı

T.C.
NAZİLLİ KAYMAKAMLIĞI
İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü

SAYI : 66071911.310.01/ 4466
KONU : Fuat ŞENOL'un Tez Çalışması

21/04/2014

KAYMAKAMLIK MAKAMINA
NAZİLLİ

İlgi: Adnan Menderes Üniversitesi Rektörlüğü'nün 21/04/2014 tarih ve 2885 sayılı yazısı.

Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı öğrencisi Fuat ŞENOL tarafından "Eğitimde başarıyı etkileyen mikro ekonomik faktörler: Nazilli'de YGS örneği" adlı tez çalışması kapsamında ilçemiz merkezinde bulunan lise son sınıf öğrencilerine anket yapılması ilgi yazı ile istenilmekte olup, Müdürlüğümüzce de uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde Olur'larınızı arz ederim.

Sezai SELÇUK
Şube Müdürü

Uygun görüşle arz ederim.

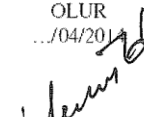
21/04/2014

Faruk ERCAN
İlçe Milli Eğitim Müdürü

OLUR

.../04/2014

Mehmet OKUR
Kaymakam

Eki:
İlgi Yazı ve Ekleri

EK 3. Eğitim Başarısını Etkileyen Ekonomik Faktörler Anketi

Eğitim Başarısını Etkileyen Ekonomik Faktörler

Saygıdeğer lise son sınıf öğrencileri,

Bu çalışma, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Bölümünde, "Eğitimde başarıyı etkileyen mikro ekonomik faktörler : Nazilli'de YGS Örneği" yüksek lisans tezinin hazırlanması için yapılmaktadır. Anketin amacı, eğitim başarısını etkileyen ekonomik faktörlerin araştırılmasıdır. Bu anketin dönütlerinden yararlanılarak eğitim hayatınızın iyileştirilmesi hedeflenmektedir. Vereceğiniz cevaplarla bilimsel araştırmaya yön vereceksiniz. YGS sınavından aldığımız puanların ve ankette yanıtlayacağınız soruların doğruluğu bu yüzden önem taşımaktadır.

Kesinlikle kimlik bilgileriniz istenmemektedir. Vereceğiniz cevaplar sadece bu araştırmada kullanılacaktır. Zaman ayırdığınız için ve soruları samimiyetle cevapladığınız için teşekkür ederiz.

İsabeyle Ortaokulu
Bilişim Teknolojileri Öğretmeni
Fuat ŞENOL

Okuduğunuz Lise: .....

12. sınıfta seçmeli derslerinizi hangi puan türünden seçtiniz ?

- a) MF (YGS 1-2)   b) TS (YGS 3-4)   c) TM (YGS 5-6)   d) Y.DİL (YGS 3-4)

YGS Puanlarınızı:

YGS 1	YGS 2	YGS 3	YGS 4	YGS 5	YGS 6

Yaşınız: a) 16   b) 17   c) 18   d) 19   e) 20   f) Diğer:.....

Cinsiyetiniz: a) Kadın   b) Erkek

1. Anne-Babanızın medeni durumu ?

- a) Evliler   b) Ayrı yaşıyorlar   c) Annem yaşıyor   d) Babam yaşıyor
e) Annem-Babam yaşıyor   f) Diğer:.....

	EVET	HAYIR
2. Anneniz yaşıyor mu?		
3. Babanız yaşıyor mu?		
4. Üvey anneniz var mı ?		
5. Üvey babanız var mı ?		

6. Kimin yanında yaşıyorsunuz ?

- a) Annemin-Babamın Yanında   b) Annemin yanında   c) Babamın Yanında
d) Akrabalarımın Yanında   e) Devlet Yurdu-Sevgi Evleri   f) Koruyucu aile
g) Beni evlat edinen ailemin yanında   h) Diğer:.....

	1	2	3	4	5	6+
7. Kaç kardeşiniz? (Kendinizi de kardeş sayısına dahil ediniz)						
8. Siz kaçınıcı çocuksunuz ?						

(X işareti ile işaretleyiniz)

Annenizin, babanızın ve sizden **Büyük Kardeşlerinizin(B.Kardeş)** eğitim durumu nedir ?

	OkumaYazma Yok	İlk Okul	Orta Okul	Lise	Lisans	Y.Lisans	Doktora
9. Anne							
10. Baba							
11. B.Kardeş 1							
B.Kardeş 2							
B.Kardeş 3							
B.Kardeş 4							
B.Kardeş 5							

(X işareti ile işaretleyiniz)	20-30	31-40	41-50	51-60	61-70	71+
12. Annenizin yaşı ?						
13. Babanızın yaşı ?						

14. Annenizin mesleğini yuvarlak içine alınız ?

Ev Hanımı İşsiz Asgari ücretle çalışan İşçi Çiftçi Esnaf Memur Öğretmen
 Doktor Mühendis Hakim Savcı Avukat Asker Polis
 Hemşire Akademisyen Evde çalışmakta (Çocuk bakıcılığı, örgü, dikiş-nakiş,vb)
 Diğer:..... Emekli (Hangi meslekten emekli ise yazınız):.....

15. Babanızın mesleğini yuvarlak içine alınız ?

İşsiz Asgari ücretle çalışan İşçi Çiftçi Esnaf Memur Öğretmen Doktor
 Mühendis Hakim Savcı Avukat Asker Polis Hemşire Akademisyen
 Diğer:..... Emekli (Hangi meslekten emekli ise yazınız):.....

Aşağıdaki tabloda rakamlar TL cinsinden geliri göstermektedir. X işaretiyle anne ve babanızın gelirini işaretleyiniz. 5000 TL den fazla ortalama geliri olanlar 5001+ sütununu işaretleyecektir. Maaş dışında kiralık ev, kiralık dükkan, bağ, bahçede yetiştirdiğiniz mahsuller, icar, vb. gelirleriniz de varsa bunları da hesaplayıp ortalama aylık geliri bu şekilde işaretleyiniz.

	0	1 500	501 1000	1001 1500	1501 2000	2001 2500	2501 3000	3001 3500	3501 4000	4001 5000	5001+
16. Annenizin aylık ortalama geliri ?											
17. Babanızın aylık ortalama geliri ?											

(X işareti ile işaretleyiniz)

	EVET	HAYIR
18. Okul çıkışı yarı zamanlı (part-time) yada hafta sonları tam zamanlı bir "işte" çalışıyor musunuz ?		
19. Evde çalışma odanız var mı ?		
20. Burs yada yardım alıyor musunuz ?		
21. Lise son sınıfta dershaneye gidiyor musunuz ?		
22. Lise son sınıfta özel ders alıyor musunuz ?		
23. Ailenize ait eviniz var mı ?		
24. Ailenize ait kiraya verip gelir elde ettiğiniz ev, dükkan, arsa, bahçe vb. taşınmazlarınız var mı ?		
25. Ev kirası veriyor musunuz ?		
26. Evinizde kullandığınız masaüstü / dizüstü bilgisayarınız var mı ?		
27. Tablet bilgisayarınız var mı ?		
28. Akıllı cep telefonunuz var mı ?		
29. Evinizden internete bağlanabiliyor musunuz ?		
30. İnternet ortamından ders çalışıyor musunuz ? (Konu anlatımı, online sorular, sınavlar, testler, araştırmalar, eğitim siteleri, vb...)		
31. İnternet ortamında sosyal ağları kullanıyor musunuz ? (Facebook, Twitter, Youtube, whatsapp, instagram, vb.)		

32. İnternet ortamını ve sosyal ağları haftada ortalama kaç saat kullanıyorsunuz ?(PC,cep tlf,vb.)

a)0 b) 1-3 c) 4-6 d) 7-9 e) 10-12 f) 13-15 g)16-18 h) 19-21 i) 22-24 j) 25-27 k) 28+

33. Bilgisayarı haftada ortalama kaç saat kullanıyorsunuz ?

a)0 b) 1-3 c) 4-6 d) 7-9 e) 10-12 f) 13-15 g)16-18 h) 19-21 i) 22-24 j) 25-27 k) 28+

Lise son sınıfta yaptığınız harcamalarınızın ortalama **aylık** tutarlarını / gelirlerini X ile işaretleyiniz.

	0	1-100	101-200	201-300	301-400	401-500
34. Ulaşım harcamalarınızın ortalama aylık tutarı ?						
35. Beslenme harcamalarınızın ortalama aylık tutarı ?						
36. Kitap-kırtasiye harcamalarınızın ortalama aylık tutarı ?						
37. Okul harçlığınızın ortalama aylık tutarı ?						
38. Diğer giderlerinizin ortalama aylık tutarı ?						
39. Çalıştığınız (yarı - tam zamanlı) işten elde ettiğiniz ortalama aylık geliriniz?						
40. Burs yada yardımlardan elde ettiğiniz ortalama aylık geliriniz ?						

(X işareti ile işaretleyiniz)

	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12+
41. Günde kaç saat uyuyorsunuz ?													
42. Günde kaç saat ders çalışıyorsunuz ?													
43. Lise son sınıfta haftada kaç saat özel ders alıyorsunuz ?													

44. Evinizde çalışma odanızı **kaç kişi** kullanıyorsunuz ? (Sadece kendinize ait odanız varsa 1'i seçiniz, kardeşlerinizle odanızı paylaşıyorsanız kendinizin ve kardeşlerinizin toplamını işaretleyiniz)

a)0 b)1 c)2 d)3 e)4 f)5 g)6+

45. Lise son sınıfta **haftada** kaç saat dershaneye gidiyorsunuz ? (**Etüt** yada **ekstra derslere** katılıyorsanız bunları da dershanede aldığınız 12 saat ders saatinin üstüne ekleyip işaretleyiniz)

a)0 b)10 c)12 d)14 e)16 f)18 g)20 h)22+

46. Lise son sınıfta **yıl boyunca** aldığınız özel derslerin toplamı kaç saattir ?

a)0 b)1-10 c)11-20 d)21-30 e)31-40 f)41-50 g)51-60+ h)61-70 i)70+

47. Lise son sınıfta dershaneye **yıllık** ne kadar harcama yaptınız ?

a) 0 b) 1-500 c) 501-1000 d) 1001-1500
e) 1501-2000 f) 2001-2500 g) 2501-3000 h) 3001+

48. Ödediğiniz ev kiranız ortalama **aylık** ne kadardır ?

a) 0 b) 1-250 c) 251-500 d) 501-750
e) 751-1000 f) 1001-1250 g) 1251-1500 h) 1501+

(X işareti ile işaretleyiniz)

	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
49. Ailemin ekonomik durumunun iyi olması, eğitim başarımları olumlu etkiler.					
50. Eğitimde, teknoloji kullanımı başarımları olumlu etkiler.					
51. Fatih projesi kapsamında dağıtılan tabletler eğitim başarımları artırır.					
52. Benim için lisans eğitimine devam etmek önemlidir.					

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Fuat ŞENOL

Doğum Yeri ve Tarihi : 31.01.1984/Nazilli-AYDIN

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : Ondokuz Mayıs Üniversitesi

Yüksek Lisans Öğrenimi : Adnan Menderes Üniversitesi

Bildiği Yabancı Diller : İngilizce

İş Deneyimi

Çalıştığı Kurumlar : Milli Eğitim Bakanlığı (Bilişim Teknolojileri Öğretmeni, Eylül 2007-.....)

İletişim

E-posta Adresi : fuatsenol@gmail.com

Tarih : 15.05.2015